

**MAVİ KIRLANGIÇ ÖĞRENCİ VE ÇOCUK DERGİSİNİN
ÇOCUK EĞİTİMİNE KATKISI AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Yasemin Ermumcu Tuştaş

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

AĞUSTOS, 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 12 (on iki) ay sonra tezdin fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Yasemin
Soyadı : Ermumcu Tuştış
Bölümü : Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı/ Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı
İmza :
Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı: Mavi Kırılğıç Öğrenci ve Çocuk Dergisinin Çocuk Eğitime Katkısı Açısından İncelenmesi

İngilizce Adı: The Review of Student and Child Magazine Mavi Kırılğıç in Terms of Its Contribution to Child Education

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Yasemin Ermumcu Tuştas

İmza:

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI

Yasemin Ermumcu Tuştaş tarafından hazırlanan “Mavi Kırılmalı Öğrenci ve Çocuk Dergisinin Çocuk Eğitime Katkısı Açısından İncelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Fatma AÇIK

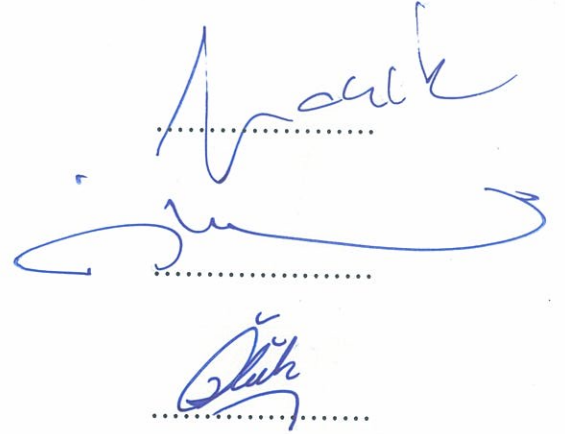
Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Prof. Dr. İhsan KALENDEROĞLU

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Yağmur Özge UĞURELLİ

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Yozgat Bozok Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 20/ 08/ 2019

Bu tezin Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

TEŞEKKÜR

Çalışmamın her aşamasında bana destek olan bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren tez danışmanım saygıdeğer hocam Prof. Dr. Fatma AÇIK'a teşekkürlerimi sunarım.

Bugüne kadar benim için harcadıkları emeklerden dolayı sevgili aileme, iyi bir eğitimci olabilmem adına bana emek harcamış değerli hocalarıma teşekkürü borç bilirim.

**MAVİ KIRLANGIÇ ÖĞRENCİ VE ÇOCUK DERGİSİNİN
ÇOCUK EĞİTİMİNE KATKISI AÇISINDAN İNCELENMESİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Yasemin Ermumcu Tuştaş
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Ağustos, 2019**

ÖZ

Çocuk gazete ve dergileri; içeriğinde yer alan şiir, hikâye, masal, çizgi roman, bilmece gibi türlerle çocuğun edebî ve estetik bir zevk edinmesini destekleyen, eğitici özelliğinin yanı sıra eğlendiriciliği de ağır basan, çocukların dünyasını ilgilendiren haber, olay ve bilimsel gelişmelerin yansıtıldığı süreli yayınlardır. Bu çalışmada 1969-1980 yılları arasında yayımlanan Mavi Kırlangıç Öğrenci ve Çocuk Dergisi'nde yer alan metin türleri incelenmiş ve edebi zevk kazandırma ve eğitim konusunda katkıları ele alınmıştır. Çalışmanın amacı 1969-1980 yılları arasında yayımlanan Mavi Kırlangıç Öğrenci ve Çocuk Dergisinin çocuk edebiyatına, çocuk dergiciliğine, çocukların eğitime katkılarını incelemektir. Araştırma 1969-1980 yılları arasında yayımlanan Mavi Kırlangıç dergisinin 175 sayısının incelenmesi ve içeriğinin çocuk edebiyatı çerçevesinde, çocuk eğitime katkısı açısından değerlendirilmesiyle sınırlı tutulmuştur. Nitel bir araştırma olan çalışmada doküman incelemesi yapılmış ve veriler betimsel içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucu elde edilen bulgulara göre 1969-1980 yıllarında aralıksız yayımlanan Mavi Kırlangıç Öğrenci ve Çocuk dergisinin çocuk eğitimi açısından önemli bir yere sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler : Çocuk Eğitimi, Çocuk Dergisi, Mavi Kırılma
Sayfa Adedi : 101
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Fatma AÇIK

THE REVIEW OF STUDENT AND CHILD MAGAZINE
MAVİ KIRLANGIÇ
IN TERMS OF ITS CONTRIBUTION TO CHILD EDUCATION
(M.S. Thesis)

Yasemin Ermumcu Tuştas
GAZİ UNIVERSITY
INSTITUTE OF EDUCATIONAL SCIENCES

August, 2019

ABSTRACT

Child newspapers and magazines are periodicals in which support the child to acquire a literary and aesthetic pleasure with the context such as poems, stories, fairy tales, comics and riddles. These magazines, which have not only entertaining but also educational qualifications, reflect the news, events and scientific developments concerning the world of children. In this study, the text types in the ‘Mavi Kırlandıç Student and Child Magazine published between 1969 and 1980 were examined and also their contributions to provide literary pleasure and education were discussed. The aim of the study is to examine the contributions of the Mavi Kırlandıç Student and Children's Magazine published between 1969-1980 to child literature, child journalism and child education. The research was limited to the analysis of 175 issues of Mavi Kırlandıç Magazine published between 1969 and 1980 and the evaluation of its content within the framework of child literature in terms of its contribution to children's education. In our study, which is a qualitative research, document analysis was conducted and data were analyzed with descriptive content analysis. According to the findings of the research, it is possible to say that Mavi Kırlandıç Student and Child Magazine, which was published continuously in 1969-1980, has an important place for child education.

Key Words : Child Education, Child Magazine, Mavi Kırılma
Page Number : 101
Supervisor : Prof. Dr. Fatma Açı

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	II
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	III
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI	IV
TEŞEKKÜR.....	V
ÖZ	VI
ABSTRACT	VIII
İÇİNDEKİLER.....	X
TABLolar LİSTESİ.....	XV
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	XVI
BÖLÜM I	17
GİRİŞ.....	17
Problem Durumu	17
Araştırmanın Amacı	19
Araştırmanın Önemi.....	19
Araştırmanın Sayıtları	20
Araştırmanın Sınırlılıkları	20
BÖLÜM II.....	21
KURAMSAL ÇERÇEVE	21
Çocuk Edebiyatı.....	21
Çocuk Dergileri.....	23
Eğitimde Çocuk Dergilerinin Yeri.....	23
Türkiye’de Çocuk Dergiciliğinin Tarihsel Gelişimi.....	24
Mavi Kırangıç Öğrenci ve Çocuk Dergisi.....	28
BÖLÜM III	30
YÖNTEM.....	30

Araştırmanın Modeli	30
Evren ve Örneklem	30
Verilerin Toplanması.....	31
Verilerin Analizi.....	31
BÖLÜM IV	32
BULGULAR VE YORUM	32
Mavi Kırkangıç Dergisindeki Edebi Türler	32
Şiir	34
<i>Anne, Baba ve Aile Sevgisi</i>	<i>35</i>
<i>Atatürk, Millî Bayramlar, Belirli Gün ve Haftalar.....</i>	<i>35</i>
<i>Bayrak.....</i>	<i>36</i>
<i>Bitkiler ve Hayvanlar</i>	<i>37</i>
<i>Çalışkanlık.....</i>	<i>38</i>
<i>Çocuk.....</i>	<i>38</i>
<i>Din</i>	<i>39</i>
<i>Mevsimler</i>	<i>39</i>
<i>Okul, Öğretmen, Kitap.....</i>	<i>40</i>
<i>Sağlık, Temizlik.....</i>	<i>42</i>
<i>Tutumluluk.....</i>	<i>42</i>
<i>Vatan, Millet Sevgisi ve Tarihi Olaylar.....</i>	<i>43</i>
<i>Yeşilay Cemiyeti</i>	<i>44</i>
<i>Çeşitli Konularda Öğüt Veren Şiirler.....</i>	<i>45</i>
Hikâye.....	46
<i>Adalet</i>	<i>47</i>
<i>Arkadaş Seçimi.....</i>	<i>47</i>
<i>Birlik ve Beraberlik.....</i>	<i>48</i>
<i>Cimrilik.....</i>	<i>48</i>
<i>Çalışkanlık.....</i>	<i>48</i>

<i>Din</i>	<i>49</i>
<i>Dürüstlük(Yalan Söylememek/ Hırsızlık Yapmamak).....</i>	<i>49</i>
<i>Güler Yüzlü Olmak</i>	<i>50</i>
<i>Hayvanlar</i>	<i>50</i>
<i>İyilik ve Merhamet</i>	<i>50</i>
<i>Kıskançlık.....</i>	<i>51</i>
<i>Kibir ve Bencillik.....</i>	<i>51</i>
<i>Okul, Öğrencilik.....</i>	<i>52</i>
<i>Ön yargı.....</i>	<i>52</i>
<i>Sağlık ve Temizlik</i>	<i>52</i>
<i>Sevgi.....</i>	<i>53</i>
<i>Tarih ve Kahramanlık.....</i>	<i>53</i>
<i>Tutumluluk, İsrâf Etmemek, Borcunu Ödemek</i>	<i>54</i>
<i>Türk Tarihinde Çocuk Kahramanlar.....</i>	<i>54</i>
<i>Çeşitli Konularda Öğüt Veren Hikâyeler</i>	<i>55</i>
<i>Masal.....</i>	<i>56</i>
<i>Açgözlülük.....</i>	<i>56</i>
<i>Akıl ve Bilgi</i>	<i>57</i>
<i>Büyüklerin Sözüünü Dinlemek</i>	<i>57</i>
<i>Hayvanları Korumak</i>	<i>58</i>
<i>İyilik ve Kötülük.....</i>	<i>58</i>
<i>İyimserlik/Kötümserlik.....</i>	<i>59</i>
<i>Kibirlilik.....</i>	<i>60</i>
<i>Sevgi ve Merhamet.....</i>	<i>60</i>
<i>Tembellik/ Çalışkanlık</i>	<i>61</i>
<i>Diğer Konular</i>	<i>62</i>

Fabl.....	62
<i>Açgözlülük/ Oburluk.....</i>	<i>63</i>
<i>Akıllı Olmak</i>	<i>63</i>
<i>Alay Etmek/ Dalga Geçmek.....</i>	<i>64</i>
<i>Arkadaş Seçimi.....</i>	<i>64</i>
<i>Çalışkanlık.....</i>	<i>65</i>
<i>Dürüstlük /Yalancılık.....</i>	<i>66</i>
<i>Kibir</i>	<i>67</i>
<i>Kişisel Farklılıklar</i>	<i>67</i>
<i>Kurnazlık</i>	<i>68</i>
<i>İnatçılık.....</i>	<i>68</i>
<i>İyilik ve Kötülük.....</i>	<i>69</i>
<i>Yardımlaşma.....</i>	<i>69</i>
Roman	69
Çizgi Roman ve Resimli Hikâye	71
Efsane	73
Biyografi.....	74
<i>Atatürk.....</i>	<i>74</i>
<i>Bilim Adamları.....</i>	<i>75</i>
<i>Edebi Şahsiyetler.....</i>	<i>75</i>
<i>Sanatçılar</i>	<i>76</i>
<i>Sporcular</i>	<i>76</i>
<i>Tarihi Şahsiyetler ve Devlet Adamları</i>	<i>76</i>
Anı	77
Gezi Yazısı	78
Mektup	79
Atasözü ve Özdeyiş	80
Fıkra	81

Bilmece, Bulmaca	82
Şarkı, Türkü ve Marş	83
Deneme, Sohbet ve Bilgilendirici Yazılar	84
BÖLÜM V	91
SONUÇ VE ÖNERİLER	91
KAYNAKLAR.....	96
EKLER.....	99
Ek 1. Mavi Kırılma Öğrenci Çocuk Dergisi Kapak Sayfası.....	100

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Cüneyd Okay'ın Tespit Ettiği Dergiler</i>	26
Tablo 2. <i>Mavi Kırangıç Dergisinde Yer Verilen Edebi Türler ve Sayıları</i>	33
Tablo 3. <i>Mavi Kırangıç Dergisinde Yer Verilen Şiir Konuları ve Bulunduğu Dergi Sayıları</i>	34
Tablo 4. <i>Mavi Kırangıç Dergisinde Yer Verilen Hikâye Konuları ve Bulunduğu Dergi Sayıları</i> ..	46
Tablo 5. <i>Mavi Kırangıç Dergisinde Yer Verilen Masal Konuları ve Bulunduğu Dergi Sayıları</i> ...	56
Tablo 6. <i>Mavi Kırangıç Dergisinde Yer Verilen Fabl Konuları ve Bulunduğu Dergi Sayıları</i>	63
Tablo 7. <i>Mavi Kırangıç Dergisinde Yer Verilen Biyografiler ve Bulunduğu Dergi Sayıları</i>	74

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

C.	Cilt
S.	Sayfa
s.	Sayı
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
vd.	Ve diğerleri

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın; problem durumu, amacı, önemi, sayıtları (varsayımları) ve sınırlılıkları yer almaktadır.

Problem Durumu

Çocuk dergileri okul öncesi dönemden başlayarak çocuğun ergenliğe eriştiği zaman dilimini kapsayan bir dönemi içine alır ve çocuğun; eğitim, edebiyat, eğlenme ihtiyaçlarını karşılayacak türde eğitsel amaçlı yazılar ve edebi metin türlerini barındırır. Çocuklar için yazılmış şiir, hikâye, roman, anı, tiyatro, bilmece, fıkra, makale, mektup gibi edebi türleri bir arada çocuğa sunma imkânı veren çocuk dergileri, kapsamlı ve önemli eğitim materyalleridir. Çocuğa okuma alışkanlığı, edebî zevk ve estetik değer kazandırır.

Çocuklar için yayımlanan gazete ve dergiler, ders kitabı ile güncel olayların ve yeni ortaya çıkmış gerçeklerin arasında var olan kaçınılmaz boşluğu doldurmaya yarar. Yeterli ve dikkatli yayımcıların yönetimi altında hazırlanan, çekici bir formatta basılan ve uygun bir fiyatla satılan gazete ve dergiler, gündelik haberleri ve olayları değerli bir okuma materyali haline getirebilirler. Çocuk gazete ve dergileri, çocukların güncel olayları öğrenme ihtiyaçlarını karşıladığı gibi birtakım kalıcı yazıları ve resimleri ile onların bilgi ve kültür seviyelerinin yükselmesine de yardımcı olurlar (Oğuzkan, 1997, s. 283). Çocukların güncel olayları izlemesine, sosyalleşmesine, toplumun sorunlarından haberdar olmasına katkıda bulunurlar.

Tanzimat döneminde başlayan çocuk dergiciliğimiz ilerleyen yıllarda giderek yaygınlaşmıştır. Çocuk dergilerinin incelenmesi ile tarihsel süreç içerisinde bu dergilerin çocuk eğitiminde üstlendikleri işlevler aydınlatılmış olacaktır. Bu çalışmayla 1969-1980 yılları arasında yayımlanan Mavi Kırangıç Öğrenci ve Çocuk Dergisinin o dönem çocuklarına edebiyat ve eğitim konusunda yapmış olduğu katkılar belirlenmiştir.

Cumhuriyet yıllarında bankaların yanı sıra gazetelerin desteğiyle yayınlarını sürdüren çocuk dergileri de bulunmaktadır: Milliyet Çocuk, Tercüman Çocuk, Türkiye Çocuk, Milliyet Kardeş, Can Kardeş, Gül Çocuk, Kandil Çocuk, Başak Çocuk, Kumbara, Pembe Dinozor, Diyanet Çocuk, Şeker Çocuk, Bando Çocuk, Selam, Kırmızı Fare, Çocuk Sesi, Çocuk Haftası, Mavi Kırangıç vb (Şirin'den aktaran Balcı, 2002, s. 9).

Türkiye Yeşilay Cemiyeti tarafından yayımlanan derginin iç kapağında “Mavi Kırangıç Öğrenci ve Çocuk Dergisi Türkiye Yeşilay Cemiyetinin bir kültür hizmetidir.” ifadesi yer almaktadır. Dergide sağlıklı yaşam, spor ve zararlı alışkanlıklardan korunmanın yanı sıra tarih, edebiyat, kültürel değerler konu edilmiştir. Edebi açıdan zengin içeriğe sahip olan Mavi Kırangıç'ta; şiir, roman, çizgi roman, hikâye, masal, fabl, biyografi, anı, deneme, makale, mektup, gezi yazısı, fıkra, bilmece türünde metinler vardır.

İlk yıllarda “Mavi Kırangıç Öğrenci ve Çocuk Gazetesi” adıyla haftalık yayımlanan Mavi Kırangıç'ın 1. Sayısı 20 Ocak 1969'da çıkar ve 60 sayı boyunca 12 sayfalık gazete şeklinde devam eder. 61. Sayıdan itibaren şekil değiştirerek ve içerik genişleterek “Mavi Kırangıç Öğrenci ve Çocuk Dergisi” adıyla ayda bir 32 sayfalık bir dergi olarak yayımlanmaya devam eder. Mart 1980 tarihinde yayımlanan 180. Sayısıyla okurlarına şu şekilde veda eder:

Sevgili Çocuklar, Kıymetli Aboneler!

Üzülerek haber veriyoruz. Mart 1980 sayısından sonra Mavi Kırangıç yayın hayatından çekiliyor. Her konuda yükselen fiyatlar cemiyetimizin iki dergiyi birden devam ettirebilme imkânını ortadan kaldırmıştır. Biz de abone hesabı bulunanlara Nisan 1980 sayısından itibaren muhtevasına çocuk ve gençlik konularını da alarak yoluna devam etme kararında bulunan Yeşilay Dergimizi göndermek suretiyle borcumuzu ödemek niyetindeyiz. Cenâb-ı Hakk'ın bahşedeceği imkânlarla yeniden sizlere kavuşmak en halisâne niyazımızdır. Bizleri unutmayacağınız inancı ile veda ederken mutlu ve başarılı yıllar diliyoruz. Selam ve sevgiler sizlere (C.1980, S.180, s.1).

Dergi 35 yıl sonra yani Mart 2015'te “Yeşilay Çocuk Mavi Kırangıç” adıyla yeniden çocuklarla buluşur. Yeşilay Cemiyeti resmi internet adresinde “Mavi Kırangıç Geri Döndü” başlığıyla yayımlanan yazıyla derginin yayın hayatına dönüşü okurlara duyurulur.

Mavi Kırılancık dergisi 25. Sayısından sonra 205. Sayı diyerek geçmişle bağlantısını vurgular.

Derginin 1969-1980 yıllarında yayımlanan 175 sayısına Ankara Milli Kütüphanede ulaşılmıştır, beş sayısına ise ulaşılamamıştır. Dergi koleksiyonu 1969SC50, 1973SB273 numaraları ile Süreli Yayınlar bölümünde 12 cilt olarak bulunmaktadır. Günümüzde çocukların yeni sayılarına dijital ortamda da rahatlıkla ulaşabildiği Mavi Kırılancık dergisinin, bu çalışmada ilk sayıları gün yüzüne çıkarılmış, 1969-1980 yılları arasında yayımlanan 175 sayısı verilen iletiler, eğitsel değerler, edebi türler açısından incelenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı 1969-1980 yılları arasında yayımlanan “Mavi Kırılancık Öğrenci ve Çocuk Dergisinin” çocuk edebiyatına, çocuk dergiciliğine ve çocukların eğitimine olan katkılarını incelemek, döneminde çocukların ilgiyle takip ettikleri bu derginin genel özelliklerini, edebi türlerini, çocuk eğitimi açısından ele aldığı konuları tanıtmak, eğitsel açıdan hangi işlevleri yerine getirdiğini ortaya koymaktır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Mavi Kırılancık dergisi, çocuk edebiyatı türlerinden hangisine ne ölçüde yer vermiştir?
2. Mavi Kırılancık dergisinde, çocuk eğitimi konusunda ele alınan konular nelerdir?
3. Mavi Kırılancık dergisindeki çocuk edebiyatı türlerinin çocuk eğitimine katkıları nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Çocuk dergileri tarihi süreç içinde büyük değişiklik göstermiştir. Geçen zaman içerisinde kendilerini yenilemiş, geliştirmiştir. Çocuk edebiyatı kavramının ortaya çıkışıyla birlikte çocuk dergilerinin önemi artmıştır. Ancak çocuk edebiyatındaki asıl canlanmanın 1980 yılından sonra olduğu görülmektedir. Bu canlılık çocuk dergileri alanında da kendini hissettirmiştir.

Çocuk dergilerinin gelişmesinde çocuk dergiciliği üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde, eski harfli çocuk dergileriyle ilgili çalışmaların daha yoğunlukta olduğu

görülmüştür. Bu çalışmayla ise 1969-1980 yılları arasında yaklaşık 11 yıl gibi uzun bir süre yayımlanan Mavi Kırangıç çocuk dergisinin eğitim açısından ne tür katkılar sağladığı tespit edilecektir. Mavi Kırangıç dergisinin 1969-1980 yılları arasında yayımlanan sayılarıyla ilgili daha önce yapılan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma sayesinde çocuk dergilerinin önemli eğitim malzemelerinden biri olduğu vurgulanmış, derginin çocuk edebiyatı ve eğitim anlayışının ortaya çıkarılmasına katkı sağlamıştır.

Araştırmanın Sayıtları

1. Araştırma için seçilen yöntemin uygun olduğu varsayılmaktadır.
2. Araştırmaya konu olan dergi çocuk dergisidir.
3. Dergide yer alan edebiyat, eğitim, ahlak anlayışları yayımlandıkları dönemin anlayışını temsil etmektedir.
4. Dergi yayımlandığı dönemin siyasal, sosyal ve kültürel hayatını yansıtmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, 1969-1980 yılları arasında 180 sayı yayımlanan Mavi Kırangıç Öğrenci ve Çocuk Dergisi'nin 61, 62, 69, 129 ve 130. sayılarına ulaşamadığından bu sayıların dışında kalan 175 sayısının incelenmesi ve içeriğinin çocuk edebiyatı çerçevesinde, çocuk eğitimine katkısı açısından değerlendirilmesiyle sınırlı tutulmuştur. Derginin incelenen sayıları şunlardır: S.1-50, S.51-60, S.63-69, S.70-81, S.82-93, S.94-105, S.106-117, S.118-128, S.131-141, S.142-153, S.154-165, S.166-177, S.178-180.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Çocuk Edebiyatı

Eğitim psikolojisi alanındaki gelişmeler, çocuk eğitiminin toplum hayatındaki yeri ve önemini ön plana çıkarmış, çocuk eğitimindeki arayışlar da insanları çocuk edebiyatıyla tanıştırmıştır. Çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayâl, duygu, düşünce ve duyarlıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile üretilen bir edebiyattır. “Çocuğa görelilik” ilkesiyle hareket etmenin ortaya çıkardığı, çocuklar için edebiyat yaklaşımı, çocuğa göre bir edebiyat oluşturulması yönünde yenilikçi bakış açısını belirler. Çocuğa özgü bir edebiyat düşüncesi, çocuk edebiyatına yönelişi hızlandırmıştır. Çocuk bilgisi ve çocuk kültürü çocuğa dıştan bakış yanında, içten bakışa da zemin hazırlamıştır. Çocuğun, yetişkinler dünyasından farklı eğilimlerinin öğrenilmesi, çocuksu duyarlıklarının keşfini kolaylaştırmıştır. Günümüzde çocuk psikolojisi üzerine yapılan çalışmalar ve ortaya konan bilimsel veriler çocuğun yeniden keşfine imkân sağlamaktadır. Böylece çocuk edebiyatı birçok yazar ve sanatçının ilgi alanına girmiştir (Şirin, 1994, s. 9). Çocuk edebiyatıyla ilgili yapılan tanımlamaların bazıları şu şekildedir:

Demiray (1963, s. 16) bu konuda “Çeşitli düşüncelerin çocuklara göre ve sanatla ifadelendirildiği veya büyükler için yazıldıkları hâlde çocukların da anlayarak, zevk alarak, okudukları eserlerin hepsi çocuk edebiyatını teşkil etmektedir.” diye tanımlarken Sever (2007, s. 9) çocuk edebiyatını “Erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır.” şeklinde tanımlamaktadır.

Yani çocuk edebiyatı çocukluk çağında bulunan kimselerin duygu, düşünce ve hayallerine seslenen, “çocuğa görelik” ilkesine göre çocuklar için yazılmış olan ya da sanat niteliği taşıyıp çocuklar tarafından da okunan sözlü ve yazılı ürünlerdir.

Çocuklar için edebiyatın merkez kavramı “çocuğa göre” kavramıdır. “Çocuğa göre” deyince, çocuklar için yapılacak edebiyatın çocuğun büyüme ve gelişme çağlarına, psikolojisine, sözcük ve kavram bilgisine, algılama düzeyine uygun bir duyarlılık biçimi anlaşılmalıdır. Hangi yaş gurubu dikkate alınarak edebiyat yapılıyorsa çizgi-resimden edebiyata çocuk dünyasının yansıtılması gerekir (Şirin, 2007, s. 44). Bunun yanında çocuk edebiyatı ile edebiyat arasında keskin bir ayırım yapmak doğru değildir. Çocuk ve yetişkin aynı ortamda yaşadığından ortak ilgi, ihtiyaç ve kültürleri vardır. Yetişkinler için yazılan edebî değeri olan eserlerden çocuğun dünyasına girebilenler, çocuklar tarafından zevkle okunanlar çocuk edebiyatı kabul edilir. Mustafa Ruhi Şirin’in “Çocuk Edebiyatı Ders Notları”nda çocuk edebiyatının üç temel kaynağı şu şekilde ifade edilmiştir:

- 1) Yetişkinler için üretilen kitapların uyarlanmasıyla oluşmuştur. (Robinson Crusoe, Gulliver’in Seyahatleri gibi).
- 2) Halk yazınından alınan öykülerle beslenip zenginleşmiştir. (Örneğin masallar, efsaneler, destanlar gibi).
- 3) Özellikle yaş grubunun gereksinimleri, algıları ve özellikleri düşünülerek hazırlanmış kitaplardır. (Örneğin, günümüzde varlığını sürdüren çocuk kitapları gibi) (Dilidüzgün’den aktaran Şirin, 2012, s. 34).

Leland Jacob çocukların edebiyat eserlerine niçin muhtaç olduklarını altı nedene bağlamıştır:

Edebiyat hoş vakit geçirici, eğlendirici bir şeydir.

Edebiyat ruha canlılık verir, yaşama gücünü artırır.

Edebiyat hayatı keşfe yardım eder.

Edebiyat bir rehberlik kaynağıdır.

Edebiyat yaratıcı etkinlikleri teşvik eder.

Edebiyat güzel bir dil demektir. (Jacob’dan aktaran Oğuzkan, 1997, s. 15).

Çocukta edebî zevkin oluşması, okuma alışkanlığının kazanılması, çocuğun küçük yaştan itibaren iyi eserler okumasını gerektirir. Bununla birlikte çocuk edebiyatı türleri içinde değerlendirilen masal, hikâye, roman, fabl, efsane, destan, gezi yazısı, anı, şiir, bilmece, tekerleme gibi eserler edebi zevkin yanında, içerikleri bakımından çocukları olumlu yönde geliştirmeye, onlara bazı değerleri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmaya yöneliktir. Bu

türler müstakil olarak yayımlanabileceği gibi çeşitli gazete ve dergilerde de karşımıza çıkmaktadır. Özellikle çocuk okurlar için yayımlanan süreli yayınlar aracılığıyla, çocuklar edebi ürünleri daha kolay okumakta ve bu ürünlere daha kolay ulaşmaktadırlar.

Çocuk Dergileri

Ciravoğlu (1997, s.183) çocuk dergilerini şöyle tanımlar: “Çocukların eğitim, bilim, bilgi ve görgülerini, genel kültürlerini, toplumsal olarak meydana gelen kimi olayları, çevre sorunlarını ele alan, çocuklara bilinç aşılayan süreli yayınlara çocuk gazete ve dergileri adını veriyoruz.”

Çocuk dergileri haftalık veya aylık olarak yayımlanmakta ve çocukların ilgisini çekebilecek haberlere, ansiklopedik bilgilere ve edebî ürünlere yer vermektedir. Dergilerin özellikle edebî eserlere yer vermesi ve çocuk edebiyatına katkısı noktasında Okay (2006, s. 511) “Çocuk edebiyatına, doğuşu ve gelişimi açısından bakıldığında çocuk dergilerinin önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Bu çerçevede çocuk edebiyatı üzerinde olduğu kadar çocuk dergileri hakkında da araştırma, yorum, hatta envanter çalışmaları bile Türkiye’de son senelere kadar ihmal edilmiş alanlar arasında yer almaktaydı. Ancak özellikle üniversitelerde bu alanlarda yapılmaya başlanan lisansüstü tezlerle beraber, istenilen seviyede olmasa da, durum değişmeye başlar gözükmemektedir.” demiştir. Bu yönüyle söz konusu dergiler çocuğun duygu ve düşünce dünyasını geliştirmekle birlikte, Türkçe ifade gücünü arttırmakta, okuma alışkanlığı kazandırarak eğitime de katkı sağlamaktadır.

Eğitimde Çocuk Dergilerinin Yeri

Çocuk yayınları çocuğa evrensel, ahlâkî doğruları kazandıracak, çocuğun kişiliğini ve kimliğini geliştirerek onun toplum içinde saygın ve başarılı bir yere sahip olmasını sağlayacak özellikleri aktarma rolünü üstlenmelidir. Çocuk kitaplarının yanında çocuk dergileri de eğitimde önemli işleve sahip çocuk yayınlarıdır.

“Batılı anlamda gazete ve dergilerle Tanzimat Dönemi ile tanışan Türk milleti, ilk çocuk gazete ve dergilerini de yine bu dönemde tanır. Ülkemizde görülen bu ilk örneklerde, çocuk gazete ve dergilerinden özellikle çocuk eğitimi ve yetiştirilmesi konusunda faydalı roller üstlenmesi beklenmektedir” (Gürel, Şahbaz ve Temizyürek, 2007, s. 248).

Çocuk dergileri “eğlendirici” ve “eğitici” olması sebebiyle çocukların zevk alarak okudukları, bilgi edindikleri çok yönlü yayınlardır. Çocuk dergilerinde yayımlanan şiir, hikâye, masal, fabl gibi edebi türlerdeki metinler, çocukların bu türleri tanıması, sevmesi, edebi zevk kazanması

bakımından önemlidir. Çocuklar kendi ilgilerine göre seçtikleri dergilerle okuma ihtiyacını karşılarlar ve okuma alışkanlığı kazanırlar.

Çocuk gazete ve dergileri, çocukların güncel olayları öğrenme ihtiyaçlarını karşıladığı gibi birtakım kalıcı yazıları ve resimleri ile onların bilgi ve kültür seviyelerinin yükselmesine de yardımcı olurlar. Belli aralıklarla çıkarılan ve zamanında öğrencilere ulaştırılabilen kaliteli dergiler, türlü konulara değinen yazıları ve ilginç resimleri ile öğretimin zenginleşmesini, kolaylaşmasını ve öğrencilerin belli bilgi alanlarında derinleşmesini de sağlayabilirler (Oğuzkan, 1997, s. 283).

Çocuk dergileri çocuğun güncel olayları takip ederek, toplumsal olaylar hakkında farkındalık kazanmasını, aynı zamanda kendisini ilgilendiren gelişmeler hakkında bilgi edinerek kültürel deneyim kazanmasını sağlar. Dergiler çocuğun yaşamı tanıması ve çeşitli bilgiler kazanması konusunda çocuğa rehberlik eder, çocuğun ana dilinde anlama ve anlatma becerileri gelişir.

Çocuk, ortak kullanımı olan iletişim araçlarından ziyade, kendisinin olan iletişim araçlarını daha çok sever. Görsel ve işitsel iletişim araçlarının, doğaları gereği yakın durmayı engelleyen yapıları vardır. Jean-Noel Kapferer'e göre, çocuk dergisi ile tamamen ayrıcalıklı bir ilişkiyi sürdürür. Kıyaslama yapıldığında çocuğun televizyon ile ilişkisinin dergi ilişkisi kadar olumlu olmadığı görülür. Kapferer çocukla dergisi arasında dost ve duygusal ilişki olduğu sonucuna varır (Şirin, 2007, s. 187). Çocuğun dergi ile kurduğu ilişki sadece bilişsel ve dilsel düzeyde değildir. Dergiler duygu, düşünce, hayâl, sanat, estetik eğitimi ile çocukların iç dünyalarını zenginleştirir.

Türkiye’de Çocuk Dergiciliğinin Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de çocuklar için ilk dergi olan Mümeyyiz 1869 tarihinde yayımlanmıştır. Aynı adı taşıyan gazetenin haftalık versiyonu olan bu süreli yayın ilk dergi olmasına rağmen kesintisiz 49 sayı çıkarak uzun ömürlü çocuk dergileri arasında yer almıştır. Özellikle 19. yüzyıl çocuk dergileri söz konusu olduğunda bu süreli yayınların büyükler için yayımlanan diğer dergilerin çoğu gibi temel amacının “eğitmek ve yönlendirmek” olduğu ve sayfalarında yer verdikleri hikâye ve hatta şiirlerin “didaktik” taraflarının ağır bastığını söylemek gerekir (Okay, 2006, s. 511).

Mümeyyiz'in ardından yeni harflerin kabulüne kadar yayımlanan diğer çocuk dergileri veya çocuklara da hitap eden dergiler Tablo 1'de gösterilmiştir. Cüneyd Okay eski harfli 49 çocuk dergi-gazetesini tespit ederken, İsmet Kür de 28 süreli çocuk yayını tanıtmıştır.

Tablo 1

Cüneyd Okay'ın Tespit Ettiği Dergiler

Yıl	Derginin Adı	Kaç Sayı Yayımlandığı	Yayımlandığı Tarihler
1869	Mümeyyiz	49	1869-1970
1873	Hazine-i Etfal	1	1873
1875	Sadakat	6	1875
1875	Etfal	16	1875
1875	Ayine	41	1875-1876
1876	Arkadaş	13	1876-1877
1880	Tercüman-ı Hakikat	26	1880
1880	Aile	3	1880
1880	Bahçe	40	1880-1881
1881	Mecmua-i Nevresidegân	4	1881
1881	Çocuklara Arkadaş	12	1881
1881	Çocuklara Kıraat	18	1881-1882
1882	Vasıta-i Terakki	4	1882
1886	Etfal	23	1886
1887	Numune-i Terakki	9	1887-1888
1887	Debistan-ı Hired	1	1887
1887	Çocuklara Talim	9	1887-1888
1896	Çocuklara Mahsus Gazete	626	1896-1908
1896	Çocuklara Rehber	166	1897-1901
1905	Çocuk Bahçesi	43	1905
1909	Musavver Küçük Osmanlı	3	1909
1910	Mekteblilere Arkadaş	14	1910
1913	Çocuk Dünyası	94	1913-1918
1913	Ciddi Karagöz	3	1913
1913	Çocuk Yurdu	7	1913
1913	Mektebli	19	1913
1913	Talebe Defteri	68	1913-1918
1913	Çocuk Duygusu	61	1913
1913	Türk Yavrusu	2	1913
1913	Çocuklar Âlemi	10	1913
1913	Kırlangıç	3	1913
1914	Çocuk Bahçesi	21	1914
1914	Çocuk Dostu	23	1914
1914	Mini Mini	7	1914
1918	Küçükler Gazetesi	8	1918
1918	Hür Çocuk	3	1918
1919	Haftalık Çocuk Gazetesi	8	1919
1919	Lâne	3	1919-1920
1920	Hacıyatmaz	1	1920
1922	Bizim Mecmua	74	1922-1927
1923	Yeni Yol	113	1923-1926
1923	Musavver Çocuk Postası	18	1923
1923	Çıttı Pıttı	4	1923
1924	Haftalık Resimli Gazetemiz	7	1924
1924	Resimli Dünya	21	1924-1925
1925	Sevimli Mecmua	13	1925
1925	Mektebliler Âlemi	6	1925
1926	Türk Çocuğu	24	1926-1928
1926	Çocuk Dünyası	30	1926-1927
1927	Çocuk Yıldızı	10	1927

Okay, C. (1999). *Eski harfli çocuk dergileri*. İstanbul: Kitabevi, s. 216-217

Bu dergilerin çıkış gayesi çocukları eğitmek ve çocukların ahlâkî yapısını geliştirmektir. Bundan dolayı bu dönemde çıkan dergiler didaktik özellikler taşır.

Alpay (1980, s. 173)'a göre 1869-1928 döneminde yayınlanan çocuk dergilerinde eğitici ve öğretici olma amacı ağır basmakta, içerdikleri bilmece, bulmaca ve güldürücü fıkralarla eğlendirici olmaya da çalışmaktadırlar. Bu genel yargının dışına çıkan dergilerle, tek tük de olsa karşılaşmak her zaman mümkündür. 1928'den 1950'lere dek aynı amaç izlenmekte, 1950'lerde eğlendirici, hatta boş zamanları öldürücü dergiler sayısal üstünlüğü almaktadır. 1970'lerde bunu fark eden aydınlar, çağdaş eğitim nitelikleri ağır basan yazın dergileri çıkarmaya yönelmişlerdir.

1928'de Yeni Türk Alfabesinin kabulüyle çocuk dergilerinin sayısında ve çıkış süresinde artış gözlenmiştir. Cumhuriyet yıllarında toplumsal dönüşümü sağlamak için özellikle banka ve gazetelerin desteğiyle çocuk dergileri yayın hayatlarına başlamıştır.

Cumhuriyet sonrası yeni harflerle basılan çocuk dergilerinin belli başlıcaları şunlardır: Ateş (1930), Çocuk Sesi (1932), Afacan (1934), Yavrutürk (1936), Gelincik (1936), Çocuk Gazetesi (1938), Bin Bir Roman (1939), Çocuk Romanları (1941), Çocuk Gözü (1945), Şen Çocuk (1945), Doğan Kardeş (1945), Karınca (1952), Çocuk Haftası Yıllığı (1959). Bunlara ek olarak daha çok gazeteler, bankalar ve çeşitli kurumların çıkardığı dergiler de hatırı sayılır bir yekûn tutmaktadır: Milliyet Kardeş, Tercüman Çocuk, Türkiye Çocuk, Zaman Çocuk, Hürriyet Çocuk, Diyanet Çocuk, Çekirge, Şeker Çocuk, Vakıf Çocuk, Pamuk Çocuk, Uçan Çocuk, Çocuk ve Yuva, Elma Şekeri, Can Kardeş, Kandil Çocuk, Çocuğa Selam, Kumbara, Başak Çocuk, Başaralım. Ayrıca bunlara 1970'li yıllarda Yeşilay'ın çıkardığı ve çocuk edebiyatının gelişmesinde önemli bir yeri olan Mavi Kırlangıç ile Mavi Kuş, Kırmızı Bisiklet, Kervan adlı dergileri ve son zamanlarda yayın yapmaya devam eden Miço, Kırmızı Fare, Ebe Sobe, Salıncak'ı da edebiyata yer veren çocuk dergileri arasına katabiliriz (Çıkla, 2005, s. 101).

Bu çalışmada yukarıdaki dergilerden Mavi Kırlangıç ele alınmıştır. Kaymaz (1998, s. 26)'ın belirttiği üzere “Çocuklar için yayınlanan gazete ve dergiler, elbette yalnızca bunlar değil. Yüzlerce çocuk dergisiyle yüzyılı aşan bir geçmişe sahiptir çocuk yayıncılığımız. Yakın yıllara gelince; tirajı, yayın dönemi, etkin yayınıyla Doğan Kardeş' i, Yeşilay Cemiyetince hazırlanan Mavi Kırlangıç' ı çocuk dergilerimiz içinde önemli bir konumda buluyoruz.”

Mavi Kırlangıç Öğrenci ve Çocuk Dergisi

Mavi Kırlangıç, Yeşilay'ın topluma sunduğu bir kültür hizmeti olarak Ocak 1969' da yayın hayatına başlar. Şair Abdülhak Hamit Tarhan'ın dizelerinde ifadesini bulan ve dergi iç kapağında yer alan “Kim der ki çocuk küçük bir şeydir/ Belki çocuk en büyük şeydir.” ilkesiyle yayımlanır.

İlk yıllarda “Mavi Kırlangıç Öğrenci ve Çocuk Gazetesi” adıyla haftalık yayımlanan Mavi Kırlangıç'ın 1. Sayısı 20 Ocak 1969'da çıkar ve 60 sayı boyunca 12 sayfalık gazete şeklinde devam eder. 61. Sayıdan itibaren şekil değiştirerek ve içerik genişleterek “Mavi Kırlangıç Öğrenci ve Çocuk Dergisi” adıyla aylık olarak 32 sayfalık bir dergi olarak yayımlanmaya devam eder. Mart 1980 tarihinde 180. Sayısıyla okuyucularına veda eder. Mavi Kırlangıç'ın ilk sayılarında imtiyaz sahibi Türkiye Yeşilay Cemiyeti adına Genel Başkan Av. Kemaleddin Nomer'dir. 49. Sayıdan itibaren ise imtiyaz sahibi Türkiye Yeşilay Cemiyeti adına Genel Başkan Selahaddin Kaptanağası olmuştur ve sonraki sayılarda da devam etmiştir.

Mavi Kırlangıç'ın ilk sayısı 80.240 adet ve ikinci sayısı 84.240 adet olarak, o döneme göre hayli yüksek sayılacak sayıda basılmış, piyasaya sürülmeden, abonelik sistemiyle okuyucularına ulaşmıştır. Daha çok öğrenciye ulaşması için de abone sayısı fazla olan okullara televizyon, sinema makinesi, teyp, projeksiyon, radyo, mikroskop ve daha birçok hediyein verileceği kampanyalar düzenlenmiş, böylece okul idarecileri ve öğretmenlerin de dikkati çekilmiştir.

Mavi Kırlangıç eğitim ve öğretimin üzerinde önemle duran, eğitici yönü ağır basan bir süreli yayındır. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisinde, Yayınlar ve Basılı Eğitim Malzemeleri Genel Müdürlüğü tarafından 10.05.1969 tarihinde yayımlanan “Mavi Kırlangıç adlı gazete h.” konulu genelgede şu ifade yer almaktadır: “Türkiye Yeşilay Cemiyeti Genel Merkezi (Cağaloğlu Nuruosmaniye Caddesi 17/1 İstanbul) tarafından yayımlanan, aşağıda adı ve fiyatı kayıtlı haftalık çocuk gazetesinin ilk ve orta dereceli okullara tavsiye edilmesi uygun görülmüştür” (C. 1969, S. 50, s. 2).

Derginin yazarları çocukların sadece bilgilendirilmesinin pedagojik olmadığını farkındadır. Bu sebeple dergide bilgilendirici metinlerin yanında eğlendirici metinlere de yer verilmesi gerektiğini düşünerek hareket etmişlerdir.

Dergide sağlıklı yaşam, spor ve zararlı alışkanlıklardan korunmanın yanı sıra tarih, edebiyat, kültürel değerler, okul derslerine yardımcı bilgiler, ansiklopedik bilgiler konu edilmiştir. Zengin edebi içeriğe sahip Mavi Kırlangıç'ta; şiir, roman, çizgi roman, hikâye, masal, fabl, biyografi, anı, deneme, makale, gezi yazısı, fıkra gibi çocuk edebiyatına ait türlerin hemen hepsi vardır. Birinci yılını doldurduğu 52. Haftasında çıkış amacını ve içeriğini okurlarına şu şekilde anlatır:

Gazeteniz Mavi Kırlangıç bu sayısı ile 1 yaşını doldurmuş bulunuyor. 52 haftadan beri onu elinden bırakmayan vefalı okuyucularımıza teşekkür borçluyuz. Sizin ilginize sevginize, bağlılığınıza layık olmak için bundan sonra da daima iyiyi, güzeli, doğruyu sunacağız. Sizin iyi yetişmenize, kabiliyetlerinizin gelişmesine yardımcı olmak bizim için kutsal bir görevdir. Fakat size yalnız ders, yalnız nasihat değil, aynı zamanda sürükleyici hikâye ve romanlar, eğlendirici karikatür ve bulmacalar, her yerde bulamayacağınız faydalı bilgiler sunmayı da ödev sayıyoruz. Sizi, yurdumuzun, milletimizin iftihar duyacağı örnek bir gençlik olarak görmek en büyük idealimizdir. Sizi bilgili, güçlü, mutlu görmek bizim de mutluluğumuz olacaktır (C.1970, Sayı 52, s.1).

Mavi Kırlangıç'ın hitap ettiği yaş grubu geniştir. Dergide ilkokul ve ortaokul öğrencilerine yönelik yazıların dışında; yetişkinlere yönelik eğitici yazılar da bulunmaktadır. Bir yetişkinin yazıp dergiye gönderdiği okur mektubu:

Mavi Kırlangıç'ın ilk sayısını çocuklarımla birlikte ben de okudum. İçinde benim de ilgimi çeken köşelere rastladım. Ailece bizim fikrimiz Mavi Kırlangıç'ta her yaştaki çocuğu ilgilendirecek yazıların bulunduğu. Küçük çocuklar için masallar, büyük çocuklar için haberler, bilgi yazıları var. Ortaokuldaki oğlumla ilkokuldaki kızım aynı zevkle Mavi Kırlangıç'ı okudular (C.1969, S.2, s.2).

Cümleleri bu savımızı kanıtlar niteliktedir.

Dergi 35 yıl sonra yani Mart 2015'te "Yeşilay Çocuk Mavi Kırlangıç" adıyla yeniden çocuklarla buluşmuştur. Yeşilay Cemiyeti resmi internet adresinde "Mavi Kırlangıç Geri Döndü" başlığıyla yayımlanan yazıyla derginin yayın hayatına dönüşünü okurlara duyurur. Mavi Kırlangıç dergisi 25. Sayısından sonra 205. Sayı diyerek geçmişle bağlantısını vurgular. Derginin yeni sayılarına Yeşilay'ın resmi internet adresinde dijital olarak da ulaşılabilir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde: araştırmanın modeline, araştırmanın evren ve örnekleme, verilerin toplanmasına, verilerin çözümlenmesine ve yorumlanmasına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, 1969-1980 yılları arasında Türkiye Yeşilay Cemiyeti tarafından yayımlanan Mavi Kırangıç dergisindeki metinler, çocuk edebiyatı ve çocuk eğitimindeki işlevi bakımından incelenmiştir. Araştırma için doküman incelemesi yapılmış ve veriler betimsel içerik analizi ile çözümlenmiştir. Doküman incelemesi araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 187).

Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini, Tanzimat'tan günümüze çocuklar için yayımlanmış olan bütün çocuk dergileri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise 1969-1980 yılları arasında 180 sayı yayımlanmış olan Mavi Kırangıç Öğrenci ve Çocuk dergisinin ulaşılabilen 175 sayısı oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

Nitel bir araştırma olan çalışmada veriler, Mavi Kırangıç Öğrenci ve Çocuk dergisinin ulaşılabilen 175 sayısının incelenmesine ve belirlenen kategorilere dayalı olarak elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Toplanan verilerin analizinde betimsel içerik analizi kullanılmıştır. Derginin ilgili sayıları kapsamında incelenen metinlerden elde edilen veriler, metin türleri ve konular açısından sınıflandırılarak tablolar haline getirilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmada toplanan verilerin analizleri sonucunda elde edilen bulgulara ve bulgulara dayalı yorumlara yer verilmiştir. Verilerin analizleri tablolar hâlinde düzenlenmiştir.

Mavi Kırılmaç Dergisindeki Edebi Türler

Bu bölümde derginin 61, 62, 69, 129 ve 130. Sayıları dışındaki 175 sayısı çocuk edebiyatı türleri ve çocuk edebiyatı türlerinde ele alınan konular açısından incelenmiştir.

Mavi Kırılmaç dergisinde şiir, roman, hikâye, masal, fabl, efsane, destan, çizgi roman, biyografi, anı, gezi yazısı, deneme ve sohbet, mektup, atasözü ve özdeyiş, fıkra, bilmece, bulmaca, ninni, şarkı, marşlara ve bilgilendirici metinlere yer verilmiştir. Dergide yer verilen edebi türler ve sayıları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2

Mavi Kırılma Dergisinde Yer Verilen Edebi Türler ve Sayıları

Mavi Kırılma Dergisi'nde Yer Alan Edebi Türleri	Metin Türüne Yer Veren Dergi Sayıları	Toplam Metin Sayısı
Şiir	1, 5, 6,7, 9, 11-22, 24-38, 40-48, 50-53, 55-60, 63-68, 70-129, 131-180.	1376
Hikâye	6, 7, 10, 11-25, 27-34, 36, 40-42, 45, 47-51, 53, 54, 57-60, 63-68, 70, 71, 75, 76, 78, 79, 81-94, 96-99, 101-104,106-108, 110-113, 115, 117-122, 124-128, 131-133,135- 138, 141, 143, 144, 147, 148, 150-153, 154, 156-162, 164, 167-171, 173-180.	276
Masal	10, 24, 33, 40, 51, 53, 55, 57, 60, 64, 71, 80, 81, 83, 94-98, 102, 106, 110, 114, 118, 121, 136, 153, 158, 159, 163, 165, 168, 169.	32
Fabl	1, 3, 4, 5, 8, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 25, 40, 50, 64, 65, 66, 68, 70, 88, 96, 101,106, 109, 117, 119, 122, 123, 124, 125, 131, 139, 140, 142, 144, 146, 154, 155, 157, 161, 164, 165, 166, 169, 178, 179.	50
Roman	1-27, 35-56, 31-45	3
Çizgi Roman ve Resimli Hikâye	1-60, 63-68, 70-128, 131-155, 166.	189
Efsane	132, 156	2
Biyografi	1, 6, 8, 9, 12, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 70, 73, 82, 83, 85, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 97, 98, 105, 118, 119, 120, 132, 135, 136, 140, 141, 143, 145, 147, 148, 152, 158, 163, 172,173, 174, 176, 178,179.	109
Anı	12, 43, 63, 65, 88, 97, 147, 149, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 163, 164.	20
Gezi Yazısı	1, 3, 5, 7, 8, 9, 44, 98, 138,151.	15
Mektup	2-29, 31-48, 50, 51, 53-60, 66, 72, 87, 88, 90, 92, 93, 110,112, 113, 115, 128, 132, 134, 166.	297
Atasözü ve Özdeyiş	64-68, 70-75, 77-83, 87, 92, 97-100, 102, 109, 112, 116, 121, 126, 127, 131, 134, 136, 137, 138, 140, 141, 142, 143, 145-156, 159-165, 167-180.	908
Fıkra	1-4, 6-60, 63-96, 98-128, 131-180.	827
Bilmece ve Bulmaca	1-11, 13-60, 63, 64, 65, 66, 68, 71, 72, 75, 76, 77, 94, 105, 128, 131, 132, 133, 135, 136, 137, 175, 178, 179.	198
Şarkı, Türkü ve Marş	64, 65, 122, 156.	4
Deneme, Sohbet, Bilgilendirici Yazılar	1-20, 22, 22-29, 31, 33-60, 63-68, 70-128, 131-180.	299

Tablo 2’de görüleceği üzere edebî metinlerde ilk sırada şiir, ikinci sırada atasözü ve özdeyiş, üçüncü sırada fıkra türüne yer verilmiştir. Bu türleri sırasıyla çizgi roman ve hikâye, deneme, sohbet, mektup, hikâye, bilmece-bulmaca, biyografi, fabl, masal takip etmektedir. Dergide az da olsa anı, gezi yazısı, efsane, şarkı, türkü ve marş bulunmaktadır.

Dergide edebî metinlerin dışında mizahi fıkralara, bilmece, bulmacalara, çizgi romanlara da yer verilmesi çocukların aynı zamanda eğlenceli vakit geçirmelerini sağlamıştır.

Tablo 2’de metin türleri ve sayıları toplu olarak gösterilmiştir. Bu türler içerik açısından değerlendirilecektir.

Şiir

Mavi Kırlangıç dergisinde 1376 şiir bulunmaktadır. Dergide şairlerin şiirlerinin yanı sıra, çocuk okurlardan gelen şiirlere de yer verilmiştir. Tespit edilen şiirler temalarına ve konularına göre tasnif edilmiş alfabetik olarak sıralanarak Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3

Mavi Kırlangıç Dergisinde Yer Verilen Şiir Konuları ve Bulunduğu Dergi Sayıları

Şiir Temaları/ Konuları	Dergi Sayıları
Anne, Baba ve Aile Sevgisi	13, 15, 16, 17, 18, 19, 22, 38, 40, 50, 52, 63, 64, 65, 71, 72, 94, 110, 146, 164, 165, 171, 177, 178, 179, 180.
Atatürk, Millî Bayramlar ve Belirli Gün ve Haftalar	43, 73, 97, 103, 121, 127, 133, 158, 169, 170.
Bayrak	17, 28, 31, 32, 38, 57, 82, 112, 119, 147, 148, 176.
Bitkiler ve Hayvanlar	1, 9, 14, 24, 25, 27, 52, 63, 66, 68, 70, 74, 77, 102, 156, 168, 170, 177, 178, 180.
Çalışkanlık	36, 76, 77, 80, 125, 163.
Çocuk	15, 58, 65, 111, 179.
Din	67, 68, 70, 73, 77, 79, 80, 85, 91, 113, 121, 123, 147, 171, 179.
Mevsimler	11, 13, 14, 45, 50, 55, 73, 74, 86, 114, 115, 151, 171.
Okul, Öğretmen, Kitap	16, 18, 20, 22, 24, 34, 35, 36, 43, 48, 50, 52, 66, 67, 70, 110, 117, 118, 120, 127, 156, 160, 180.
Sağlık, Temizlik	12, 14, 51, 66, 67, 77, 127, 143, 163, 172.
Tutumluluk	72, 80.
Vatan, Millet Sevgisi ve Tarihi Olaylar	14, 15, 17, 20, 26, 32, 34, 37, 42, 51, 53, 63, 66, 67, 71, 73, 74, 76, 77, 79, 80, 82, 84, 86, 87, 93, 100, 112, 114, 120, 122, 124, 125, 126, 131, 132, 135, 140, 142, 147, 148, 150, 152, 158, 163, 166, 167, 168, 170, 171, 173, 180.
Yeşilay Cemiyeti	63, 64, 65, 68, 70, 72, 83, 84, 118, 121, 123, 143, 148, 154, 163, 168.
Çeşitli Konularda Öğüt Veren Şiirler	67, 70, 71, 73, 74, 86, 148, 160, 165.

Çocuk edebiyatında şiir bir sanat eseri ve bir eğitim aracı olarak önemli bir işleve sahiptir. Şiir vasıtasıyla çocuklara aile, insan ve doğa sevgisi; vatan, bayrak, millet şuurı, dinî ve millî değerler kazandırılabilir (Şimşek vd. , 2011, s.259). Mavi Kırlangıç dergisinde yer verilen şiirler konularına göre on dört başlık altında tasnif edilmiştir. Şiir türünde en çok yer verilen konular sırasıyla vatan, millet sevgisi, tarihi olaylar ve anne, baba, aile sevgisidir.

Anne, Baba ve Aile Sevgisi

Anne, baba ve aile sevgisi temalı 26 şiire yer verilmiştir. **Ailemiz** adlı şiirde anne ve babayla birlikte yaşamının, aile olmanın mutluluk kaynağı olduğu anlatılmaktadır.

Annem, babam bir yerdeyiz.

Yuva denen bir evdeyiz.

Hepimizin güler yüzü,

Çok bahtiyar aileyiz.

...

(İbrahim Güngör, C. 1969, S. 38, s. 11).

“Anne Sevgisi” adlı şiirde İbrahim Alâeddin Gövsa, bir çocuğun gözüyle anneye duyulan sevgiyi dile getirmektedir.

Bir annenin iki yavrusu varmış,

En küçüğü beş yaşında kadarmış.

Bir gün anne küçüğünü severken,

Çocuk demiş:

– Güzel anne, seni ben

Ne kadar çok sevdiğimi bilmezsin,

Belki beni sen o kadar sevemezsin.

-Neden, oğlum?

-Çünkü yavrun ikidir,

Senin gönlün iki aşk ile çarpar,

Benim yalnız bir sevgili annem var (C. 1980, S. 178, s. 18).

Atatürk, Millî Bayramlar, Belirli Gün ve Haftalar

Atatürk, millî bayramlar, belirli gün ve haftalar temalı 10 şiir tespit edilmiştir. 10 Kasım 1969 tarihinde yayımlanan 43. Sayıda Ata’yı Anıyoruz başlığı altında F. Cemal Oğuz Öcal’a ait **“Atatürk ve Cumhuriyet”** şiirine yer verilmiştir. Şiirde kurtuluş mücadeleleri ve Atatürk’e duyulan sevgi anlatılır.

Değildir zindan artık bize Anadolu’muz,

Cumhuriyet nuruyla aydınlandı yolumuz!

Yurdun kutsal sevgisi taşıyor içimizden,

Gökler dolusu selam, eşsiz Ata’ya bizden (C. 1969, S. 43, s. 7).

Derginin haftalık veya aylık çıkış tarihlerine denk gelen belirli gün haftalar ve millî bayramlarla alakalı şiirlere mutlaka yer verilmiştir. 25 Ağustos 1969 tarihli 32. Sayıda

“Büyük Zaferin 47. Yıldönümü” başlığının altında Ahmet Kutsi Tecer’e ait “**30 Ağustos**” şiiri bulunmaktadır.

...
Ne var bu dünyada sana yakışan,
Alnında bir zafer sabahı kadar;
Sen Mehmetçik, söyle büyük kahraman,
Sana zafer kadar yakışan ne var?
Her yıl bugün olur, Otuz Ağustos
İçime bir zafer havası dolar.
Başlar dimdik, gözler çelik, yüzler pos,
Bayrak imil imil, geçer ordular.”
(C. 1969, S. 32, s. 8)

F. Cemal Oğuz Öcal tarafından kaleme alınan “**Geldi 23 Nisan**” adlı şiirde ise çocuk bayramının verdiği sevinç, umut ve coşku aktarılmaya çalışılır.

Umut yüklü baharla,
Geldi çocuk bayramı!
Türk kokulu rüzgârla
Geldi çocuk bayramı!
Süzülüyor ne hoş bak
Ufkumuzda al bayrak
Neşe sevinç saçarak,
Geldi çocuk bayramı.
...
(C. 1975, S. 121, s. 4)

Ayrıca 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 19 Mayıs Atatürk’ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı, 12 Mart İstiklâl Marşı’nın Kabulü ve Mehmet Akif Ersoy’u Anma Günü, 18 Mart Çanakkale Zaferi, Yerli Malı Haftası gibi önemli gün ve haftalarla ilgili şiirlere yer verilmiştir.

Bayrak

Bayrağın ifade ettiği değerler ve bayrak sevgisiyle alakalı 12 şiire yer verilmiştir. Türk Edebiyat Tarihi’nde Bayrak Şairi olarak bilinen Arif Nihat Asya’nın “**Bayrak**” şiirine dergide yer verilmiştir. Şiirde bayrağa verilen değer, bayrağın kutsallığı coşkulu bir üslupla dile getirilmiştir.

Ey mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü,
Kız kardeşimin gelinliği, şehidimin son örtüsü,
Işık ışık, dalga dalga bayrağım!
Senin destanını okudum, senin destanını yazacağım.

...

(C. 1969, S. 32, s. 8/ C. 1972, S. 88, s. 1)

“Bayrağım” adlı şiirde Göktürk Mehmet Uytun bayrağa seslenerek bayrağa duyduğu sevgiyi, değeri dizelerine yansıtmıştır.

Her ufukta al rengin,
Dalgalanıp durdukça
Dünyada yoktur dengin
Sen kalbimde vurdukça

...

(C. 1974, S. 112, s. 1)

Bitkiler ve Hayvanlar

Dergide yer verilen ağaç, doğa sevgisi hayvan sevgisi konulu şiirler bitkiler ve hayvanlar başlığıyla sınıflandırılmış, bu konuda 20 şiir tespit edilmiştir.

Mehmet Emin Yurdakul tarafından kaleme alınan **“Sakın Kesme”** isimli şiirde ağaçların insan hayatında ne kadar önemli olduğu, ağaçlara zarar vermemek gerektiği anlatılmıştır:

Ey hemşeri, sakın kesme! Yaş ağaca balta vuran el onmaz;
Bu kütükler 'Nice yıldır, hiç birine kervan gelmez, kuş konmaz
Bunları kes, o baltanla çürümüş ağaçları yere ser.
Bak, sizin köy şu yemyeşil koruluğun gölgesinde ne güzel!
Gönülleri açmadadır yaprakların arasından esen yel.
Yazık, günah olmaz mı ki, çıplak kalsın bu zümrüt yurt, şirin yel.

...

(C. 1971, S. 77, s. 16)

Adnan Peşkircioğlu'nun **“Vurmam Kuşa”** adlı şiirinde ise sapanla kuş avlamanın doğru bir davranış olmadığı, doğal yaşama zarar verilmemesi gerektiği öğütlenmektedir.

Atmam sapan, vurmam kuşa
Engel olmam hür uçuşa
Onun da bir canı var,
Minicik kalbi atar.
Yavruları yuvada,

Ana dağda, ovada,
Uçar etrafı tarar,
Yavrulara yem arar.
Ne suçu var şu kuşun?
Hakkı mıdır taş, kurşun?
...

(Adnan Peşkircioğlu, C.1970, S. 66, s. 13)

Çalışkanlık

İnsan hayatında önemli bir değer ve özellik olan çalışkanlık ve başarı konulu 6 şiire dergide yer verilmiştir.

Vehbi Cem Aşkun' a ait “**Çalış**” şiirinde üretken olmanın, boş durmamanın önemi şu dizelerle anlatılmıştır:

Sevindir çalış da güldür atanı,
Çalışan yüceltir ancak vatani,
Geçmiştir dünyada durmak zamanı,
Çalış gece gündüz, çalış durmadan.
Tembelin kimseye olmaz faydası
Ne annesi sever, ne de babası
Tembellik dünyada bir baş belası,
Boş durmak yaraşmaz, çalış her zaman.
...

(C. 1975, S. 125, s. 23)

Çocuk

Çocuklara verilen değer, çocuk sevgisi konularında 5 şiire yer verilmiştir. “**Çocuk Sevgisi**” isimli şiirde çocukların ailenin neşesi olduğuna, sevgiyle büyümeleri gerektiğine değinilmiştir.

Vatan bahçesinin çocuktur gülü,
Çocuktur yuvanın şakrak bülbulü
Örterek üstüne sevgiden tülü
Onunla ağlayıp, gülelim dostlar!
...

(C. 1974, S. 111, s. 1)

Din

Din konulu şiirler vasıtasıyla çocukların dinî konuları öğrenmeleri amaçlanmıştır. Bu başlık altında Allah, peygamber, namaz, oruç gibi konuların işlendiği 15 şiire yer verilmiştir. “**Güzel Ramazan**” adlı şiirde ise Ramazan ayının öneminden ve yapılması gerekenlerden bahsedilmektedir.

Koskoca yıl içinde kıymetli otuz gün var.
Öyle otuz gün ki değeri yıllar kadar
Oruç tutup bir ay da teravih kılıyorlar,
Müjde Türk çocukları güzel Ramazan geldi.
...

(Mukaddes Çıtlak, C. 1971, S. 79, s. 23)

Mevsimler

Mevsimler konulu 13 şiire yer verilmiştir. Mevsimlerin değişimiyle birlikte tabiatın farklılaşması okurlara öğretilmeye çalışılmıştır. İlkbahar, sonbahar, kış, yaz mevsimlerinin özelliklerini anlatmayı amaçlayan şiirlerden bazıları şu şekildedir:

İlkbahar Türküsü
Tüm kuşların neşesi
Rüzgârların nefesi,
Müjdeliyor baharı
Nisanda yağmur sesi
...

(Zeki Gül, C.1971, S. 73, s. 17)

Sonbahar
Havalar biraz daha
Soğumaya başladı.
Kırlarda çiçeklerin,
Sarardı bütün rengi.
...

(Göktürk Mehmet UYTUN, C. 1974, S. 115, s. 2)

Kış
Kış geldi rüzgâr, yağmur kar
Göz açtırmıyor soğuklar

Kar lapa lapa yağmakta
Zavallı kuşlar ağlamakta.
Kış gelince gitti bahar
Her yer bembeyaz oldu
Ovalar, yollar ve damlar
Bembeyaz karla doldu.
(Muharrem Nur, C. 1969, S. 50, s. 11)

Yaz
Dört mevsimden biridir
Her şey güzelleşir birden.
İnsanlar havaya, güneşe
Kuşlara, çiçeklere,
Yurdunun güzelliklerine kavuşur.
Ben yazı severim,
Yazın insanlar mutludur.
Tatile çıkılır eğlenilir,
Vücudumuz dinlenir.
(Güneş Uytun, C. 1979, S. 171, s. 18)

Okul, Öğretmen, Kitap

Okul, öğretmen, kitap konularında 23 şiire yer verilmiştir. Mavi Kırangıç öğrenci dergisi olduğundan bu konularda yazılan şiir sayısı fazladır.

İbrahim Alâeddin Gövsa “**Horozla İnci Cahil ile Kitap**” şiirinde kitabın değerinin ancak onu anlayan, bilgili insanlar tarafından anlaşılabileceğini dile getirmiştir.

Bir çöplüğü eşelerken
Horoz inci bulmuş yerden.
Horoz inciden anlar mı?
Demiş şunu alan var mı?
Arpacıya götürerek
Bana versen bir yiyecek,
Diye satmış onu ahmak;
Horoz akli ne olacak.
Babasından kalmış olan
Kitapların arasından
Güzelini alıp cahil
Bu bana hiç lazım değil

Birkaç kurşun alsam diye
Onu satmış kitapçıya.
Elbet cahil bilmeyerek
Horoz gibi düşünecek;
Cahil, horoz kadar boştur,
Kitap inci gibi hoştur.
(C. 1970, S. 67, s. 18)

Emel Taner’in “**Öğretmenim**” şiirinde bir öğrencinin gözünden öğretmenlerin verdiği bilgilerin değeri, öğrencileri iyiye güzele yönlendirme çabası, vatan sevgisini, ilme kucak açmayı öğretmesi sebebiyle onlara duyulan sevgi anlatılmıştır.

Sensin bana her şeyi
Öğreten öğretmenim.
İyi doğru güzeli
Gösteren öğretmenim.
Sana sonsuz sevgim var
Öğrettiğin bilgin var
Kalem defter silgim var
Sevgili öğretmenim.
...
(C. 1974, S. 110, s. 24)

Okul ve Öğrenci Şiirleri başlıklı sayfada yer alan “**Okullar Açılırken**” adlı şiirde F. Cemal Oğuz Öcal bir çocuğun gözüyle okullar açıldığında hissedilen sevinci, heyecanı ve okulun öğrencilere kazandırdıklarını anlatmıştır.

Görünür nurlu bir iz:
Okullar açılırken!
Neş’e dolar kalbimiz:
Okullar açılırken!..

Öğrenip bilgi sanat,
Açarız ufka kanat,
Başlar canlı bir hayat:
Okullar açılırken.
...
(C. 1970, S. 66, s. 22)

Sağlık, Temizlik

Dergide sağlık ve temizlik konularıyla ilgili 10 şiir vardır. Ortaokul öğrencisi Erol Ünal tarafından yazılan “**Kanser**” şiiri, okurları kanser konusunda bilinçlendirmeyi amaçlamıştır.

Bulundu mikrobu
Verem gibi kanserin
İnsanlar için öyle
Bir yara ki, çok derin.

Eseridir şişlik, ur
Düzensiz hücrelerin
Vücutta görülünce, tez
Doktora haber verin.

Birimiz doktor olup
Durmadan çalışalım.
Kanser hastalığına
Biz Nisan Bir yapalım.
(C. 1969, S. 12, s. 4)

“**Sağlık ve Temizlik**” adlı şiir aracılığıyla Hakkı Sunat çocuklara temizliğin sağlık açısından önemini anlatmıştır.

...
Sağlık için temizlik,
Temizlikte titizlik
En kuvvetli bir silah,
Yıkanmaktır her sabah.
(C. 1975, S. 127, s. 17)

Tutumluluk

Tutumluluk konusuyla ilgili 2 şiir tespit edilmiştir. “**Kumbaram Var**” şiirinde bir çocuğun ağzından para biriktirmekten, tutumlu olmaktan bahsedilmektedir.

Güzel bir kumbaram var
Kendi hoş ağzı pek dar
Sene başına kadar
Ağızına dek dolacak
Çokça param olacak.

...

(Adnan Peşkircioğlu, C. 1971, S. 72, s. 25)

Vatan, Millet Sevgisi ve Tarihi Olaylar

Vatan, millet sevgisi ve tarihi olayları konu edinen 52 şiir vardır. Şiirlerin bazılarında yurt güzellikleriyle birlikte vatan sevgisine yer verilirken, bazılarında tarihi olayların sonuçlarından doğan kahramanlık, gurur ve millet sevgisine yer verilmiştir. Bundan ötürü bu konular aynı başlık altında sınıflandırılmıştır.

Orhan Şaik Gökyay'ın yazdığı **“Bu Vatan Kimin?”** şiirinde gerçek vatan sahiplerinin bu vatan uğruna fedakârlık yapanlar olduğu anlatılmaktadır.

Bu vatan toprağın kara bağrında
Sıradağlar gibi duranlarındır.
Bir tarih boyunca onun uğrunda
Kendini tarihe verenlerindir.

Tutuşup kül olan ocaklarından,
Şahlanıp köpüren ırmaklarından,
Hudutta gaza bayraklarından
Alnına ışıklar vuranlarındır.

...

(C. 1969, S. 15, s. 4)

Mehmet Necati Öngay'ın yazdığı **“Türkiye'miz”** şiirinde yurdumuzun sahip olduğu güzelliklerle birlikte vatan sevgisine yer verilmiştir.

Kokar burcu burcu güller
Öter dallarda bülbüller
Açar menekşe sümbüller
Ne güzeldir Türkiye'miz

Sürüler yayılır kıra
Dağlar uzanır sıra sıra
Sular can verir çayıra
Ne güzeldir Türkiye'miz

Köyü kenti çiçeklidir
Birbirine eklidir
Çelik erlerle beklidir

Ne güzeldir Türkiye'miz.

...

(C. 1977, S. 150, s. 16)

Enver Tuncalp tarafından yazılan “**Tarihi Destan**” adlı şiir Türk tarihi için önemli bir tarihi olay olan Malazgirt Zaferi’ni konu edinmiştir.

1071 senesi

Ağustos yirmi altı

Erde savaş hevesi

Herkes yerini aldı.

...

Kars, Ardahan ve Siirt

Türk’e öz vatan oldu.

Alp Arslan ve Malazgirt

Tarihi destan oldu.

(C. 1975, S. 125, s. 18)

Yeşilay Cemiyeti

Yeşilay Cemiyeti tarafından çıkarılan Mavi Kırılmaç dergisinde Yeşilay ve amaçları ile ilgili 16 şiire yer verilmiştir. İ. Hakkı Talas tarafından yazılan “**Yeşilay Haftası**” şiiri Yeşilay Cemiyetinin amacı doğrultusunda alkol, sigara, kumar gibi bağımlılıkların zararlarını anlatmıştır.

Yeşil bir ay bembeyaz

Bayrağının tek süsü

Sağlığımız canımız

Yeşilay’ın ülküsü.

Korumaya çalışır,

Yurttaşları içkiden

İnsanlıktan sıyrılır,

Çünkü sarhoş bir beden

Vatanını sevenler

Korumalı milleti.

Ocakları söndüren

İçki, kumar illeti.

...

(C. 1975, S. 121, s. 16)

Çeşitli Konularda Öğüt Veren Şiirler

Sınıflandırılan konu başlıklarının dışında, çeşitli konularda öğüt veren şiirlere de dergide yer verilmiştir. **“Doğruluk”** isimli şiirde doğruluktan ayrılmamak gerektiği; ikiyüzlülük, yalan, kin gibi duyguların toplumu huzursuz ettiği belirtilmiştir.

Doğruluktan ayrılma kalsan bile aç susuz
Olma yalan söyleyip toplum için uğursuz.
Gururlu ol ki senden memnun olsun bu ulus,
Riya, yalan, kin yapar cemiyeti huzursuz.
...

(C. 1978, S. 160, s. 19)

Celal Sıtkı Gürler’e ait **“Öğütler”** şiiri çocuklarda bulunması gereken çalışkanlık, saygı, erdemli olma gibi değerleri dile getirmiştir.

Sürmeyin dik yokuşa,
Hayat arabanızı,
Üzmeyin annenizi,
Dinleyin babanızı.
Sevmeyin, söylemeyin,
Yaldızlı yalanları.
Hiçbir yalan kirletmez,
Erdemli olanları.
Tembellik geleceği,
Zehirden acı yapar.
Hayat çalışkanları,
Başının tacı yapar.
Hayatın zorlukları,
Bilgilerle aşılr.
Bunu başarmak için
Şimdiden çalışılır.
Başkasını düşünen,
Artırır değerini.
Büyüklerle hürmet et,
Koru küçüklerini
(C. 1977, S. 148, s. 18).

Hikâye

Çocuklar, hikâye ve romanlarda çeşitli konulara ilişkin olarak çözülmesini gerekli gördükleri sorunların karşılığını, olayların “neden” ve “niçin”ini açıklayan bilgileri, görüş ve yorumları bulabilirler. Hikâye ve romanlar çocukların sınırlı hayat tecrübelerini zenginleştirir; insan tipleri üzerinde düşünmelerine imkân sağlar; geliştirmekte oldukları değer yargılarının daha açıklık kazanmasına yardımcı olarak çocukların içinde yaşadıkları toplumsal ve kültürel ortama uymalarını büyük ölçüde kolaylaştırır (Oğuzkan, 1997, s.92-93).

Mavi Kırlangıç dergisinde tespit edilen 277 hikâye konularına göre tasnif edilmiş alfabetik olarak sıralanarak Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4

Mavi Kırlangıç Dergisinde Yer Verilen Hikâye Konuları ve Bulunduğu Dergi Sayıları

Hikâye Konuları	Dergi Sayıları
Adalet	78,79, 180.
Arkadaş Seçimi	63, 66, 79, 104.
Birlik ve Beraberlik	87.
Cimrilik	113, 167.
Çalışkanlık	66, 113,147, 157, 174.
Din	6, 67, 68, 148, 152, 162, 178.
Dürüstlük(Yalan Söylememek/ Hırsızlık Yapmamak)	65, 71, 84, 85, 86, 98, 118, 168, 180.
Güler yüzlü Olmak	23.
Hayvanlar	70, 76, 83, 84, 85, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 94, 96, 99, 103, 108, 117, 118, 119, 128,170.
İyilik ve Merhamet	64, 70, 76, 101, 120, 148, 158,160.
Kıskançlık	81, 82, 85, 107 .
Kibir ve Bencillik	75,143, 169.
Okul, Öğrencilik	90, 131, 167, 173.
Önyargı	107, 131.
Sağlık ve Temizlik	110, 131, 125, 141.
Sevgi	71,78, 106,122, 135, 174.
Tarih ve Kahramanlık	11, 13, 36, 74, 75, 77, 78, 79, 81, 82, 84, 85, 87, 88, 89, 91, 92, 93, 94, 97, 99, 102, 104,110, 111, 112, 115, 117, 124, 125, 126, 127, 128, 131, 133, 138, 144, 147, 148, 150, 151, 153, 157, 159, 160, 161, 162, 164, 167, 170, 171, 173,174, 175, 176, 177, 178, 180.
Tutumluluk, İsraf Etmemek, Borcunu Ödemek	67, 84, 97, 102, 121, 152.
Türk Tarihinde Çocuk Kahramanlar	78, 82, 83, 86, 88, 101, 104, 122, 127, 132, 136, 137, 169.
Çeşitli Konularda Öğüt Veren Hikâyeler	51, 63, 96, 138, 144, 147, 154, 156, 159, 169.

Tablo 4’te de görüldüğü üzere Mavi Kırılgiç dergisinde yer verilen hikâyeler konularına göre 20 başlık altında tasnif edilmiştir. Dergide hikâye türünde en fazla tarih, kahramanlık ve hayvanlarla ilgili konulara yer verilmiştir. Hikâye türündeki konu başlıkları, içerik açısından kısaca değerlendirilecektir.

Adalet

“**Nar Bahçesi**” adlı hikâyede, bir padişahın haksız düşüncelere kapılarak adil davranmayışının kötü sonucu anlatılır. Padişah bir gün nar ağaçları ile dolu bir bahçenin önünden geçer. Bahçenin sahibi olan ihtiyar kadını çağırır ve ondan nar şerbeti ister. Kadın memnuniyetle kabul eder, padişah şerbeti ve narları çok beğenir. Teşekkür ederek yoluna devam eder. Fakat bahçe aklından çıkmamaktadır. İçinde bahçeye sahip olma isteği doğar. Bahçeyi ihtiyar kadına değil kendine lâıyk görür. Padişah içindeki kuşkularla yine bir gün bahçeye gider ve kadından nar şerbeti ister. Fakat bu defa kadının kestiği narlar tası doldurmaz. Sekiz nar keser, halâ tas dolmaz. Aynı ağacın meyvesi olmasına rağmen şerbetin tadı da bu defa acıdır. Bu hikâyede padişahın her iyi şeyi kendisine almak istemesinin haksızlığa yol açacağı ve adaletli bir davranış olmayacağı iletisi verilmiştir (C. 1971, S. 78, s. 26).

Arkadaş Seçimi

“**Kötü Arkadaş**” adlı hikâyede arkadaş seçimlerinin kişinin ahlâkını, davranışlarını etkileyeceği üzerinde durulur. Naci isimli çocuk babasının onaylamadığı kötü arkadaşlar edinir. Babası da Naci’ ye ders vermek için bir yol düşünür. Bir gün babası birkaç kilo elma getirir, Naci’yle birlikte elmaları sepete yerleştirirler, içlerinden bir elma çürüktür, on beş gün sonunda çürük elma diğer elmaları da çürütmüştür. Babası kötü arkadaşların da bu çürük elma gibi etrafındakilere zarar verdiğini anlatır. Naci hatasını anlar arkadaş seçimine dikkat eder (Şükran Baytan, C. 1970, S. 66, s. 6).

Bir ortaokul öğrencisi tarafından dergiye gönderilen “**Kötü Arkadaş**” isimli hikâyede ise gerçek dostların insanları zor zamanlarında yalnız bırakmadıkları anlatılır. Rıza’nın doğup büyüdüğü kasabada iki arkadaşı vardır: İri Kemal ve Küçük Ömer. Rıza iki arkadaşını da çok sever fakat İri Kemal’i yaşça büyük ve kuvvetli olduğundan daha çok sever ve ona saygı duyar. Bir gün İri Kemal Rıza’ya ve Ömer’e yasak ve tehlikeli olduğu halde kasabadaki değirmen çarkının üstüne çıkmayı teklif eder. Ömer kabul etmez fakat Rıza

annesine yalan söyleyerek Kemal’le değirmene gider ve kendini tehlikeye atar. Rıza’yı oradan kurtaran ise Küçük Ömer olur. O günden sonra Rıza’nın en yakın arkadaşı onu zor duruma düşüren ve yalnız bırakan İri Kemal değil, onu zor zamanında yalnız bırakmayan Küçük Ömer olur (C. 1970, S. 63, s. 5).

Birlik ve Beraberlik

“**Ahmet’ in Başına Gelenler**” adlı hikâyede her bireyin toplumda önemli olduğundan hareketle birlik ve beraberlik içinde olmanın önemi anlatılır. Her birey toplumu ayakta tutan tuğlalar gibidir, birinin yıkılması diğerlerini de etkiler (C. 1972, S. 87, s. 23).

Cimrilik

“**Şaban Ağa’nın Rüyası**” adlı hikâyede kasası paralarla doldukça yaratılışı itibari ile cimri olan Şaban Ağa’nın daha da cimri bir adam oluşu ve bu huyundan nasıl vazgeçtiği anlatılır. Şaban Ağa ne kendi yer ne de kimseye yardım eder, kapısına bir fakir gelse bir parça ekmek istese vermez, acı sözler söyleyerek azarlar, kovar. Şaban bir gün garip bir rüya görür. Karşısına uzun boylu, uzun beyaz sakallı bir adam çıkar. Ona ne dileği varsa yapacağını söyler. Şaban da her tuttuğu şeyin altın olmasını diler, adam isteğini kabul eder. Gerçekten de dokunduğu her şey altın olur. Çok sevinir fakat sonradan bu şekilde yaşamanın mümkün olmadığını anlar. Yiyeceği içeceği şeyler bile dokunduğunda altın olur. Üzüntü içerisindeyken rüyadan uyanır. Şaban uzun bir süre bu tuhaf rüyayı düşünür. O zaman paranın tek başına insana mutluluk getirmeyeceğini anlar cimrilik yapmayı bırakır, fakirlere, muhtaçlara yardım eder (C. 1974, S. 113, s. 9).

Çalışkanlık

“**Arif’in Emeli**” adlı hikâyede azimli ve çalışkan bir öğrenci olan Arif’in başarısı anlatılır. Arif fakir bir ailenin en büyük çocuğudur. İstanbul’un uzak semtlerinin birinde otururlar. Annesi gündüzleri fabrikada çalışır, babası da aynı fabrikada gece bekçiliği yapar, bu yüzden dört kardeşinin sorumluluğu onun üzerindedir. Arif halinden şikâyetçi değildir fakat onun kardeşlerine bakmaktan daha büyük hayalleri vardır. Okuyup doktor olmak ister. Arif ilkokuldan sonra parasız yatılı okul sınavına girer, başarılı olur. Fakat babası ona karşı hala ilgisizdir. “Kardeşlerin biraz daha büyüsün, bir iki sene sonra seni sanata veririm, demirci veya marangoz olursun .” der. Kardeşleriyle ilgilenmesi için onu okutmak

istemez. Arif ailesi tarafından sevilmediğini düşünür, o kadar üzüldür ki hasta olur. Ailesi durumun ciddiyetini anlar, Arif ortaokula kaydolar. Aradan on iki sene geçer. Arif hayallerine kavuşur, başarılı bir doktor olur (M. Ayşe Balım, C. 1978, S. 157, s. 21).

Din

“**İlk Korku**” adlı hikâyede Allah’ın varlığı üzerinde durulur. Ayhan ile Erdem adında iki çocuk bir gece gizlice komşularının bağına girmeye karar verirler. Fakat daha sonra her şeyi daima görüp gözetken yüce Allah’ı hatırlarlar. Bir daha Allah’ın hoşnut olmayacağı işleri yapmamaya karar verirler (C. 1970, S. 68, s. 12).

Dürüstlük(Yalan Söylememek/ Hırsızlık Yapmamak)

“**Dürüst Bir Davranış**” adlı hikâyede kendimize ait olmayan hiçbir şeye el uzatmamız gerektiği anlatılmaktadır. Selcan isimli bir çocuk okul çıkışı yolda bir para çantası bulur. İçinde ne olduğuna bile bakmadan karakola teslim eder. Cüzdan sahibi içindeki kimlikten kısa sürede bulunur, Selcan’ı ödüllendirmek ve teşekkür etmek ister. Öncelikle ona bir zarf uzatır fakat Selcan; “Ben vazifemi yaptım.” diyerek kabul etmez. Bunun üzerine adam memlekete örnek olması adına Selcan’ın davranışını, fotoğrafıyla birlikte gazetelerde yayınlattır. Okulda da arkadaşları ve öğretmeni onun davranışını tebrik eder (C. 1971, S. 71, s. 19).

“**Ağacın Şahitliği**” adlı hikâyede ise yalanın er geç ortaya çıkacağı üzerinde durulmuştur. Hacca giden bir adam arkadaşına bin altın emanet bırakır. Hacdən döndüğünde parasını geri ister. Arkadaşı ise “Bana bırakmadın.” diyerek yalan söyler. Meseleyi çözemeyince kadıya giderler. Kadı davacı olan hacıya, arkadaşına parayı verirken orada bulunan bir şahidinin olup olmadığını sorar. Hacı ise şahidinin olmadığını, arkadaşına güvenerek emanet bıraktığını söyler. Kadı parayı nerede verdiğini sorar, o da bir ağacın altında verdiğini söyler. Bunun üzerine kadı davacıdan o ağaçtan bir dal getirmesini söyler. Davacı hacı da ağaca gider. Kadı ve diğer adam bekler. Aradan zaman geçer ve kadı hacının nerede kaldığını merak eder. Diğer adam da: “Efendim ancak gelir, ağaç uzaktı.” deyiverir. Kadı da “Ağacın yerini bildiğine göre, demek ki ağacın altında arkadaşından parayı aldın der. Adamın yalanı ortaya çıkar (C. 1972, S. 84, s. 18).

Güler Yüzlü Olmak

“**Bir Teşekkür Bin Tebessüm**” adlı hikâyede güler yüzlü ve nazik olmanın insan ilişkilerindeki önemi anlatılır. Burhan Bey asık suratlı ve kızgın biridir. Onun bu durumuna en çok çocukları ve eşi üzüldür. Aksi tavırları Burhan Bey’ i işinden de eder. Yeni bir iş aramaya başlar. Köprü Müdürlüğüne başvurur. Köprünün başında durup geçen arabalardan 1 lira alacak, sonrasında da “Teşekkür ederim.” diyecektir. Burhan Bey işi kabul etmek zorunda kalır, ertesi gün işe başlar. Geçit ücretini aldıktan sonra insanlara teşekkür eder, insanlar da ona tebessümle karşılık verirler. Akşam eve döndüğünde kendisini karşılayan eşine ve çocuklarına da teşekkür eder, nazik davranır. Ailesi çok şaşırır, sevinir. Burhan Bey: “Meğer etrafımdakileri memnun etmek ne kadar da kolaymış.” der. O günden sonra güler yüzlü bir insan olur (C. 1969, S. 23, s. 7).

Hayvanlar

“Hayvanlara Dair Gerçek Hikâyeler” başlıklı yazılarda ilginç hayvan hikâyelerine yer verilmiştir. Bunlardan biri “**Esir Yaşamaktansa**” adlı hikâyedir. Timothy Mc Cleine çocukken başından geçen bir olay sonucunda vahşi yaratıkları hürriyetlerinden mahrum etmekten nasıl vazgeçtiğini anlatır. Çocukken Amerika’da Güney Carolina’da oturmaktadır. Bir gün ötüşünü çok beğendiği bir yavru kuşu kafese kapatır, yuvadan çaldığı yavru kuşun esaretinin ikinci gününde anne kuş gagasında yiyeceklerle kafese gelir. Ertesi sabah zavallı kuşu kafesin dibinde ölü bulur. Bunun üzerine şunları öğrenir: Bazı anne kuşlar yavrularını kafes içinde görünce, onlara zehirli çitlembik getirirler. Zira sevdiklerinin esaretle yaşamaktansa ölmelerinin daha hayırlı olduğu kanısındadırlar (C. 1971, S. 70, s. 18).

İyilik ve Merhamet

“**Çiftçiye Merhamet**” isimli hikâyede insanlara iyi muamele etmek ve merhamet etmek anlatılır. Merhametli ve adaletli padişahlardan biri, vezirlerinden birinin fakir bir çiftçiye önemsiz bir sebepten dövdüğünü haber alır, ona bir ders vermek ister. Bir gün sarayına davet ederek bir ziyafet verir. En nefis yemeklerin bulunduğu bu sofrada tek bir şey eksiktir: Ekmek. Padişah vezirini çağırır ve ikramları beğenip beğenmediğini sorar. Vezir her şeyin kusursuz olduğunu fakat ekmek olmadığı için doyamadığını söyler. Padişah “Öyle ise size vermek istediğim terbiye dersinin kıymetini anlayınız. Mademki ekmek bu

kadar önemlidir, bize bu ekmeği yetiştiren biçare çiftçilere merhamet ve iyi muamele etmeyi öğrenmelisin.” der (Metin Kula, Üsküdar Ortaokulu, 2/A, C. 1970, S. 64, s. 14).

Kıskançlık

“**Kıskançlık Zulüm ve İhanettir**” adlı hikâyede bir hükümdar tebdil-i kıyafet ülkesinde seyahate çıkar ve beldeyi dolaştığı sırada fakir bir eve misafir olur. Bu sırada sağılan bir ineği görür. Hayvan üç dört ineğin vereceği sütü bir seferde vermektedir. Padişah hayret eder ve ineği almayı içinden geçirir. Akşam inek yine sağılır fakat hayvan bu defa verdiği sütün beşte birini zor verir. Nedenini sahibine sorar. Sahibi de “O kıskançlık nazarına uğramıştır. O sebeple sütünü çekmiştir.” der. Bu söz üzerine hükümdar içinden geçirdiği şeylerle bu fakir aileye zulmettiğini anlar. Kıskançlığın ne büyük bir kötülük olduğunu düşünür ve pişman olur (C. 1972, S. 82, s. 15).

Kibir ve Bencillik

“**Kibrin Çirkinliği**” adlı hikâyede kibir duygusunun, insanın diğer insanlara karşı üstünlük kurmak isteğinin, kişiyi daha aşağı bir duruma düşüreceği anlatılıyor. Kibirli ve zengin biri bir gün “Benim varlıklı olduğumu kimse bilmiyor, şuradan birkaç karpuz alıp ortalarını yiyip diğer yerlerini bırakayım da benim kim olduğumu anlasınlar.” der ve aklından geçeni yapar. Fakat sonrasında çok susar ve su arar bulamaz. Bu defa “Karpuzun diğer taraflarını da yiyeyim, görenler bunun hizmetçisi varmış gerisini de o yemiş desin.” der. Karpuzun diğer kısımlarını da yer fakat birkaç adım atar atmaz daha şiddetli bir hararet ve susuzluk duyar. Çaresiz olarak “Ne yapsam acaba, şu kabuklarını da yesem, ağanın yanında eşeği de varmış, kabuklarını da o yemiş desinler.” der ve kabuklarını da yer (C. 1971, S. 75, s. 9).

“**Kavganın Sebebi**” adlı hikâyede ise bencillik ve çıkar mücadelesi üzerinde durulur. Hz. Mevlana, bir müridiyle birlikte sokakta yürürken kenarda birçok köpeğin, bir arada oynamakta olduğunu görür. Mürit: “Şunlara bakın ne güzel bir anlaşma var aralarında, kardeş kardeş geçiniyorlar.” der. Mevlana: “Haklısın ama aralarına bir kemik at da, o zaman gör kardeşliği bakalım, hepsi birbirine girer.” der. İnsanlar da kendi yararlarını gözetirler. Bu doğaldır ancak insana yakışır şekilde olmalıdır (C. 1979, S. 169, s. 18).

Okul, Öğrencilik

“Yakalanan Kopyacılar” adlı hikâyede kopya çekmenin kötü bir davranış olduğu anlatılır. Sadi arkadaşı Ali’yi Matematik sınavında birbirlerinin adını yazmaları için ikna ederler. Ali korkar, bunun tehlikeli olduğunu söyler fakat Sadi onun bir alsa bile kurtaracağını, kendisinin sözlüsünün üç olduğunu söyler. Sınav bitiminde kâğıtları öğretmen masasına bırakırken, öğretmen kâğıtları inceler ve durumu fark eder. Yazılı sınavların sonuçları iki gün sonra okunur. İkisi de sıfır alır. Bütün derslerde kopya çeken Sadi o sene sınıfta kalır. Ali ise ikmalle sınıfını geçerek cezasını çeker ve bir daha böyle kötü bir davranış sergilememeye karar verir (C. 1976, S. 131, s. 10).

Önyargı

“Görünüşe Aldanmayınız” adlı hikâyede dış görünüşüne bakarak, önyargılı davranarak insanları yargılamanın doğru bir davranış olmadığı anlatılır. Cimri diye anılan bir adam vardır. Basit bir hayat yaşar, boş yere para harcamaz. Soğuk bir kış günü üzerinde eski bir palto olduğundan çok ıslanır. Arkadaşı onu yeni bir palto alması için ikna eder. Paranın canından kıymetli olmadığını söyler. O sırada ileriki dükkânın saçağı altında sekiz on yaş arasında üç küfeci çocuk yalınayak titreyerek beklemektedir. Adam palto almaktan vazgeçer. Küfeci çocukların yanına gider, hepsinin de ayağına yeni kunduralar alır. “Bak bir palto parası ile üç çift ayakkabı aldım. Bu küçük çocuk çıplak ayak dolaşırken bir yeni palto beni ısıtır mıydı?” der. İnsanları bazen ne kadar yanlış anlar, onlar hakkında ne yanlış kararlar veririz. Görünüşe aldanmamalıyız (C. 1974, S. 107, s. 3).

Sağlık ve Temizlik

“Sevilen Çocuk” adlı hikâyede kişisel temizliğin düzenli olmanın öneminden bahsedilir. Çakır temiz bir çocuktur. Her sabah kalkınca elini, yüzünü, ağzını, başını ve ayaklarını yıkar, ağzını burnunu temizler, saçlarını tarar, elbiselerini temizler güzelce giyinir, kahvaltısını yapar, okuluna gider. Temizliği ve intizamı sevdiği için kendisi de çok sevimlidir. Onun temizliği ve güzel giyinişi kendine karşı herkeste beğeni oluşturur. Bekir ise temizliğine hiç dikkat etmez, sabah kalkınca elini yüzünü yıkamaz, saçlarını taramaz, elbiselerini düzene koymaz. Kimse onun yanında oturmak istemez. Beşinci ders yılı sonunda Bekir ve Çakır birinciliği kazanırlar. Müdür mükâfatı ikisine de vermek ister. Fakat Çakır çok temiz ve düzenli olduğundan hem derslerine hem temizliğine dikkat

ettiğinden mükâfat sadece ona verilir. Bekir’e de derslerinde olduğu kadar temizliğine de dikkat etmesi gerektiğini öğütler. “Temizliğine dikkat etmeyi kimse candan sevmez. Allah temizliğine dikkat etmeyenin namazlarını bile kabul etmez.” der (C. 1976, S. 141, s. 21).

Sevgi

“**Sevgi**” isimli hikâye baba sevgisi üzerine yazılmıştır. Bayram namazından sonra eve giden çocuk hüznünlüdür. Eve geldiğinde annesiyle bayramlaşır. Anne oğul birbirlerine sarılırlar. Çocuk daha sonra salonun sonundaki odaya girer. Tam karşısına gelen kır saçlı, çıkık elmacık kemikli, çerçeveli büyük fotoğrafa yaklaşır, uzun uzun bakar. Boğazına takılan hıçkırıkları zapt edemeyerek ağlamaya başlar. Bir müddet sonra elindeki çiçek demetiyle koşarcasına yürüyerek, on gün önce ölen babasının kabrine gider. Elindekiler babasının en sevdiği çiçeklerdir (Ünver Sıvacıoğlu, C. 1975, S. 122, s. 8).

Ömer Seyfettin’e ait “**Forsa**” hikâyesinde esir hayatı yaşayan yaşlı bir Osmanlı gemicisinin yıllar sonra özgürlüğe kavuşması ve vatanına duyduğu sevgi anlatılmaktadır (C. 1971, S. 71, s. 7).

Kemalettin Tuğcu’ya ait “**Yabani Kazlar**” hikâyesinde kardeş sevgisi (C. 1971, S. 78, s. 24), **Çocuksuz Memleket** adlı hikâyede çocuk sevgisi (C. 1974, S. 106, s. 6), **Çobanın Dersi** adlı hikâyede yaşama sevgisi (C. 1976, S. 135, s. 18), **Ali’nin Sevgisi** adlı hikâyede ise hayvan sevgisi (C. 1979, S. 174, s. 12) konuları işlenmiştir.

Tarih ve Kahramanlık

“**Beyaz Atlı Süvari**” adlı hikâyede Niğbolu Zaferi anlatılmaktadır. 1396 yılının Eylül ayında Haçlı ordusu Niğbolu Kalesi’ne ilerler. Kale kumandanı Doğan Bey Haçlı ordusunu görür görmez Türk Padişahı Yıldırım Bayezid’e bir ulak gönderir. On dokuz gün boyunca kaleyi saran düşman içeridekilerin açlık ve susuzluğa yenileceğini düşünür. O sırada bir haber ordugâhta yıldırım gibi yayılır. Türk ordusunun çok yakına geldiği söylenir. Herkes şaşkına döner, inanmak istemez. Çünkü Yıldırım Bayezid Han İstanbul kuşatmasındadır, bu kadar kısa zamanda Niğbolu’ya gelemes diye düşünürler. Bu habere inanmayanlar Yıldırım’ın isminin manasını unutanlardır. Bu adı ona kendi askeri vermişti. Babası Sultan Murat’ın her savaşta sağ kolu olan Yıldırım her yere yetişirdi. Doğan Bey’in habercisi padişaha kalenin sarıldığı haberini getirdiği zaman Yıldırım Han birkaç yakın adamı ile

birlikte Niğbolu Kalesi'ne at sürer. O gece düşman devriyeleri beyaz atlı bir süvarinin, Haçlı ordusu içinden korkusuzca yıldırım gibi karanlıklarda kaybolduğunu fark ederler. Ertesi gün Beyaz Atlı Süvari Türk tarihine Niğbolu Meydan Savaşı adıyla şerefli bir sayfa daha kazandırır (C. 1969, S. 11, s. 4).

Tutumluluk, İsrâf Etmemek, Borcunu Ödemek

“**Tutum**” adlı hikâyede Ragıp isminde bir çocuk İstanbul'da iş aramaktadır. Zengin bir tüccarın yanına gider ve kendine iş ister. Tüccar Ragıp'ı çekingen ve tutuk bulduğu için işe almak istemez. Ragıp üzümlere çıkar, giderken ticarethanenin avlusunda bir toplu iğne görür. Hiçbir şeyi ziyan etmemeyi adet edinen Ragıp toplu iğneyi yerden alır. Tüccar çocuğun toplu iğneyi yerden aldığını görür görmez fikrini değiştirir. Onun dikkatli ve tutumlu ve iş görecektir bir çocuk olduğunu anlar, çocuğu geri çağırır ve ona bir iş verir. Ragıp ilerde zengin biri olur (C.1970, S.67, s.15).

“**Borç**” adlı hikâyede borcunu ödemenin öneminden bahsedilir. Matbaa memuru Cemal Külek bir gün تنها bir sokaktan geçerken ağlayan bir kız çocuğu görür. Üzülür ve niye ağladığını sorar. Çocuk ekmek almaya giderken parasını düşürdüğünü, bulunduğu yere yabancı olduğunu, hor görüldüğünü, parayı kaybettiğini duyduklarında kendisine kötü davranılacağını söyler. Cemal Bey de kaybettiği parayı ona verir. Çocuk dilenci olmadığını söyleyerek parayı almak istemez. Sonra düşünür, on kuruş haftalığından her hafta bu parayı getirip borcunu ödemek şartıyla parayı alır. Çocuk her hafta matbaaya gelerek borcunu öder (C. 1975, S. 121, s. 7).

Türk Tarihinde Çocuk Kahramanlar

Dergide Çocuk Kahramanlar başlığı altında, çocukların tarihi kahramanlıklarını ve millet sevgilerini anlatan Kınalı Fatma, Gaziantep'li Mehmet, Erzurumlu Ahmet, Tozkoparan Yiğit, Çolak Hasan, Sucu Mehmet, Genç Osman, Porsuk Köprüsü'nün Çocuğu, Akıncı Memiş, Korsanları Yenen Çocuk, Dadaş Dursun, Tren Kurtaran Çocuk, Düşmandan Öcümü Almadım Daha adlı hikâyelere yer verilmiştir.

“**Düşmandan Öcümü Almadım Daha**” adlı hikâyede Çanakkale Cephesi'nde kahramanca mücadele eden on beş yaşındaki Hüseyin'in vatan sevgisi anlatılmıştır. Hikâyede Yüzbaşı, Hüseyin'den şu şekilde bahsetmektedir:

“Teğmenim, Hüseyin emsalsiz bir kahramandır. Onu şimdi çavuş yaptık, görmeyin ne kadar sevindi. Savaşlarda tam üç kere yaralandı. Birincisini siz biliyorsunuz. İyi olup geldikten sonra sol elinin üç parmağını kaybettiği için hastaneye yattıktan sonra tekrar kıtasına dönmekte vakit geçirmede. Üçüncüsünde gene ayağından aldığı bir yara neticesinde maalesef sağ ayağı kesildi. Fakat tahta bacak uyduran Hüseyin kıtasına döndü tekrar. Hâlbuki hastaneden kendisine geri hizmet veya tebdilihava kaydı olan rapor verilmişti. Hüseyin bu vesikalarını kaybettiğini söyleyerek bölüğe geldiği için onu geri göndermeye imkân bulunamadı. Ayağı kesildikten sonra gene vesikasını vermeyerek bölümünde vazife görmeye savaşlara iştirak etmeye arzulu görünüyordu. Onu çok müşkülâtla geri hizmete yollayabildik. Vazife hissini canından aziz bilen bu yüksek ruhlu kahraman bölümünden ayrılırken ne diyordu biliyor musunuz? Gözünden ancak bu sebeple ilk gözyaşları dökerken , “Düşmandan öcümü almadım daha !” diyordu. “Niçin beni geri hizmete yolluyorsunuz, tek ayağımla da düşmanla baş edebilirim ben. Beni öldürseydiniz de yeter ki bu acıyı bana göstermeseydiniz.” Daha sonra Hüseyin’in paşaların birine yalvararak tekrar bölümüne geldiğini söylersem, bilmem inanır mısınız bana, teğmenim?” (Ali Cülmüt Soycan, C. 1979, S. 169, s. 7).

Çeşitli Konularda Öğüt Veren Hikâyeler

Çeşitli konularda öğüt veren hikâyeler de şu şekildedir:

“**Kaya ile Arkadaşları**” adlı hikâyede kötü söz söylemenin karşımızdaki insanı inciteceği, yanlış bir davranış olduğu, düşünmeden konuşmamak gerektiği anlatılır. Kaya’nın bulunduğu takım futbolda yenilir. Kaya arkadaşlarına karşı mızıkçılık yapar, her iki taraf da nezaket kurallarının dışına çıkar, birbirlerine kötü sözler söylemeye başlar. Seyircilerden yaşlı bir adam onlara öğütler verir. Dilimize sahip olmamızı, düşünmeden konuşmamak gerektiğini, çirkin ve kaba sözlerin hoş olmadığını, dili kirlettiğini söyler. Bu öğütleri her iki taraf da can kulağıyla dinler. Kaya teşekkür eder. Bundan sonra mızıkçılık etmeyeceğine, başkalarını incitecek bir söz söylemeyeceğine dair söz verir. Oyun tekrar başlar güzellikle sona erer (Ahmet Hamdi Akseki, C. 1976, S. 138, s. 22).

“**Küçük Zehra**” adlı hikâyede büyüklerin sözünü dinlemenin önemi anlatılır. Küçük Zehra annesi yandaki komşulara gidince sıkılır, abilerinin ve babasının yanına gitmek için dışarı çıkar. Evden çok uzaklaşır ve kaybolur, çok korkar. Annesinin ona zaman zaman verdiği öğüdü hatırlar. Annesinin böyle durumlarda sadece polis, jandarma, bekçi gibi kişilerle konuşması gerektiğini hatırlar. Zehra postacıyla karşılaşır ona durumu anlatır. Postacı yardım eder. Annesi çok korkmuştur, Zehra’yı karşısında görünce çok sevinir. O günden sonra Zehra annesinin sözünden hiç ayrılmaz. Bir yere giderken ne olursa olsun annesine haber vermeyi unutmaz (C. 1978, S. 154, s. 17).

Masal

Çocukta ana dilin kavranmasına, gelişmesine, hayal gücünün zenginleşmesine büyük bir yardımcı olan masal, aynı zamanda çeşitli yararlar sağlayan bir sanat ve eğitim öğretim aracıdır. Çocuk masal sayesinde insan tiplerini ve çeşitli karakterleri de tanır (Gökşen, 1980, s. 58).

Mavi Kırlangıç dergisinde tespit edilen 30 masal konularına göre tasnif edilmiş, alfabetik olarak sıralanarak Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5

Mavi Kırlangıç Dergisinde Yer Verilen Masal Konuları ve Bulunduğu Dergi Sayıları

Masal Konuları	Dergi Sayıları
Açgözlülük	98, 136.
Akıl ve Bilgi	81.
Büyüklerin Sözü Dinlemek	106.
Hayvanları Korumak	95, 159.
İyilik ve Kötülük	10, 24, 33, 40, 121, 153,163, 165, 168.
İyimserlik/Kötümserlik	94.
Kibirlik	169.
Sevgi ve Merhamet	110, 118.
Tembellik/ Çalışkanlık	97, 114.
Diğer Konular	51, 53, 55,57, 64, 60,80, 83, 158.

Dergide yer alan masallar konularına göre 10 başlık altında tasnif edilmiştir. Dergide masal türünde en fazla iyilik ve kötülük konularına yer verilmiştir. Masal türündeki konu başlıkları, içerik açısından kısaca değerlendirilmiştir.

Açgözlülük

“Açgözlülüğün Sonu” adlı masalda açgözlülüğün, elindekiyle yetinmeyi bilmemenin kötü bir huy olduğu anlatılır. Çok fakir bir köylü olan Veli Dayı’nın Gül isminde çok güzel bir kızı varmış. Veli Dayı; kızını çok sever, gücünün yettiğinde kızının bir dediğini iki etmemeye çalışmış. Bu denli güzel kızın da çok büyük bir kusuru varmış; kendini çok beğenir, kibirlenirmiş. Gel zaman git zaman padişahın yakışıklı oğlu Gül’e âşık olmuş, hemen nişanlanmışlar. Kız bu sefer de koskoca saraya layık bir çeyizi olmadığından ağlamış ve o güne dek yerde gördüğünü bile haram diye almayan babasını çaresiz hırsızlık yapmaya ikna etmiş. Veli Dayı hırsızlık yaparken yakalanmış, hırsızlığının sebebini anlatınca padişahın oğlu çok üzülmüş. Onursuz ve kötü kalpli bir kızla ne kadar güzel

olursa olsun evlenmeyeceğini söylemiş, Veli Dayı'yı da acıyıp serbest bırakmış. Gül tüm bu olaylardan sonra yaptıklarına pişman olmuş (Engin Köseoğlu, C. 1976, S. 136, s. 20).

Akıl ve Bilgi

“**Akıllı Köle**” adlı masalda aklın bilgi, gayret ve doğrulukla desteklendiğinde her engeli aştığı dersi verilir. Bir padişahın üç veziri bir de kölesi vardır. Padişah önemli işlerinde köle ile istişare eder, vezirler de bu durumu kıskanırlar. Bu durumun farkında olan padişah bir gün ufuktaki sahra üzerinde konaklamakta olan büyük bir kervan gösterir ve vezirlerine bu kervan ile ilgili sorular sorar. Vezirler padişahın sorularının cevabını öğrenip, geri dönerler. Birinci vezir kafilenin nereden geldiğini öğrenir, ikinci vezir nereye gittiğini, üçüncü vezir de ne taşıdığını öğrenir. Fakat üç vezir de akıllarını kullanıp, bu sorular dışında hiçbir bilgi edinmezler. Sonra padişahın buyruğu üzerine köle kafilenden bilgi almak üzere gider. Ve bütün ayrıntılarıyla ne kadar bilgi lazımsa hepsini padişah huzurunda sayar. Bu olay vezirlere de bir ders olur. Köle yıllarca sultana hizmet eder. (Selahaddin Kaptanağası, C. 1971, S. 81, s. 6)

Büyüklerin Sözünü Dinlemek

“**Vakitsiz Öten Horoz**” masasında genç bir horozun edindiği tecrübe anlatılıyor. Hasan Dayı'nın çiftliğindeki genç horoz Kukiriku, yaşlı horoz Kırmızı İbik'e şöyle der: “Bu hayli kolay bir işe benziyor. Her sabah yalnız bir defa ötüp herkesi uyandıracağım. Hepsi bu kadar değil mi?” Yaşlı olan “Fakat tam vaktinde ötmen gerek.” der. Kukiriku yaşlı horozun bu işin nasıl yapıldığını göstermesini bile istemez, sabah olmasını beklemeden defalarca öter. Her defasında yaşlı horoz onu uyarır, daha sabah olmadığını söyler, susturur. Kukiriku sabah olduğunda, tüm gece uykusuz kaldığı için uyuyakalır, yine vaktinde ötemez. Bunun üzerine yaşlı horozdan bu işi ona öğretmesini ister. Yaşlı Horoz genç arkadaşına “Biz yaşlıların sözünü dinlemek her zaman için fayda sağlar, senin kuvvetinle benim tecrübelerim birleşince bu çiftliğe daha faydalı oluruz.” der (C. 1974, S. 106, s. 9).

Bu masaldan hareketle büyüklerin, bizden tecrübeli insanların sözünü dinlemenin önemi anlatılmıştır.

Hayvanları Korumak

“**Memiş’in Ettikleri**” masalında Memiş hayvanları hiç sevmeyen, onlara hep zarar veren bir çocuktur. Rastladığı hayvanın ya kuyruğunu keser ya da kulağını koparır, tavuklarla kazların tüylerini yolar. Memiş ormanda gezintiye çıktığı bir gün yorulur, bir ağacın dibinde uyuyakalır. Uyandığında çok korkar vakit epey geçmiştir. Üşüdüğünü hisseder, o sırada kınalı bir kuzu görür. Kuzu ona yününü verir, ısıtır. Sırtı ısınınca Memiş’in karnının açlığı aklına gelir. Acıktığını söyleyince ormandaki inek sütünü, tavuk yumurtasını, arı da balını getirir. Diğer hayvanları görünce Karabaş da yardım etmek ister. İyi koku alan burnuyla Memiş’in evini bulur. Memiş de o günden sonra hayvanların insanlara ne deni yararlı olduğunu anlar, onları çok sever, kötülük etmez (C. 1973, S. 95, s. 3). Hayvanların insanlar için öneminden hareketle, hayvanları korumak ve sevmek gerektiği anlatılmıştır.

İyilik ve Kötülük

“**Fatoşçuk**” adlı masalda Fatoş ve Ayşe adlı iki kardeşin yaşadıkları anlatılmıştır. Bu iki kardeşten Fatoş ne kadar yardımsever ve çalışkansa Ayşe de o denli tembeldir. Bir gün anneleri Fatoş’la Ayşe’ye bir yumak verip misafirliğe gider, dönünceye kadar evin işlerini yapmalarını, yumakla da örebildikleri kadar örmelerini söyler. Ayşe annesinin sözünü hiç umursamaz, tembellik eder. Fatoş ise önce evin işlerini düzene koyar, tam yumağı alıp örmeye başlayacakken, yumak büyük bir delikten içeri düşer. Yumağın düştüğü yerde yaşlı bir nine yatar. Fatoş yumağını almak için nineden izin ister, nine de izin verir, gelmişken de Fatoş’tan saçlarını taramasını ister. Nine: “Başımdan bir tel ak bir tel de kara saç kopar, birbirine sür. İki su akacak, sakın kara suda yıkanma! Ak suya gir, yıkan, paklan, evine öyle dön” der. Fatoş ninenin söylediklerinin hepsini yapar. Bir de bakar ki görünürde nine yoktur, yumağı da örülmüş şekilde bir tarafta duruyordur. Fatoş hemen örgüsünü alıp, eve döner, ak suda yıkandığı için çok güzelleştiğini fark eder. Annesi ve kardeşi bile onu ilk başta tanıyamaz, o da başından geçenleri anlatır. Ayşe de güzelleşmek için ninenin yanına gider. Bu kez nine “Kızım gelmişken şu çamaşırlarımı değiştirir misin? Çok halsizim.” der. Fakat Ayşe “Ben buraya senin çamaşırlarını değiştirmeye gelmedim, iki tel saçını almaya geldim.” der. Saçlarını koparmak için ninenin üstüne saldırır. Birden ninenin tüm saçları kapkara olur, kara su akar. Ayşe de kara suda yıkanır. Fakat çok çirkinleşir. Ayşe o günden sonra kimseye kötülük etmez, herkesin yardımına koşar. Ancak bir yılda kötü kalbini

düzeltilir, böylece de çirkinlikten kurtulup güzelleşir (Engin Köseoğlu, C. 1975, S. 121, s. 18).

“**Sihirli Pınar**” adlı masalda adaletli ve iyiliksever bir padişah hastalanır. Hiçbir doktor padişahın derdine derman bulamaz. Günün birinde bir sihirbaz, padişahın dermanının sekiz tepeli dağın arkasındaki sihirli pınardan akan sudan içmek olduğunu söyler. Padişahın oğulları şifalı suyu babalarına getirebileceklerini söylerler. Padişah iki oğlunu birden göndermez istemez, büyük şehzade yola çıkar ve bir ormana varır. Ormanda yardıma ihtiyacı olan bir kuş ve bir ceylan şehzadeden yardım ister. Şehzade acelesi olduğunu söyleyerek onlara yardım etmez. O nasıl yaralı ve dertlilere yardım etmediyse ona da kimse yardım etmez ve bir aslan şehzadeyi pençeleri arasına alarak bitirir. Büyük şehzade saraya dönmeyince küçük şehzade, hem ağabeyini aramak hem de pınarı bulmak için yola çıkar. Küçük şehzadenin de yolda karşısına yardıma muhtaç kuş ve ceylan çıkar. Küçük Şehzade onlara yardım eder. Onlar da gece şehzadeye yardım eder, şehzade geceyi bir kulübede geçirdikten sonra yola devam eder. Kuş annesi Zümrüdanka kuşundan rica ederek şehzadeye yardım eder. Şehzade Zümrüdanka kanatlarında havalanarak babasının sarayına gelir, ulaştığı şifalı suyu babasına içirir (Enver Behnan Şapolyo, C.1978, S. 165, s. 11).

Bu başlıktaki masalarda iyilik yapanın iyilikle ödüllendirileceği, kötülük yapanların aynı şekilde karşılık bulacağı anlatılmıştır. İyi ve yardımsever bir insan olmanın önemi üzerinde durulmuştur.

İyimserlik/Kötümserlik

“**İyimserliğin Sonu**” adlı masal aracılığıyla hayata bakış açısının, olumlu tutumun önemi anlatılır. Bir padişahın Ayşe ve Neşe isminde iki kızı vardır. Padişah kızlarını çok sever, elinden geldiğince onların bir dediğini iki etmemeye çalışır. Neşe hoşgörülü ve iyimser Ayşe ise karamsardır. Ayşe her şeyi kendine dert edinir, ağlar. Padişah da Ayşe’ nin bu durumuna çok üzülür, çareler arar. Saraya gelen bir gezgin padişahıtan izin isteyerek, kızının üzüntüsünün nedenini çözebileceğini söyler. Padişah izin verir, gezgin Ayşe ile Neşe’yi gizlice izlemeye başlar. Her ikisi de gece yatmadan defterlerine bir şeyler yazar, sabah da okurlar. Gezgini bir gece ikisinin de defterlerini okur. Defterde Neşe kendisine yapılan iyiliklerden, yardımlardan söz ederken, Ayşe yalnızca kendisine yapılan haksızlıkları yazar. Ertesi gece gezgini Neşe’den izin alıp, onun defterini Ayşe’ nin

yastığının altına koyar. Sabah olunca Ayşe her zamanki gibi defteri okur. Saraydakiler iki kardeşe de aynı davrandıkları için, Ayşe yazılanları yadırgamaz. Defterdekileri okudukça kendisine yapılan iyilikleri hatırlar, yüzü güler. Padişah çok sevinir. Ayşe'nin hayatın yalnız kötü yanını düşündüğü için mutsuz olduğu anlaşılır. O günden sonra defterine iyi şeyleri yazar, kötülükleri unutmaya çalışır (Engin Köseoğlu, C. 1973, S. 94, s. 3).

Masal aracılığıyla hayata karşı olumlu bakmanın, iyimser olmanın mutlu olmak için önemli olduğu anlatılır.

Kibirlilik

“Devenin Kamburu” adlı masal kibirlenmenin, kendini başkalarından üstün görmenin doğru olmadığını, kişiye ve etrafındakilere zarar verdiğini anlatır. Tembel, miskin, kırlarda otlayıp dolaşmaktan, sudaki gölgesinde kendini hayran hayran izlemekten başka bir şey düşünmeyen deve, diğer hayvanların aksine insanlara hiç yardım etmez. Bir gün devenin yanına bir cin gelir. Cin deveye diğer hayvanlar gibi çalışıp, dünyanın zorlu işlerini insanlarla paylaşması gerektiğini söyler. Deve aldırış etmez. Cin çok sinirlenir: “Peki, ben de senin sırtına bir kambur çıkarayım da gör! Bakalım kendini beğenmek nasılmış?” der. Deve suda kendini seyredirken birdenbire sırtının kabardığını, arkasında koskoca bir kambur olduğunu görür. “Bu ne, bana ne oluyor?” der. Cin “İşte kendini beğenmenin, burnu büyük olmanın sonu budur.” der. O günden sonra bütün develerin arkasında bir kambur kalır (C. 1979, S. 169, s. 19).

Sevgi ve Merhamet

“Altın Top” adlı masalda çocuk sevgisi, üzerinde durulur. Ülkenin birinde çok sinirli bir kral yaşar. Kral çok sinirli olduğundan ona Höt Höt Kral adını takarlar. Kral bir gün küçük bir kulübeden neşeli seslerin geldiğini işitir ve şaşırır. “Ben koca bir kral olduğum halde mutsuzken, bu küçük kulübede yaşayanlar nasıl bu kadar mutlu olabiliyor?” diye düşünür. Kulübenin sahibi adamı yanına çağırıp sorar. Adam “ Sayın kralım benim üç tane altın topum var, geceleri onlarla oynar eğlenirim.” der. Kral bunu duyunca beş tane altın top yaptırır, fakat hiç eğlenmez. Kral kulübenin sahibini çağırıp beş tane altın top yaptırdığı halde hiç eğlenmediğini söyler. Adam “Sayın kralım, benim sözlerimi yanlış anlamışsınız. Benim altın top dediğim sahici altın top değil, çocuklarımdı. Benim üç tane çocuğum var,

onlarla eğlenirim.” der. O günden sonra kral çocukları çok sever, yanından ayırmaz, mutlu olur, bundan sonra ona Mutlu Kral adını takarlar (C. 1974, S. 110, s. 23).

Masaldan hareketle çocukların evin neşe kaynağı oldukları belirtilmiş, onlara değerli oldukları hissettirilmek istenmiştir.

“Koca Kulaklı Tavşan” masalında anne sevgisi, anne merhameti üzerinde durulmuştur. Masala göre tavşanların kulakları eskiden bu kadar kocaman değilmiş. Tıpkı kedinin kulakları gibi ufacıkmiş. Çok eski zamanlarda bir kralın çok değerli bir yüzüğü varmış. Kral yüzüğünü çok sever, hep yanında taşırmış. Kral bir gün ava çıktığında çok güzel beyaz, yavru bir tavşana rastlamış, yanına alıp saraya götürmüş. O sırada da yüzüğünü düşürmüş ve bulamamış. Yüzüğünü kaybettiği için çok üzülen padişah onu bulana hediyeler vadetmiş. İhtiyar bir köylü kadın kralın yüzüğünü bir tavşanın ağzında görmüş. Tavşan köylüyü görünce ağzındaki yüzüğü yere bırakıp üzerine oturmuş. İhtiyar kadın bütün uğraşlarına rağmen tavşanı yerinden kaldırıp yüzüğü alamamış. Gidip güçlü bir adam bulmuş. Adam tavşanın küçücük kulaklarını öyle bir çekmiş ki, tavşanın kulakları kocaman olmuş ama tavşanı yerinden kıpırdatamamış. Oradan geçen Bilge Gezgin “Acaba bu tavşanın bir yavrusu mu var?” diye düşünmüş. Meğer bu tavşan, kralın av yaparken bulduğu yavru tavşanın annesiymiş. Anne tavşan bu yüzden yüzüğü vermek istemezmiş. Kral tavşana yavrusunu vermiş. Anne tavşan yavrusunu görünce çok mutlu olmuş, koşup yanına gelmiş. O günden sonra da tavşanların kulakları hep kocaman kalmış (C. 1975, S. 118, s. 15).

Tembellik/ Çalışkanlık

“Karıncanın Serüveni” masalında tembelliğin kötü sonuçları ve çalışmanın önemi anlatılır. Eskiden karıncalar bu kadar çalışkan değillermiş. Hele bir karınca varmış ki o büsbütün tembelmiş. İşte o karınca çalışmadan karnını doyurabilmek için her gün bir dostuna misafirlğe gitmeye karar verir. Arının, örümceğin, kelebeğin konuğu olur. Dostları onu misafir ederler, o da karnını doyurur. Aradan günler geçer, karıncanın gideceği dostlar biter. Kara kara ne yapacağını düşünürken kapısı çalar. Birkaç dostu kendisine misafirlğe gelir. Karınca ise şaşırır, onları misafir kabul etmek istemez. Dostları da karıncanın bu tavrına üzürlürler, bir daha ona yardım etmemeye karar verirler. Karınca hem dostlarını gücendirdiği için hem de tembelliğinden ötürü çok utanır, üzülr. İşte o

günden sonra karıncalar tembelliğin çok kötü olduğunu anlar ve hiç durmadan çalışmaya başlarlar (C. 1973, S. 97, s. 14).

“Beş Kardeşler” isimli masalda da tembel, üşengeç bir çocuk olan Tosun, beş parmak kardeşlerle tanışır. Beş parmak kardeşler; başparmak, işaret parmağı, orta parmak, yüzük parmağı ve küçük parmak olarak kendilerini tanıtır, görevlerini, yaptıkları işleri anlatırlar. Küçük parmak “Kardeşlerimin arasında en az çalışan benim, işte bu yüzden hem cılız kaldım, hem de hepsinden daha güçsüzüm.” Der. Tosun küçük parmağın sözlerini işitince hatasını anlar. O günden sonra çok çalışıp çok oynayarak kuvvetlenir. (Engin Köseoğlu, C. 1974, S. 114, s. 8).

Bu başlıktaki masallar aracılığıyla çocuklara çalışmanın önemi kavratılmış, tembelliğin, üşengeçliğin kötü sonuçlar doğurduğu anlatılmıştır.

Diğer Konular

Konu başlıklarının dışında kalan çeşitli konularda yazılmış masallar da vardır.

“Pire Oğlan ve Sarı Melek” adlı masalda padişahın kızı Sarı Melek kaçırılır. Pire Oğlan padişahın izniyle kurtarır (C. 1970, S. 64, s. 26).

“Üç Turuncılar” adlı masalda bir şehzade Ak Sakallı dedenin sözünü dinlemez, kendisine verilen üç turuncu keser. Bunun üzerine sevdiği kız bir büyücü tarafından kuşa çevrilir. Daha sonra kuş sarayın bahçesinde öterken yakalanıp kesilir içinden güzel kız çıkar. Şehzade güzel kızla kırk gün kırk gece düğün yapar (Şengün Kaptanağası, C. 1972, S. 83, s. 3).

“Keloğlan ve Prenses” (C. 1970, S. 53, s. 5), **“Keloğlan”** (C. 1975, S. 118, s. 21) masallarında da Keloğlan’ın maceraları anlatılır.

Fabl

Belli bir ahlâk dersi vermek amacıyla meydana getirilen hayal ürünü, kısa ve hareketli hayvan hikâyelerine fabl denir. Fabllarda öğretici bir amaç güdülür; gündelik hayatla ilgili dersler ve öğütler verilir (Oğuzkan, 1997, s. 63).

Mavi Kırangıç dergisinde 52 fabl bulunmaktadır. Tespit edilen fabllar konularına göre tasnif edilmiş alfabetik olarak sıralanarak Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6

Mavi Kırlangıç Dergisinde Yer Verilen Fabl Konuları ve Bulunduğu Dergi Sayıları

Fabl Konuları	Dergi Sayıları
Açgözlülük/ Oburluk	64.
Akıllı Olmak	5, 66, 70, 165.
Alay etmek/ Dalga geçmek	88, 140.
Arkadaş Seçimi	68,101, 109.
Çalışkanlık	139, 144.
Dürüstlük /Yalancılık	117, 119, 122.
Kibir	11,71, 123, 161, 164, 179.
Kişisel Farklılıklar	4, 65, 124, 166,169.
Kurnazlık	131, 154, 155.
İnatçılık	157.
İyilik ve Kötülük	102, 125, 146, 178, 179.
Yardımlaşma	19.

Dergide yer alan fabllar konularına göre 12 başlık altında tasnif edilmiştir. Fabl türünde en fazla kibir ve kişisel farklılıklar konularına yer verilmiştir.

Açgözlülük/ Oburluk

“**Açgözlü Kurt**” fablında açgözlü şekilde davrananların zarar görüp, pişman olacakları anlatılır. Karnı acıkan ve bir çiftlikteki hayvanları yemeye giden kurt ile tilki karnını tıka basa doyurur. O sırada çiftlik sahibi ve köpekleri gelir. Tilki ve kurt ağılın deliğinden kaçmak ister. Tilki delikten rahatlıkla geçer, fakat açgözlülük edip karnını tıka basa dolduran kurt ağıl deliğinden geçemez, tilkiden yardım ister. Tilki ise “Soluk almadan yiyip duracağına, aklını başına devşirip sen de karnın şiştikçe göbeğini benim gibi deliğe göre ölçseydin, şimdi arada sıkışıp kalmazdın.” der. Kurt da oburluğu ve açgözlülüğü yüzünden çoban köpekleri tarafından parçalanarak öldürülür (Önder Turan, C. 1970, S. 64, s.19).

Akıllı Olmak

“**Kurt ile Keçi**” adlı fabl kendi menfaatleri için başkalarına zarar vermek isteyen insanlara karşı dikkatli olmak gerektiğini anlatır. Aç kurt kayalıklarda dolaşan keçiyi yanına çağırır: “Aşağı gel bak burası ne güzel yeşillik, çimenlik, karnını burada doyur.” der. Keçi ise “Sen beni karnım için değil, kendi karnın için çağırıyorsun.” der. Kurda inanmayarak davetini reddeder (C. 1970, S. 66, s. 3).

“Tavşan Yavrusuyla Kurt” adlı fablâda kurt akılsızlığı yüzünden avını elinden kaçıır, tavşan ise akıllı ve zekâsıyla kurttan kurtulmayı başarır. Bir gün kurt bir tavşan yavrusu kovalar. Tavşan kaçmanın ve kurtuluşun imkânının olmadığını görünce ölmeden önce son bir istekte bulunur. Kolay ve neşeli ölmek istediğini söyleyen tavşan kurdun kendisine kaval çalmasını ister. Kurt orada duran çobanın kavalını eline alır, çalar. Tavşan da dans eder. Kavalın sesini duyan köpekler sese doğru gelir, kurdu kovalarlar. Kurt ormana girer girmez: “Bu bilmediğim işe karışmamın cezasıdır. Benim işim kaval çalmak değil, kasap rolü oynamaktır.” der (C. 1978, S. 165, s. 12).

Alay Etmek/ Dalga Geçmek

“Gülme Komşuna” adlı metinde bir tavşan çayırdâ otlarken, yanına kartal iner, tavşanı kapar ve uçmaya başlar. Tavşan kartalın pençesinde acı acı inler. Ağaç dalı üzerinde konmuş bir serçe tavşanın bu halini görür ve onunla alay etmeye başlar. Bu sırada av arayan bir atmaca serçenin sesini işitir, derhal üstüne atılır. “Bir kimsenin başına bir felaket geldiğinde ona gülmemeli, elden geldiği kadar iyilik edilmelidir. Gülme komşuna gelir başına.” mesajıyla fabl sonlanır (C. 1972, S. 88, s. 10).

Arkadaş Seçimi

La Fonten’ in **“Testi ile Güğüm”** adlı fablında arkadaş seçiminde dikkatli olmak gerektiği anlatılır. Güğüm bir gün testiyle yola çıkmayı teklif eder. Testi ise güğüm kadar dayanıklı olmadığını üzülerek ona yoldaşlık edemeyeceğini söyler. Güğüm testiye koruyabileceğini söyleyerek onu ikna eder, yola çıkarlar. Giderken birdenbire güğümün başı testiye çarpar ve testi paramparça olur. Manzum şeklinde fabl şu dizelerle biter:

...

“Bizimle denk olmalı

Bize yoldaşlık eden.

Olmazsa korkmalısınız

Testi hikâyesinden” (C. 1970, S. 68, s. 8).

“Tekir’in Oyunu” adlı metinde yine arkadaş seçiminde dikkatli olmak gerektiği vurgulanmaktadır. Kendini beğenmiş bir fare günün birinde kedi ile dost olmaya karar verir. Böylece mutfaklara, kilerlere hiç korkmadan girer, rahat rahat karnımı doyururum

diye düşünür. Farenin anne ve babası kediden gerçek bir dost olmayacağını söyleseler de küçük fare onları dinlemez. Tekir'in yanına gidip onunla dost olmak istediğini söyler. Tekir önce fareyi oracıkta yemeyi düşünür, sonra aklına bir kurnazlık gelir, küçük farenin ailesiyle de tanışmak istediğini söyler. Tekir sevinçle anne babasına olanları anlatır. Anne fare ve baba fare Tekir'in hepsini birden yemek için böyle söylediğini anlarlar. Ve onun planını ortaya çıkarmak için dikkatli davranırlar, Tekir gerçekten de onlara zarar vermek ister, planı ortaya çıkar. Olanları bir tarafta gizlice izleyen küçük fare ne kadar yanıldığını anlar, o günden sonra dostlarını daha dikkatli seçer (Engin Köseoğlu, S. 109, s. 18).

Çalışkanlık

Bir Ezop masalı olan **“Cırcır Böceği ile Karınca”** da sürekli eğlenmek yerine gerektiği zaman çalışmanın, işlerimizi ertelememenin önemi anlatılır.

“Cırcır böceği çaldı saz, bütün yaz.
Derken kış da geldi, çattı.
Seninkinde şafak attı.
Baktı ki yok hiç yiyecek,
Ne bir sinek, ne bir böcek.
Kalktı karıncaya gitti:
Yandı, yakıldı, ah etti.
Üç beş buğdaydan ne çıkar,
Gelecek mevsime kadar,
Birkaç tane borç istedi.
İnayet buyurun, dedi
Eylüle kalmaz öderim.
İşin kötüsü karınca
Borca hiç alışmamıştı,
Bu ricaya çıkıştı:
Ne yaptınız yaz boyunca?
Ne mi yaptım? Saz çaldım saz.
Ya, öyle mi? Demek siz,
Yazı sazla geçirdiniz;
Şimdi de oynayın biraz” (C. 1977, S. 144, s. 20).

Niyazi Birinci tarafından yazılan **“Çalışkan Arı”** fablı da olay örgüsü bakımından Cırcır Böceği ile Karınca' ya benzer fakat sonu farklı biter. Çalışkan Arı her gün daha güneş

çıkmadan işe çıkar, kırlarda, bayırlarda, ağaç tepelerinde ne kadar güzel kokulu çiçek varsa tek tek ziyaret eder; çalışmayı çok sever, yorulmak nedir bilmez. Çalışkan Arı bir gün güzel sesli bir ağustos böceği ile tanışır. Ağustos Böceği küçük arıya böyle güzel günlerde çalışmanın enayilik olduğunu, akıl kârı olmadığını söyler. Çalışkan Arı ise hem insanlara hem de kendilerine faydalarının dokunduğunu, kışın barınacakları sıcacık kovanlarını yaptıklarını, rahatça kışı çıkardıklarını söyler. Aradan tam altı ay geçer, soğuk şiddetini arttırır. Kovanın dışında zayıf bir ses duyulur. Ağustos Böceği yuvasının karla örtüldüğünü, donmak üzere olduğunu söyler, arılardan yardım ister. Çalışkan Arı Ağustos Böceğini tanır, yardımsever davranarak içeri alır, ona yemek verir. Ağustos Böceği çok utanır, mahcup olur. “Sen haklıymışsın küçük arı kardeş; çalışan kazanır, çalışmayan aldanırmış” der (C. 1976, S. 139, s. 15).

Dürüstlük /Yalancılık

“Kurttan Çoban Olur Mu?” adlı fabloda hile yaparak amacına ulaşmaya çalışan bir kurdun başına gelenler anlatılır. Kurdun biri çevresindeki kuzulardan kendine pay çıkarmak ister. Tilki gibi kurnazlık düşünerek kıyafet değiştirir ve çoban kılığına girer. Fakat kurdun sesi çobaninkine benzemediği için ağzını açar açmaz bütün orman hilesini anlar. Kuzular, köpekler ve gerçek çoban uyanır. Kurt ne yapacağını şaşırır, üstelik topuklarına kadar gelen cüppesi koşmasına da engel olur. “Her zaman hileyle kalkan zararlı oturur” (C. 1974, S. 117, s. 4).

“Çilli Horoz” adlı metinde hiçbir zaman doğruluktan ayrılmamak gerektiği anlatılır. Çilli Horoz çöplükte eşelenirken ayağına bir diken batmış. Çilli Horoz dikenini ayağından çıkarıp “Oh aman ne iyi benim de bir dikenim oldu!” diye sevincinden hoplamaya zıplamaya başlamış. Kara Tavuk horozun sevincine anlam verememiş. “ Bunda sevinecek ne var? Diken ne işe yarar?” demiş. Horoz “Bununla alışveriş yapacağım, zengin olacağım.” demiş. Önce doğru ninenin evine gitmiş. Dikenini nineye vermiş. Nine de dikenini alıp, ocağa atmış, ekmek pişirmiş. Horoz nineden dikenini istemiş. Nine “Ben onu ocağa attım, yaktım.” deyince karşılığında horoz ninenin ekmeklerini almış, kaçmış. Ekmekleri çobana vermiş, çoban acıkıp ekmekleri yiyince, karşılığında çobandan bir kova sütünü alıp kaçmış. Bir kova sütü bir düğün evine vermiş, düğün sahibi sütü misafirlere ikram etmiş. Horoz da karşılığında düğünün davulunu alıp kaçmış. Yüksek bir tepeye çıkmış davulu çalmaya başlamış. “ Güm be de güm güm. Dikenini verdim, ekmeği aldım; ekmeği verdim sütü

aldım; sütü verdim davulu aldım.” diye öyle coşkulu çalmış ki, davulla beraber tıngır mıngır yuvarlanmaya başlamış. Davulu paramparça olmuş. Bir de bakmış ki Kara Tavuk yanında gülüp durmuyor mu? Çilli Horoz fena halde kızmış. Kara Tavuk: “ Hile ile ararsan kazancının yolunu, işte böyle kırarsın kanadını kolunu.” demiş. O günden sonra Çilli Horoz doğruluktan hiç ayrılmamış (C. 1975, S. 119, s. 18).

Kibir

“**Süslü Horoz**” adlı fablada kibirlenmenin kötü bir davranış olduğu anlatılır. Al horoz çalımlı çalımlı yürüyerek : “ Bu mahallenin tek kralı benim. Burada benden daha güçlü daha güzel yok. Şu al al yanan ibiğime, pırıl pırıl tüylerime, ipek gibi salınan kuyruğuma bakın. Benden daha güzel, daha güçlü varsa çıksın karşıma!” diye uzun uzun öter. Oradan geçen tilki horozun söylediklerini duyar, onu yakalar, horozu yemeden önce onunla biraz eğlenmek ister: “ Nasıl süslü horoz, kim güçlüymüş?” der. Horozun korkudan kalbi küt küt atar. Tilkiye, kendisi gibi güzel bir horozu yemeden önce Tanrı’ ya şükretmesi gerektiğini söyler. Tilki dua etmek için ayaklarını kaldırıncı, horoz fırlar bir ağacın üzerine kaçar, uzun uzun öterek Tanrı’ya teşekkür eder. Bir daha boş yere övünmemeye, kibirlenmemeye söz verir (C. 1978, S. 164, s. 14).

Kişisel Farklılıklar

“**Deve ile Eşek**” adlı fablada herkesin kendi yeterliliklerine göre hareket etmesi gerektiği anlatılır. Eşek ile Deve uzun bir yola çıkarlar. Karşılarına bir ırmak çıkar. İlk önce deve ırmağa girer, su devenin karnına kadar gelir. Deve su karından yukarıda değil, diyerek eşeği yanına çağırır. Fakat eşek kabul etmez. “ Ey kardeş, doğru ama karından karına fark var. Senin karnına yaklaşan su, benim sırtımı aşar.” der (C. 1970, S. 65, s. 3).

“**Öküzü Kışkanan Kurbağa**” adlı fablada herkesin özelliklerinin farklı olduğu, bir başkası gibi davranmaya çalışmanın kişiye zarar vereceği, anlatılmıştır. Bunun yanında kıskançlığın ve her şeyi yapabileceğine inanarak kibirlenmenin doğru davranışlar olmadığı dersi çıkarılır.

“Bir gün bir öküz görür kurbağa;

Hayran olur boyuna posuna.

Döner bir de kendine bakar: Yumurta kadar.

İmrenir, o da onun gibi olmaya kalkar.

İkınır, şişer, bağıır, öter;
Bir yandan da hep: “Baksanıza!” der,
“Yetmez mi? Ha? Olmadım mı hâlâ onun kadar?”
“Ne gezer!” derler. “Peki, şimdi?” “Hayır.” “Ya şimdi?”
“Yaklaşmadın bile!” derler. O vakit bizimki
Bir ıkınır, çatır çatır çatlar” (C. 1979, S. 169, s. 17).

Kurnazlık

“**Tilki ile Leylek**” adlı fablda, kurnaz tilki leyleği yemeğe davet eder. Leylek de kabul eder, tilkinin evine gider. Tilki sofradaki düz tabağa konmuş çorbayı leyleğe ikram eder, zavallı leylek uzun gagasıyla önündeki düz tabaktan bir damla bile çorba içemez ve oynanan bu oyuna çok içerler. Üzüntüsünü belli etmeden tilkiyi evine yemeğe davet eder. Leylek de tabak yerine uzun ve dar sürahilere konmuş yemeklerle sofraya gelince tilki ne yapacağını bilemez. Ağzını sürahiye sokmak ister ama burnu bile sürahiden giremez. Tilki kendine yapılan bu oyun karşısında dersini alarak utanır. Aç karnına evine dönerken “Ne ekersen onu biçersin.” atasözünü hatırlar (C. 1976, S. 131, s. 18).

“**Tilki ile Eşek**” adlı metinde kurnaz bir tilki ile eşek arasında geçen olaydan hareketle, tehlikelere karşı dikkatli olmak ve her söylenene inanmamak gerektiği anlatılır. İki yanında iki küfe taze üzüm dolu bağdan çıkan eşek kasabanın yolunu tutarken aç bir tilki onu görür. Eşek tilkinin niyetini sezer ve bir çifte vurur. Fakat tilki eşeğe yetişir ve dil dökmeye başlar. Niyetinin üzüm aşırmaq değil, eşeğin güzelliğini yakından görmek olduğunu söyler. Övölmek eşeğin hoşuna gider. Tilki öve öve eşeği bir kuyunun başına getirir. Tilki kuyunun içinde çok güzel yiyeceklerin ve eşeklerin kraliçesinin olduğunu söyler. Eşek yanaşıp kuyuya eğilir, kendi yüzünün aksini suda görünce tilkiye inanır. Yükünü yere indirdikten sonra kuyuya atlar. Tilki de üzüm küfelerinin başına geçer (C. 1978, S. 154, s. 16).

İnatçılık

“**İki Keçi**” adlı fablda karşılıklı anlaşma yerine, inatçılığı seçenlerin zarar görebilecekleri dersi verilir. İki inatçı keçi dar bir köprüde karşı karşıya gelirler. Köprü o kadar dardır ki yan yana geçemezler. İkisi de birbirinden önce geçmek için inat ederler, yol isterler. Dövüşmeye başlarlar, daracık köprüde kavga büyür, en sonunda ikisi de köprüden düşüp suda boğulur (C. 1978, S. 157, s. 14).

İyilik ve Kötülük

“**Aslan ile Fare**” adlı fablâda yapılan iyiliklerin karşılıksız kalmayacağı anlatılır. Aslan uyurken küçük bir toprak faresi üstünde gezmeye başlar, aslanı uyandırır. Aslan öfkeyle sıçrar ve fareyi pençesine alır, öldürmek ister. Fare ağlayarak yalvarmaya başlar. “Suçumu bağışla, beni öldürme, gün gelir ben de sana belki bir iyilik ederim, bir yardımda bulunurum.” der. Aslan merhamet eder ve fareyi bırakır. Çok geçmeden aslan avcılarının tuzağına düşer. Bağırımları duyan fare koşar, keskin dişleriyle tuzağın iplerini keser, aslanı kurtarır. Aslan da kuvvetine güvenip kendinden küçüklerle kıymet vermemenin doğru olmadığını ve iyiliklerin karşılıksız kalmayacağını anlar (C. 1975, S. 125, s. 18).

“**Güvercinle Karınca**” adlı metinde de iyiliklerin karşılıksız kalmayacağı, iyilik edenin iyilik bulacağı dersi verilir. Bir gün bir güvercin berrak bir çay kenarında su içerken, suyun içine düşmüş çırpınan bir karınca görür. Güvercin karıncayı kurtarmak için suya bir saman çöpü atar, zavallı karınca kurtulur. Karınca o sırada güvercine karşı nişan alan bir adam görür ve adamın ayağını ısırır. Adam acısından bağırınca güvercin de uçar, kurtulur. (C. 1980, S. 178, s. 12).

Yardımlaşma

“**Eşek ile At**” adlı metinde yardımlaşmanın önemi, bencilce davranmanın cezası anlatılır. Köylünün biri bir gün kasabaya mal satmak için yola çıkar. At ile eşeğini de yanına alır ve yükün en ağırını at değil de eşeğe yükler. Eşek bu kadar yükü taşımayacağı için attan yardım ister. At kabul etmez. Zavallı yorgun eşek daha fazla dayanamaz toprağa serilir, ölür. Sahibi de başka çare kalmayınca tüm yükü ata yükler. At eşeğe yardım etmediği için, bencilce davrandığı için pişman olur ve şunları söyler:

“Hürdüm taktım kolanı

Öğrendim gurur yetmez.

Adil hayat affetmez

Bencil, zalim olanı.” (C. 1969, S. 19, s. 5).

Roman

Mavi Kırangıç dergisinde iki roman tespit edilmiştir. Tefrika olarak yayımlanan romanlara Mavi Kırangıç’ın gazete şeklindeki haftalık yayımlanan ilk sayılarında yer verilmiştir. Bu

şekilde daha kolay takip edilebilmiştir. Aylık yayımlanmaya başlanan sayılarında roman türüne yer verilmemiştir.

Kemalettin Tuğcu tarafından kaleme alınan ve birinci sayıdan itibaren yer verilen **“Kaçık”** adlı roman, tefrika halinde aralıksız yirmi yedi sayı yayımlanmıştır. Roman, Doktor Adnan Bey’in köşkünde geçmektedir. Adnan Bey Avrupa’da yaşar, yazları kiraladığı köşkte Orhan ve annesi Mediha Hanım çalışır, köşkü gözetlerler. Orhan on üç yaşında zeki bir çocuktur. Bir gün köşkün havuzunun yanında bir yabancı fark ederler, hırsız sanarak emniyete haber verirler fakat bu yabancının Kenan Bey olduğu anlaşılır. Kenan Bey Adnan Bey’ in kardeşidir. Bir iftira sonucu cinayet hükmüyle on iki yıl Sinop’ta cezaevinde kaldıktan sonra, karısı ve oğlunu görmek için İstanbul’a gelmiştir. Durum anlaşıncı Orhan ve Kenan Bey Güzide Hanım’ın evine gider. On yedi on sekiz yaşlarındaki oğlu Cahit babasını tanımaz. Güzide Hanım’ın yeni eşi, Kenan Bey’in evine alıp ona yardım ettiği yazıhanesinde ona iş verdiği yakın arkadaşdır. Bir iftira yüzünden on iki yılı, karısı ve oğluyla geçirebileceği en güzel yaşları dört duvar arasında geçen Kenan Bey’e bu iftirayı atan kişinin ve asıl cinayet işleyenin Ercüment Bey olduğu Adnan Bey’in tuttuğu avukat aracılığıyla yıllar sonra yeni gün yüzüne çıkar. Romanın sonunda yaşadığı onca şeyden sonra hüzünlü ve dalgın olan, Kaçık ismi takılan Kenan Bey verem hastalığına yakalanarak ölür (C. 1969, S. 1, s. 9-C. 1969, S. 27, s. 9).

Romanda olayların 13 yaşındaki Orhan’ın ağzından anlatılmış olması, çocuk gözüyle yaşananları yorumlamayı kolaylaştırmış olabilir. Kenan Bey iyi niyetli fakat kendini savunmayan bir insandır ve Ercüment Bey’e koşulsuz güvenmiştir. Bu durumdan hareketle tehlikelere karşı daha dikkatli olmak gerektiği mesajı verilmiştir.

Alexandre Dumas’ın **“Siyah Lale”** adlı romanı otuz altıncı haftadan itibaren aralıksız olarak yirmi iki sayı yayımlanmıştır. Dünya edebiyatının önemli eserlerinden olan Siyah Lale romanının kahramanı Kornelyus Van Barle zengin bir doktordur. Barle babasından kalan büyük evde lale yetiştirerek yalnız ve mutlu bir yaşam sürer. Siyah lale yetiştirene büyük ödülün olduğu bir yarışma düzenlenir. Barle de siyah lale soğanı için çalışmaya başlar. Barle’nin komşusu İzak Bakstel onun çalışmalarını kıskanır iftira atar. Cornelius yetiştirdiği üç siyah lale soğanını üzerinde saklayarak hapse girer. Burada geçen günlerinde iki şey ona yaşama gücü verir. Bunlar âşık olduğu Rosa isimli kız, ve onun sayesinde yetiştirdiği siyah laledir. Barle büyük ödülü kazanır, suçsuzluğu anlaşılır, Rosa ile evlenerek mutlu bir yuva kurar (C. 1969, S. 35, s. 4-C. 1970, S. 56, s. 4).

Çizgi Roman ve Resimli Hikâye

Mavi Kırılmaç Dergisindeki çizgi romanlar da tıpkı romanlar gibi tefrika halinde yayımlanmıştır.

Gürbüz Azak tarafından çizilen **“Kara Pala”** adlı çizgi roman 1.sayıdan itibaren 27 sayı yayımlanır. Çizgi roman başkahramanı olan Kara Pala yeniçeridir. Kara Pala’nın Murat isminde yıllardır göremediği bir oğlu vardır. Murat, ninesiyle yaşarken bir kış gecesi babasını aramak için evden kaçar. Yolda çingeneler Murat’ı kaçırıp esircilere satarlar. Murat bir yolunu bulup esircilerin elinden kurtulur. Bir Türk askeri Murat’ı görür. Babasının arkadaşı olduğu aralarında geçen konuşmalardan anlaşılır. İbrahim isimli bu asker Murat’ı babasına götürür. Baba oğul kavuşmanın mutluluğunu yaşar, vatan için birlikte mücadeleye atılırlar. Esir düşerler, Türk teknelerinin yardımıyla kurtulurlar (C. 1969, S. 1, s. 8 – C. 1969, S. 27, s. 8).

“İrlandalı Kılıç” adlı çizgi romanın başkahramanı da Kara Pala’dır. Gürbüz Azak tarafından çizilen romanda bu defa ülke sınırları dışında bir kahramanlık anlatılır. Birbirine düşman olan iki ülke vardır. Kara Pala casus olarak İrlanda’ya gider. Kara Pala kıyıya çıkınca üç düşman askeriyle karşılaşır, onları yenerek, ülkeye girmeyi başarır. Oğlu Muratla karşılaşır ve onun da gizli görevle kendinden önce oraya görevlendirildiğini öğrenir. Türlü mücadeleler verirler ve baba oğul görevlerini başarıyla tamamlarlar (C. 1969, S. 28, s. 8 – C. 1970, S. 51, s. 8).

“Okyanusa Düşen Ok” adlı çizgi romanda ise Kara Pala’nın yolu bu kez Akdeniz’e düşer. Kara Pala ve gemidekiler Akdeniz’de ilerlerken kuvvetli bir fırtınaya yakalanırlar. Saatlerce süren fırtınada sağa sola savrulur gemi. Fakat Kara Pala gemiyi batmaktan kurtarır. Fırtınada zarar gören gemi güçlükle ilerlerken büyük bir gemi yaklaşmaktadır. Düşman gemisi sansalar da daha sonradan gemi kaptanının Kara Pala’nın yıllarca beraber savaştıkları dostu olduğu anlaşılır. Kaptan Kara Pala ile hasret giderdikten sonra Kara Pala’nın isteği üzerine onları en yakın limana bırakır (C. 1970, S. 52, s. 10- C. 1970, S. 60, s. 10).

Bu üç çizgi roman vasıtasıyla çocuklara hayatta cesur, mücadelecı, kararlı olmanın başarıyı getirdiği; vatan sevgisinin, vatanı korumanın her şeyden önce geldiği ve iyi kurulan dostlukların hiç beklenmedik anda karşımıza çıkıp bize yardımcı olabileceği kavratılmaya çalışılmıştır.

Dergide çizgi romanlar dışında, Türk tarihinde önemli olayları, kahramanlıkları anlatan resimli hikâyeler de vardır:

“Alparslan ve Malazgirt Zaferi” adlı resimli hikâye Selçuklu Sultanı Alparslan ve Bizans İmparatoru Romen Diyojen arasındaki konuşmalarla başlar. Daha sonra Malazgirt Zaferi anlatılır (C. 1971, S. 73, s. 7- 11).

“İstanbul’un Fethi” adlı resimli hikâyede fetih hazırlıkları, İstanbul’un nasıl fethedildiği, Fatih Sultan Mehmet’in ve askerlerin mücadelesi anlatılmıştır (C. 1971, S. 74, s. 7-11).

“Turgut Reis” hikâyesinde Osmanlı İmparatorluğu donanmasında amirallik yapmış, Türk denizcisi Turgut Reis’in korsanlarla mücadelesi anlatılmıştır (C. 1971, S. 74, s. 11-13).

Rahmetullah Karakaya tarafından çizilen **“Plevne’deki Türk”** adlı hikâyede Osmanlı-Rus Savaşı sırasında yaşanan Plevne kuşatması karşısında Osman Paşa’nın mücadelesi ve kahramanlığı anlatılır (C. 1971, S. 76, s. 9-11). Derginin aynı sayısında arka kapak sayfasında 1. Kosova ve Sultan Murat başlıklı çizgi hikâye 1. Kosova Savaşı’nda Türklerin galibiyetini ve Sultan Murat’ın şehit düştüğünü anlatır (C. 1971, S. 76, s. 30).

“Kıbrıs’ın Fethi” adlı resimli hikâyede Limasol Limanı’nda Piyale Paşa kumandasındaki Osmanlı donanmasının Kıbrıs’a yaptığı çıkarma sonrasında Kıbrıs’ın fethi anlatılmıştır (C. 1971, S. 77, s. 9-11).

“Kaniye Kalesi” adlı resimli hikâyede Kaniye Kalesi’nin Haçlılar tarafından kuşatılması fakat Türk savunması karşısında başarısız oluşları anlatılır (C. 1971, S. 80, s. 9-11).

“Çanakkale Geçilmez” adlı resimli hikâyede Çanakkale Savaşı’nda Türk kuvvetlerinin başarısı, Seyit Onbaşı’nın 276 kiloluk mermiyi taşıyarak düşman zırhlısının batmasını sağlaması, Mustafa Kemal Atatürk’ün komutanlık becerisiyle savaşın gidişini değiştirdiği anlatılmıştır (C. 1976, S. 132, s. 11-14).

Bu çizgi hikâyeler sayesinde Türk tarihindeki önemli olayların, kahramanlıkların çocuklar tarafından görsellerle daha kolay anlaşılması sağlanmıştır. Böylece çocuklarda tarih bilinci, tarihi şahsiyetleri ve olayları tanıma, vatan sevgisi verilmeye çalışılmıştır.

Çocukların olaylardan ders çıkarabilecekleri Ezop hikâyeleri de üç sayıda resimli hikâye şeklinde yer almıştır. Bu hikâyelerden **“Küçük Balık”** ve **“Balıkçı”** hikâyesinde insanların elindekiyle yetinmeyi bilmesi gerektiği anlatılır (C. 1974, S. 115, s. 12-13). **“Bedbaht Karga”** adlı hikâyede kendini beğenmeyerek tavus kuşuna benzemeye çalışan bir karganın

hatasını anlayarak kimseye benzemeye çalışmamaya karar vermesi anlatılır (C. 1975, S. 118, s. 12-13). Ezop resimli hikâyelerinden bir diğeri ise **“Eşek ile Çekirge’ dir.”** Bu hikâyede de eşek çekirgenin sesine özenerek, onun gibi kırağı yer fakat hastalanır. Bunun üzerine birine iyi gelen bir şeyin başka birine iyi gelmeyebileceğini anlar (C. 1975, S. 124, s. 12-13).

Dergide resim ağırlığı yazıya göre oldukça fazla, eğlenceli ve anlaşılması daha kolay olan **Pisi ile Ayşe, Zıp Zıp Osman, Turist Amca, Ömer Dede, Minnoş ile Abduş, Aliş ile Maviş, Topaç, Kelebek Hanım’ın Maceraları, Şaşkınzadeler, Cin Muzaffer** gibi resimli hikâyelerle de daha küçük okurlara hitap edilmiştir.

Efsane

Demiray(1963, s. 22) efsaneler için “Bunlar tarih, tabiat hadiselerini olağanüstülüklerle açıklayan, halk arasında doğup gelişmiş masallardır. Bu eserlerde geniş bir hayal dünyasından faydalanmak suretiyle halkın çeşitli hadiseleri ne şekilde açıkladığı görülür.” der.

Mavi Kırangıç dergisinde 2 efsane tespit edilmiştir.

“Erzurum Adına Dair” adlı efsanede şehrin adının nereden geldiği anlatılır. Bu konudaki çeşitli görüşlerden ilki şu şekildedir:

“ Eski kitaplarda Erzurum’ un adı Erzenelrum’dur. Söylentilere göre Siirt’ in batısındaki Erzen halkı, Selçuklular devrinde buradan alınarak, bugünkü Erzurum’ un bulunduğu yerdeki küçük bir kasabaya yerleştirilmiş. Gelenler kasabaya kendi şehirlerinin adını vermişler. Ama iki Erzen’ in karışmaması için buraya Anadolu Erzeni demek olan Erzenel- Rum ötekine de Erzenül Amid adını takmışlar” (C.1976, S. 132, s. 18).

“Çifte Minarelerin Hikâyesi” adlı efsane ise Erzurum’da bulunan Çifte Minareli Medrese’ ye aittir. Dergide minarelerin yapımıyla ilgili efsane şu şekilde anlatılmıştır:

“Çifte Minareleri usta ile çırağı yapmaya başlamışlar. Usta bir minareye başlamış, çırak öbürüne. Ne var ki çırağın minaresi ustasınınkinden daha göz alıcı olmuş. Çırak gururlanmış. Sıcak bir yaz günü dayanamamış öbür minarede yaşayan ustasına seslenmiş. ‘Usta bana su getir!’ Bunu duyan ustanın gönlü kırılmış, gururu incinmiş. ‘Usta idim oldum çırak/ At kendini aşağı bırak.’ Diyerek kendini aşağı atmış. Çırak işlediği kusuru o zaman anlamış. ‘Çırak iken oldum üstat / Ne durursun kendini at!’ diyerek o da minareden atlayıvermiş. Her ikisi de oracıkta can vermişler. Minareler de o gün bugündür yarım kalmış.” (C. 1978, S. 156, s. 12).

Efsaneler aracılığıyla çocukların milli geçmişlerini, tarihlerini tanımaları, görülmemiş yerleri merak etmeleri amaçlanmıştır. Çifte Minareli Medrese efsanesi aracılığıyla bizden tecrübeli insanlara bize yol gösterdikleri, bize o işi öğrettikleri için saygı duyulması gerektiği anlatılmıştır.

Biyografi

Sanat, tarih, edebiyat, bilim ve din gibi alanlarda, yaptıklarıyla ün kazanmış kişilerin hayatlarını belgelere dayanarak anlatan eserlere biyografi denir (Çavuşoğlu, 2006, s. 166).

Mavi Kırangıç dergisinde 109 biyografi bulunmaktadır. Tespit edilen biyografiler sınıflandırılmış, alfabetik olarak sıralanarak Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7

Mavi Kırangıç Dergisinde Yer Verilen Biyografiler ve Bulunduğu Dergi Sayıları

Biyografi Konuları	Dergi Sayıları
Atatürk	43.
Bilim Adamları	40, 41,70, 163,173, 174.
Edebi Şahsiyetler	6, 9,45, 48, 51, 53, 70, 73, 79, 81, 82, 88, 89, 90, 92, 105, 118, 135, 136, 140, 141,147, 178.
Sanatçılar	12, 73, 85, 87, 91, 98, 132, 143, 145, 152, 176.
Sporcular	1.
Tarihi Şahsiyetler ve Devlet Adamları	8, 35, 36, 37, 38, 42, 43, 44, 46, 47, 49, 50, 52, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 73, 82, 83, 97, 118, 119, 120,133, 135, 148, 158, 169, 172,173, 178,179.

Biyografiler Atatürk, bilim adamları, edebi şahsiyetler, sanatçılar, sporcular, tarihi şahsiyetler ve devlet adamları olarak 6 başlık altında tasnif edilmiştir. Dergide biyografi türünde en fazla tarihi şahsiyetlere ve devlet adamlarının hayatına yer verilmiştir.

Atatürk

10 Kasım 1969 tarihli “**Ata’yı Anıyoruz**” başlıklı 43. Sayıda yer alan Atatürk Kronolojisi adlı biyografide Mustafa Kemal’in hayatı anlatılmıştır. “Mustafa Kemal’in yaptıklarını baştan sona kadar anlatmak ciltleri doldurur, onun için size bir Atatürk kronolojisi sunuyoruz.” diye başlayan yazı Atatürk’ün doğumunu, çocukluğunu, okul yaşantısını, askeri, siyasi başarılarını, Türk milleti için yaptıklarını, Türkiye Cumhuriyetimizin kurucusu olduğunu anlatır. Atatürk’ün Türk gençliğine dair sözlerine de yer verilmiştir:

Atatürk “En büyük eserim cumhuriyettir.” der. Gençliğe “Cumhuriyeti biz kurduk, sizler yaşatacaksınız.” demiş ve meşhur hitabesinde Türk gençliğinin birinci vazifesini şöyle belirtmiştir: “Ey Türk Gençliği! Birinci vazifen Türk istiklâlini, Türk cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir” (C. 1969, S. 43, s. 7).

Bilim Adamları

Farabi, İbni Sina, Thomas Alva Edison, Galileo Galilei gibi insanlık tarihi için çeşitli alanlarda önemli araştırmalar, icatlar yapan kişilerin hayatına dergide yer verilmiştir.

“Modern Tıbbın Gerçek Öncüsü İbni Sina” başlıklı metinde Buhara’ya yerleşmiş bir ailenin çocuğu olan İbni Sina’nın Orta Çağ bilim ve felsefesine Aristo kadar hükmetmiş büyük bir Türk filozofu ve hekimi olduğu belirtilmiştir. İbni Sina’nın tıbbı dair yazmış olduğu El-Kanun isimli eseri onu Doğu ve Batı’ da ebedileştirmiştir. Hekimliğin temeli olarak kabul edilmiş bu eser, tüm İslam ve Avrupa üniversitelerinde senelerce okutulmuştur. İbni Sina tutulduğu bir mide hastalığından 1037’ de vefat etmiştir (C. 1969, S. 41, s. 2).

Edebi Şahsiyetler

Edebiyat tarihi açısından önemli Kaşgarlı Mahmut, Mevlana Celâlettin Rumi, Yunus Emre, Şair Baki, Fuzuli, Yahya Kemal Beyatlı, Peyami Safa, Ömer Seyfettin, Mehmet Akif Ersoy gibi şair, yazar ve düşünürlerin hayat hikâyelerine de yer verilmiştir.

“Türk Halk Edebiyatının En Büyük Şairi Yunus Emre” başlıklı metinde duru Türkçesi ve derin düşüncesiyle yüzyıllardan beri Türk halkı tarafından çok sevilen büyük şair Yunus Emre’nin hayatı hakkında kesin bir bilgi olmadığı, rivayete göre 1238’ de Sarıköy’de doğduğu, Tapduk Emre’ye bağlanarak memleketi baştan başa dolaştığı, saf Türkçe ile şiirler ve ilahiler söyleyen büyük bir şair olduğu, rivayete göre 1320 veya 1321’de doğduğu köyde öldüğü anlatılmıştır (C. 1969, S. 6, s. 12).

“Çanakkale’yi Destanlaştıran Şair Mehmet Akif Ersoy” başlıklı biyografide Mehmet Akif Ersoy’un 1873 yılında İstanbul’ da doğduğu, ilk tahsilini Fatih Rüştîyesinde yaptığı, Mülkiye Baytar Mektebinden birincilikle mezun olduğu, şiire küçük yaşta başladığı belirtilir. Mehmet Akif yedi bölümden oluşan “Safahat” adlı büyük eserinde “İstiklal Marşı benim değil, milletin eseridir.” diyerek İstiklal Marşı dışında bütün şiirlerini toplamıştır.

Mehmet Akif'in örnek vatan ve millet sevgisi ortaya konmuştur. Mehmet Akif 1936 yılında İstanbul'da ölmüş, Edirnekapı Şehitliği'ne defnedilmiştir (C. 1969, S. 9, s. 3).

Sanatçılar

Mimar Sinan, İtri, Dede Efendi, Osman Hamdi Bey gibi mimari, musiki, resim alanlarındaki önemli sanatçıların hayat hikâyeleri de kısaca anlatılmıştır.

Mimar Sinan'ın hayatına derginin 12, 73, 85, 98, 145. olmak üzere beş sayısında yer verilmiştir. “**Türk Mimarı Koca Sinan**” başlıklı yazıda 1489-1588 yılları arasında yaşayan Mimar Sinan'ın hayatı ve eserleri anlatılmıştır. Mimar Sinan'dan şu şekilde söz edilmiştir:

“Mimar Sinan yalnız Türklerin değil, dünyanın baş tacı ettiği eşsiz bir sanatçıdır. Bütün eserleri Türk sanat gücünün ölmez örnekleridir. Orduyla çıktığı seferlerde Türk ve yabancı yapıları incelemiş, sonunda güzellikte, sadelikte, bütünlükte eşi yapılmamış eserler bırakmıştır. Türklerin sanatta da erişilmez olduğunu göstermiştir” (C. 1969, S. 12, s. 11).

“**Zekai Dede Efendi**” başlıklı biyografide ise Klasik Türk müziğinin en büyük bestecilerinden olan Zekai Dede Efendi'nin 1825'te Eyüp' te doğduğu, yüz on yedi bestesinin İstanbul Konservatuarı tarafından yayımlandığı, 2 Kasım 1892'de öldüğü belirtilmiştir (C. 1972, S. 91, s. 19).

Sporcular

Dergide 1968 Meksika Yaz Olimpiyatları maraton koşusunda 4. Olan atlet **İsmail Akçay**'ın hayatı ve başarıları anlatılmıştır. Akçay 1968 Yılı'nın Sporcusu seçilmiştir. Akçay büyük başarısına düzenli bir yaşayışla, disiplinli ve azimli çalışma ile ulaştığını söylemektedir (C. 1969, S. 1, s. 12).

Tarihi Şahsiyetler ve Devlet Adamları

Türk tarihindeki hükümdarların, devlet adamlarının, tarihte kahramanlıklarıyla tanınan şahsiyetlerin hayat hikâyeleri de okurların dikkatine sunulmuştur.

“**Nene Hatun**” başlıklı yazıda 1860-1955 yılları arasında yaşamış Nene Hatun'un 1877 Erzurum savunmasındaki kahramanlığı, Nene Hatun gibi sayısız Türk anasının ellerinde

baltaları, sopaları, kazmaları ile koskoca bir düşman ordusuna karşı gelişleri anlatılmıştır (C. 1969, S. 8, s. 4).

Emin Oktay tarafından yazılan **“Fatih Sultan Mehmet”** başlıklı biyografi kısaca şu şekilde verilmiştir:

“Osmanlı Devletinin yedinci padişahı olan Fatih Sultan Mehmet 30 Mart 1432 tarihinde Edirne’ de doğmuştur. Babası II. Murat, annesi Hüma Hatun’dur. Fatih Sultan Mehmet otuz yıl padişahlık etmiştir. Bu süre içinde İstanbul’u fethederek Fatih şanını almış, Osmanlı Devletini bir imparatorluk haline getirmiştir. Fatih Sultan Mehmet 49 yaşında hayata gözlerini yummuştur. Türbesi Fatih Camisi’nin yanındadır” (C. 1978, S. 158, s. 4).

Anı

Çocukların sevdikleri ve ilgiyle okudukları eserler arasında anılar da önemlidir. Bilimde, sanatta, devlet hayatında, askerlikte ve daha başka uğraşı alanlarında başarı kazanmış kimselerin başlarından geçenler çocukların genellikle ilgisini çeker (Oğuzkan, 1997, s. 157).

Mavi Kırlangıç Dergisinde 20 anı tespit edilmiştir.

Atatürk’ün Yalova’da gezinti sırasında karşılaştığı sığırtmaç bir çocukla arasında geçen olayın anlatıldığı **“Atatürk ve Sığırtmaç Mustafa”** adlı anı şu şekildedir:

...

O sırada karşısına bir sığırtmaç çıktı. Çocuğun ağzı şiş, yüzü sapsarıydı. Atatürk’ ün sorduğu suallere gayet akıllıca cevaplar veriyordu. Saftı, saflığının altında zeki gözleri parlıyordu. İsmi Mustafa idi: Sığırtmaç Mustafa. Sığırtmaç Mustafa’ ya yolu sordular o da gösterdi. Türk çocuğunun zekâsını beğenen Atatürk ona para vermek istedi. Almadı. Yol göstermek onun vazifesi idi bunun için para alamazdı. Atatürk’ü tanıımıyordu. Israr karşısında parayı almayı bir şartla kabul etti. Torbasındaki cevizlerden verecekti. Atatürk o anda karar verdi: “Okumak ister misin?” dedi. “Elbette”. Yanındakilere emir verdi. Çocuğu alarak Şişli Çocuk Hastanesine götürdüler. Atatürk hem onu yokluyor hem de doktorlardan çocuğun sağlığı hakkında bilgi alıyordu. Birkaç sene sonra Sığırtmaç Mustafa Kuleli Lisesine girmişti. Derslerine çok çalışıyordu. Hiç sınıfta kalmadan subay çıktı ve şanlı ordumuza katıldı (C. 1969, S. 43, s. 6).

Tarihi bir olayı anlatan **“Şanlı Tarihimizden Bir Olay”** başlıklı anı şu şekildedir:

Gaziantep müdafaasında kadın, erkek, çoluk, çocuk, ihtiyar, genç kanını seve seve akıttı. Fransız ve Ermeni kuvvetlerine göz açtırmayan bir çetenin kumandanı Hacı Nine isminde bir kadındı. Hacı Nine’nin tüfeğinden çıkan her kurşun mutlaka bir düşmanı yere sererdi. Fransızlar bir gün onu çetesiyle pusuya düşürdü. Hacı Nine’nin arkadaşları birer birer eksiliyordu. İçlerinden birisi Hacı Nine’ye : “Gerideki boğaza çekilsek olmaz mı?” dedi. Nine ileriye bir adım daha attı ve silahını düşmanlara boşaltırken, koca yiğidi mahcup eden şu sözleri söyledi. “Benim gibi kadın olanlar istediği yere gitsin.” Düşmanlar Hacı Nine ile karanlık basıncaya kadar uğraşılar ve bu kahraman Türk kadınının geçilmez silahı önünde geri döndüler (C. 1970, S. 63, s. 23).

Dergide öğretmen yazarlardan Halide Nusret Zorlutuna’nın öğrencileriyle ilgili anılarını anlattığı **“Benim Küçük Dostlarım”** adlı kitaptan bölümler bulunmaktadır. On dört sayıda

bu anılara yer verilmiştir. 154. Sayıda yer verilen “**Fahrunnisa**” başlıklı kısım utangaç ve gururlu bir öğrenci olan Fahrunnisa ve öğretmeni arasında geçmektedir. Halide Nusret Zorlutuna’nın, öğrencisi Fahrunnisa ile olan anısından bir bölümü verilmiştir:

...

Onun ürkek, iddiasız halinin engin bir gururun maskesini olduğunu sonradan anladım. En iyi olamamak korkusu onu çekingen ve suskun yapıyordu. Kendisine:

—Neden derse kalkmak için hiçbir zaman istek göstermiyorsun? diye sorduğum zaman verdiği cevap, onun müthiş gururunu birden açığa vurmuştu.

—Buna nasıl cesaret edebilirim hocam? Ya bir yanlışımlı çıkıverirse?

— Ne olur Fahri? Öğrenci değil misin? Okula öğrenmek için, yanlışlarını düzeltmek için gelmiyor musun?

— Fakat kendim kalkmak istersem, kendime tam manasıyla güveniyorum, karşımdakilere meydan okuyorum demektir. Bu durumda biri eğer bir yanlış yaparsa gülünç olur, değil mi efendim? Korkunç surette gülünç! Ben bundan korkarım. Korkunç surette gülünç! Ben bundan korkarım!

Kocaman gözleri bu korkunç korkunun etkisiyle büsbütün uçurumlaştı ve geniş alnında gururunun bir güneş gibi parladığını gördüm! En hassas noktasını böylece anlamış olduktan sonra dostluğumuz daha da derinleşti. O kadar ki, o ; bana şiirlerini göstermeye başladı (C. 1978, S. 154, s. 9).

Gezi Yazısı

Bir yazarın, gezip gördüğü ve incelediği yerleri anlatan yazılarına gezi yazısı denir. Bir gezi yazısı hem gezilen yerlerin doğal güzelliklerini, hem de o ülkede yaşayan insanların yaşayış biçimlerini ve gelenek göreneklerini anlatmaya çalışır. Bu nedenle gezi yazıları çocukların hem genel kültürlerini hem de yaşantı birikimlerini zenginleştirir (Kıbrıs, 2000, s. 160).

Mavi Kırılmaç dergisinde 15 adet gezi yazısı tespit edilmiştir. İmroz, Diyarbakır, Edirne, Zonguldak, Şanlıurfa gibi ülkemizde bulunan yerlerin yanı sıra, Avustralya ve İskandinav Ülkeleri de tanıtılmıştır.

“**Tatilinizi Geçireceğiniz Yer İmroz**” başlıklı gezi yazısında Türkiye’nin en büyük adası olan İmroz’ un Çanakkale Boğazının kuzey batısında ve Ege Denizinde yer aldığından bahsedilmiş; yüz ölçümü, iklimi, plajları, mesire yerleri ve tarihimizdeki önemi hakkında bilgi verilmiştir (C. 1, S. 1, s. 4).

Mehmet Önder tarafından yazılan, Zonguldak’ın fotoğraflarına yer verilen “**Kara Elmas Diyar Zonguldak**” başlıklı gezi yazısından Zonguldak’ı tanıtan bazı bölümler şu şekildedir:

Yemyeşil tepelerin üzerinde tipik bir endüstri şehridir Zonguldak. Zonguldak deyince aklımıza kömür gelir. Onu kısa zamanda köy olmaktan çıkarıp modern bir şehir haline getiren zengin kömür yataklarıdır. Anadolu'nun her tarafından yurttaşlarımız çalışmak için buraya gelirler.

...

Karaelmas denilen kömür madeni sayesinde zengin olan Zonguldak ilimiz tabiat güzelliklerine de sahiptir. Dağları tepeleri yemyeşil, denizi masmavidir. Fakat bazen kömür karası yayılır etrafa. Ama kıymetli kömür karasıdır bu, yüz karası değil!

...

Hepinize hararetle tavsiye ederim: Bir tatil gününde Karadeniz Bölgemize gidin Zonguldak' ı görün. Çok beğenecek ve seveceksiniz (C. 1, S. 44, s. 5).

“Başkentimizi Tanıyalım Ankara” başlıklı yazıda Ankara'nın tarihi geçmişi, yapıları, gezinti yerleri, anıtları, cumhuriyet devrinin ilk binaları tanıtılmıştır (C. 1969, S. 44, s. 6).

Bir çocuğun gözünden Avustralya'nın tanıtıldığı gezi yazısının başında ülkenin yüzölçümü, nüfusu, başkenti, geçim kaynağı bilgileri verilmiştir. Avustralya' ya seyahat eden çocuğun izlenimleri şu şekildedir:

Sıra sıra okaliptüs, akasya ağaçlarının olduğu bir yere geldik. Avustralya'da yaşayan bütün hayvanlar başıboş dolaşıyordu. İlk gözüme çarpan dingo denilen yabani ve yırtıcı bir köpek. Galiba buradaki hayvanların hepsi cepli. Yavrularını bu özel ceplerinde taşıyorlar. Yerli kediler de bile cep var. Keseli fare, keseli köstebek, keseli porsuk, rengârenk benekli kuskus. Şu planör gibi süzülenin adı Uçan Falanger. Hiç su içmez sadece okaliptüs yaprağı yemiş. Ya kuş gibi yumurtlayan, yavrularını emzirerek büyüten acayip hayvan Monotremata'ya ne demeli? İşte Avustralya bu insanlarıyla hayvanlarıyla tezatlar ülkesi (C. 1969, S. 5, s. 6).

Mektup

Derginin “Söz Sırası”, “Sizden Gelenler” sayfalarında okuyucu mektuplarına yer verilmiştir. Bu mektuplarda Mavi Kırangıç dergisine hitaben teşekkür, öneri, istekler ve okurların yayımlanmasını istedikleri yazıları yer almaktadır. Mavi Kırangıç dergisi de okurlara bir sonraki sayıda cevap vermiştir. Birbiriyle mektuplaşmak isteyen çocukların isim ve okul bilgileri “Mektuplaşmak İsteyenler” bölümünde yayımlanmıştır. Bunun dışında “Öğretmeninizden Mektup Var” başlığıyla bir öğretmenin Mavi Kırangıç çocuk okurlarına yönelik hayata, okula, öğrenciliğe dair öğüt veren mektuplarına da yer verilmiştir.

Van' da yaşayan bir ilkokul öğrencisinden gelen mektup şu şekildedir:

Sevgili Mavi Kırangıç'ım,

Yolunu her posta heyecanla bekliyorum. Seni okurken en büyük heyecan ve zevki duyuyorum. Satırlarında, sayfalarında okuyup öğrendiğim bilgiler bana çok yararlı oluyor. Ne olur mavi kanatlarını açarak, mavi Van Gölü'nde daha hızlı uçarak bize gel. Seni çok seviyorum. Her zaman yolunu gözlüyorum. Hayatında sana mutluluklar ve uzun ömürler dilerim; benim Mavi Kırangıç'ım. Van' dan sana bir resmimi gönderiyorum. Söz sırası sütununda çıkarsa çok mutlu olacağım. Sana gönül dolusu sevgiler, saygılar

(Hülya Mehterbaşıoğlu, Cumhuriyet İlkokulu, C. 1969, S. 5, s. 2).

Öğretmen Rıfkı Kaymaz ‘ın öğrencilere hitaben yazdığı mektup ise şu şekildedir:

Sevgili Öğrenciler,

Artık okullar da bitti. Önünüzde dinlenebileceğimiz, kitaplar okuyabileceğimiz bir yaz devresi başlıyor. Sizlerin de bildiği gibi, zaman çabucak geçer. Onun için atalarımız: “Vakit nakittir.” demişler. Bir yerde bize ilim öğrenmeyi emreden dinimiz, bir yanda bizlerden bir şeyler bekleyen sevgili yurdumuz, atalarımız dururken, çalışmamak ne kadar acı, ne kadar ayıp... Öyle değil mi? Kiminiz bütünlemeye, kiminiz de doğrudan sınıfta kaldınız. Üzülmeyiniz. Çünkü okulumuzun asıl gayesi sınıf geçmek değil; kültürlü, ahlaklı, bilgili olmaktır. Kaldığınız, kaybettiğiniz seneler size bir teşvik olsun, çalışmanızı kamçılasın dursun. Ya sınıflarını geçenler! Onların yüzlerinde sınıf geçmenin, bir sınıf daha yükselmenin mutluluğu okunuyor zaten.

...

Hepinize mutlu tatiller diler, gözlerinizden öperim (C. 1974, S. 113, s. 8).

Atasözü ve Özdeyiş

Mavi Kırlangıç dergisinde 908 atasözü ve özdeyişe yer verilmiştir. Atasözleri ve özdeyişler bazı sayılarda ayrı sayfalarda tek başına yer alırken, bazı sayfalarda Atasözleri ya da Özdeyişler başlığı altında topluca verilmiştir.

Sırrı Er tarafından derlenen **Atasözleri** başlığı ile 180. sayıda verilen atasözleri şunlardır:

İşleyen demir ışıldar.
Bakarsan bağ, bakmazsan dağ olur.
Yazın gölge hoş, kışın çuval boş.
Emeksiz yemek olmaz.
Zora dağlar dayanmaz.
At ölür, meydan kalır; yiğit ölür şan kalır.
Gerekliyi gereksizden saklamalı.
Danışan dağlar aşmış.
Erteye kalan arkaya kalır.
Yaş kesen, baş keser.
Üzüm üzüme baka baka kararır.
Adamın iyisi iş başında belli olur.
Yoluyla giden yorulmaz.
Her çok, azdan olur.
Varsa hünerin, her yerde vardır yerin.
Gülme komşuna gelir başına (C. 1980, S. 180, s. 10).

Mavi Kırlangıç dergisinde yer verilen özdeyişlerden bazıları şunlardır:

“Kitapsız hayat kör, sağır ve dilsiz hayattır”(Seneca) (C. 1977, S. 153, s. 16).

“Türklerin vatanlarına bağlılıkları her hasletlerin üstündedir” (Cahiz) (C. 1978, S. 159, s. 8).

“İnsanların hayırlısı insanlara en çok faydalı olandır” (Hz.Muhammed) (C. 1978, S. 161, s. 6).

“Benim naçiz vücudum elbet bir gün toprak olacaktır, fakat Türkiye Cumhuriyeti ebediyen payidar kalacaktır” (Gazi Mustafa Kemal) (C. 1978, S. 163, s. 3).

“Yeşilaycılık bir vatan ve insanlık borcudur” (Türkiye Yeşilay Cemiyeti) (C. 1980, S. 180, s. 23)

Fıkra

Mavi Kırılgaç'ta çocukları eğlendirmek amacıyla 827 fıkraya yer verilmiştir. Fıkralar derginin 1. Sayısından itibaren değişmeyen 180. Sayıya kadar devam eden “**Gülme Durağı**” sayfasında yer almıştır.

Bir öğretmen ve öğrenci arasında geçen “**Toprağın Bıyıkları**” başlıklı fıkra şu şekildedir:

“Öğretmen sınıfta çocuklara sordu:

—Çimen nedir acaba?

Tacettin hemen yerinden fırlayıp bağırdı:

—Toprağın bıyıklarıdır efendim” (C. 1969, S. 1, s. 9).

Nasreddin Hoca fıkralarına da dergide yer verilmiştir. Kendini ilgilendirmeyen olaylara karşı meraklı olan komşusu ve Nasreddin Hoca arasında geçen “**Sana Ne?**” başlıklı fıkra şu şekildedir:

Bir gün Nasreddin Hoca'nın karşısına yüzüstü bir adam çıkar. Sırıtarak:

—Hocam der; bir tepsi baklava gidiyor!

—Bana ne?

—İyi ama Hocam, baklava sizin eve gidiyor!

—Sana ne! (C. 1969, S. 3, s. 10).

Bir öğretmen ve öğrenci arasındaki konuşmada geçen “**Yerinde Cevap**” isimli fıkra şu şekildedir:

Öğretmen çocuklara sordu:

— Biliyorsunuz bir gün Arşimed banyoda yıkanırken birden “Buldum, buldum!” diye bağırarak dışarı fırladı. Söyleyin bakalım ne bulmuştu Arşimed?

Çocuklardan biri hemen atıldı:

— Banyonun içine düşürdüğü sabununu öğretmenim! (C. 1977, S. 143, s. 8).

Bir çocuk ve ihtiyarın arasında geçen “**Zarar Edince**” başlıklı fıkra ise şu şekildedir:

Bir köşede oturup hıçkır hıçkır ağlayan çocuğa ihtiyar yaklaştı ve neden ağladığını sordu.
Çocuk:

—Babamın verdiği beş lirayı kaybettim de onun için ağlıyorum, dedi.

İhtiyar kaybettiğinin yerine geçmesi için beş lira çıkarıp çocuğa uzatırken :

—Al şu beş lirayı, ağlama artık, demek istedi ama, çocuk parayı alınca daha fazla ağlamaya başladı.

İhtiyar çocuğa biraz daha sokuldu. Artık kaybettiği parasına kavuştuğunu ve ağlamasına sebep kalmadığını anlatmak istedi.

Bunun üzerine çocuk:

—Eğer babamın verdiğini de kaybetmeseydim, şimdi on liram olacaktı diyerek sesini daha fazla yükseltince ihtiyar karşılık bulamadı ve tebessüm ederek oradan uzaklaştı (C. 1977, S. 152, s. 9).

Bilmece, Bulmaca

Mavi Kırangıç dergisinde 198 adet bilmece, zekâ sorusu, resimli bulmaca, kare bulmaca tespit edilmiştir. Haftalık yayımlanan sayılardaki bulmacaların cevapları bir sonraki sayıda verilirken, aylık yayımlanmaya başladıktan sonra cevaplar aynı sayının ileriki sayfalarında verilmiştir. Dergide çocukların gönderdiği bilmece ve bulmacalara da yer verilmiştir.

Mavi Kırangıç'ın 63. Sayısında Bilmeceler başlığı ile yer alan bilmeceler ve cevapları şunlardır:

Ey ilidi milidi,
Dış kapının kilidi,
Akşam bize biri geldi
Bil bakalım kim idi. (Uyku)

Deveden büyük,
Serçeden küçük,
Zehirden acı,
Şekerden tatlı. (Ceviz)

Gündüz yatar
Gece kalkar. (Yarasa)

Apul apul yürürsün
Samur kürkün sürürsün,
Kırk halayık kırk köle,
Niçin yayan yürürsün. (Ayı)
(C. 1970, S. 63, s. 6).

Dergide çocukların kelime bilgisini, genel kültürünü geliştirmek amacıyla soldan sağa ve yukarıdan aşağıya verilen soruların cevaplarının uygun şekilde yerleştirilmesine dayalı kare bulmacaya ilk sayılardan itibaren yer verilmiştir.

Kare bulmaca ve bilmecelelerin dışında zekâ sorularını içeren bulmacalar da yer almaktadır. Kibrit çöplerinden oluşturulan eşitliğin sağlanmasına dayalı düşündürücü bulmacaya yer verilmiştir (Hatice Akbaş, C. 1976, S. 132, s. 17).

Dergide daha küçük yaş grubundaki çocuklar için de onların seviyesine uygun, dikkat düzeyini geliştiren resimler arasındaki farkları buldurmaya yönelik bulmacalara da yer verilmiştir.

Şarkı, Türkü ve Marş

Derginin incelenen sayılarında bir şarkı, bir türkü ve iki marş tespit edilmiştir.

Semahaddin Cem'in yazdığı **“Türkiye”** başlıklı yurt sevgisini konu edinen çocuk şarkısına notalarıyla birlikte yer verilmiştir. Şarkının sözleri şu şekildedir:

Türkiye Türkiye benim güzel yurdum.

Seni çok severim, ben Türk'üm ben Türk'üm

Biz Türk'üz, hepimiz seni çok severiz.

Güzel Türkiye, güzel yurt, var ol, var ol, var ol (C. 1970, S. 64, s. 23).

Bir Halk Türküsü ve Notası başlıklı yazıda Türk musikisi müzik ölçüsü hakkında bilgiler verildikten sonra **“Gümüş Yüzük”** adlı halk türküsü, çocuklara göre düzenlenerek notalarıyla birlikte verilmiştir (C. 1970, S. 65, s. 9).

Derginin 1975 Mayıs sayısında A. Ulvi Elöve'nin yazdığı **“19 Mayıs Gençlik Marşı”**na yer verilmiştir:

Dağ başını duman almış,

Gümüş dere durmaz akar.

Güneş ufuktan şimdi doğar

Yürüelim arkadaşlar.

Sesimizi yer, gök, su dinlesin;

Sert adımlarla her yer inlesin!

...

(C. 1975, S. 122, s. 7)

Yeşilay Cemiyeti tarafından çıkarılan dergide sözleri Fuat Çelen'e müziği A.Şahap Öktem'e ait Yeşilay Gençlik Marşı da yer almaktadır.

Bir zamanlar gelecek,
Göğsümüz kabarmak.
Acunda dalgalansın
Yeşil aylı bir bayrak

Bu bayrağın altında
Bil rahat yaşanacak
Bayrağın dalgalanıp
Göğsünde kabarmak

Arkadaş varlığını
İki şey doldurmalı
Bunlar vatan sevgisi
Ülkü bağı olmalı (C. 1978, S. 156, s. 20).

Deneme, Sohbet ve Bilgilendirici Yazılar

Deneme, sohbet ve köşe yazısı içinde sürükleyicilik, ilgi çekicilik ve merak unsurlarının bulunmadığı yazı türleridir. Dili ülkemizde kullanılan günlük yaşayan canlı Türkçenin temel unsurlarını barındırır. Doğrudan bir dirim veya olayın arkasında bulunan düşüncelerin tartışılmasına yönelmiş bazen birden fazla soyut kavramın tartışıldığı yazı türleridir. Zevkle okunmasından çok bilgi edinmek, genel kültür geliştirmek amacına yönelik bir okumayı gerektirir (Aytaş ve Yalçın, 2016, s. 271).

Mavi Kırangıç dergisinde okurlara çeşitli konularda bilgi veren 299 deneme ve sohbet yazısı tespit edilmiştir. Bu metinler vasıtasıyla çocuklar sağlık, temizlik, tabiat, genel kültür, tarih, din, dil, görgü kuralları, okul gibi konularda bilinçlendirilmeye çalışılmış; çocuklara çeşitli değer ve davranışlar kazandırılmak istenmiştir.

Dergi Yeşilay Cemiyeti tarafından çıkarıldığı için sağlık konusunda çocukları bilinçlendirmede çok duyarlıdır. Dergide sağlık bilgileri, hastalıklar, temizlik kuralları konularının yanında Yeşilay Cemiyeti'nin amaçlarına uygun olarak sigara, alkol gibi zararlı alışkanlıkların zararlarını anlatan, bağımlılıklarla mücadeleyi konu edinen yazılar da bulunmaktadır:

“Temiz Olunuz” başlıklı yazıda; çeşitli hastalıklara sebep olan mikroplardan korunmak için temiz olmak gerektiği belirtilmiş, temizlik için yapılması gereken hususlar anlatılmıştır (C. 1970, S. 66, s. 15).

“Çalışmak ve Uyku” başlıklı yazıda çocuklara uykunun önemi anlatılmıştır. Geceleri erken yatıp istirahat etmenin, gündüz çalışmak kadar önemli olduğu; gece uykusunun çalışma verimini etkilediği, uykusuzluğun hastalıklara da sebep olabileceği belirtilmiştir (Şükran Apaydın, C. 1972, S. 84, s. 20).

“Vücudumuzun Bakımı” adlı yazıda hastalanmamanın ilk şartının temizliğe dikkat etmek olduğu belirtilmiş; tifüs mikrobundan korunmak için kıyafet temizliğine dikkat edilmesi gerektiği anlatılmıştır. Çocuklara oyun, eğlenme, dinlenme vakitlerini ölçülü ayarlamaları, günde sekiz saat uyumaları, açık havada bulunmaları, spor yapmaları öğütlenmiştir (C. 1972, S. 84, s. 20).

“Ağız Temizliği” başlıklı yazıda çürük dişleri tedavi ettirmek gerektiği ve dişlerin günde iki kere fırçalanması gerektiği anlatılmıştır (C. 1972, S. 86, s. 19).

“İlk Yardım” başlıklı yazıda ani olarak hastalanan, kazaya uğrayan doktor gelinceye kadar yapılan ilk yardımın önemi ve genel kuralları anlatılmıştır (C. 1971, S. 76, s. 23).

“Veremle Savaşalım” adlı yazıda veremin en tehlikeli hastalıklardan olduğu belirtilmiş, hastalığın nedenleri ve belirtileri, korunma yolları hakkında bilgi verilmiş, çocuklar sağlıklarına dikkat etmeleri ve BCG aşısı vurulmaları konularında bilinçlendirilmiştir (İlhan Yardımcı, C. 1971, S. 73, s. 28).

“Bulaşıcı Çocuk Hastalıklarının Belirtileri” adlı parçada kızamık, boğmaca, suçiçeği, çocuk felci gibi hastalıkların erken belirtileri anlatılarak bu konuda çocukların ve ailelerin bilinçlenmeleri sağlanmıştır. Hastalığın erken belirtilerini bilmenin hastalığın tedavisinde önemli rolü olduğu belirtilmiştir (C. 1974, S. 107, s. 20).

“Faydalı Sebze ve Meyveler” başlığıyla yayımlanan yazıda insan sağlığı için faydalı olan besinleri bilmenin, bilinçli olarak tüketme konusundaki öneminden bahsedilerek en çok tüketilen sebze meyvelerin, dünyada ilk nerede yetiştikleri, tarihçeleri ve insan sağlığı için yararları anlatılmıştır (C. 1975, S. 122, s. 15).

Dergide ayrılan **“Yeşilay Sayfası”** bölümünde içkinin ve sigaranın zararları konulu yazılar yayımlanmıştır. Bu sayfada yer alan bir yazıda Yeşilay arşivlerine giren üç gazete haberi paylaşılmıştır. Bunlardan biri sarhoşlukla meydana gelen haksız bir kavga olayı, ikincisi sarhoşken araba kullanan birinin sebep olduğu trafik kazası, bir diğeri de iki sarhoş insanın birbirine zarar verdikleri hadisedir. Bu gazete haberlerinden yola çıkarak çocuklara içkinin

doğurabileceği kötü sonuçlar anlatılmış, bağımlılıklarla mücadele etmenin aynı zamanda insanlık ve vatan borcu olduğu vurgulanmıştır (C. 1971, S. 70, s. 17).

Selahaddin Kaptanağası tarafından yazılan **“Yeşilaycılık Kutsal Bir Vatan Borcudur”** başlıklı yazıda içki bağımlılığının insan aklına, sağlığına, fert ve toplum ahlakına, aile ve memleket ekonomisine sayısız zararları olduğu belirtilmiş; içki ile mücadelenin mukaddes bir vatan borcu ve insanlık vazifesi olması gerektiği ifade edilmiştir (C. 1973, S. 96, s. 3).

“Alkollü İçkiler ve İnsan Sağlığı” başlıklı yazıda Doç. Dr. Asaf Ataseven; alkolün kalp, beyin, sinirler, böbrekler başta olmak üzere insan vücudunda yol açtığı tahribatlara değinmiş, bağımlılık neticesinde hafıza zayıflığına, akıl hastalıklarına sebep olabileceği konusunda bilgi vermiştir (C. 1978, S. 156, s. 17).

M. Kemal Kurt tarafından yazılan **“Dost Görünen Düşman Aldanmayın!”** adlı yazıda, sigaranın içinde bulunan nikotinin zararları, sigaranın kanser meydana getiren bir etmen olduğu anlatılmış, “Dumanını yel, parasını el alır; sana yalnız nikotini ve yaptığı kötülük kalır.” sözleriyle desteklenmiştir (C. 1970, S. 66, s. 14).

“Sigara Bir Felaket” başlıklı yazıda ise sigara kullanımı ile ilgili ülkemizin ve çeşitli ülkelerin gazete kupürlerinden örnekler verilmiş, bu haberler aracılığıyla sigaranın sağlığa ve milli servete olan zararları anlatılmıştır (C. 1971, S. 72, s. 14).

Mavi Kırangıç dergisinde görgü kuralları ve ahlak kuralları konulu yazılara da yer verilmiştir. Çocukların toplum içinde uyumlu, saygılı, terbiyeli olmalarıyla ilgili değer ve davranışları konu edinen yazılar şunlardır:

Fatime Kardeş tarafından yazılan **“Görgü Kuralları”** başlıklı yazıda dedikodu yapmanın, düşünmeden konuşmanın, toplantılarda kulaktan kulağa konuşmanın, sokakta ve genel yerlerde yüksek sesle konuşmanın, kendini övmenin doğru davranışlar olmadığı belirtilmiş, büyüklere karşı saygılı olmak gerektiği, konuşurken fikirlerine katılmadığımız insanların düşüncelerine ve inançlarına saygı gösterilmesi gerektiği, terbiyeli ve nazik olmanın önemi anlatılmıştır (C. 1970, S. 63, s. 15).

“Görgünün Önemi” adlı yazıda görgü sözü edep, usul, anlayış, irfan olarak tanımlanmıştır. “İnsanlar sevdiği kadar sevgiyi, saydığı kadar saygıyı görür.” Sözüden hareketle saygısız insanların toplum içinde değer görmeyecekleri vurgulanmış. Kişinin karakterinin görgüsü, edebi, bilgisi, ahlakıyla ölçüleceği belirtilmiştir (C.1971, S. 71, s. 27).

“Sofra ve Yemek Adabı” başlıklı yazıda oburluktan, abur cuburdan kaçınmak gerektiği belirtilmiş, sofranın kuralları milli ve dini geleneklerimizi de kapsayan usullere göre anlatılmıştır (Selahaddin Kaptanağası, C. 1975, S. 128, s. 7).

Ali Cülmüt Soyca’nın ait **“Görgü”** adlı yazıda yatılı misafirliklerde nasıl davranmak gerektiği, baş sağlığı dilerken takınılacak üslup ve ifadeler, davetiyeler ve nasıl verilmesi gerektiği, konuşma kaideleri gibi insan ilişkilerinde önemli olan çeşitli incelikler ve görgü kuralları anlatılmıştır (C. 1976, S. 133, s. 5).

“Sporda Önemli Olan” adlı yazıda sporun sadece başarılar kazanıp, madalya almak için yapılmadığı ve insana ruh terbiyesini, kaybetmeyi bilmeyi, dürüst davranmayı öğrettiği belirtilmiş, Olimpiyatlarda yaşanan dürüst bir mücadele örneği anlatılmıştır (Züleyha Münif, C. 1974, S. 114, s. 20).

“Her Zaman Tatlı Dilli Olalım” adlı yazıda hoşlanmadığımız olaylar karşısında bile sabırlı olmak, sinirlenmemek gerektiği; tatlı dilli bir şekilde sorunların halledilebileceği anlatılır (C. 1975, S. 120, s. 7).

Mavi Kırangıç’ ta okul, öğretmen, öğrencilik, kitap, belirli gün ve haftalar konularında yazılar da bulunmaktadır.

“Okul Açıldı” başlıklı yazıda üç buçuk aylık bir yaz tatilinin ardından okulların açıldığı belirtilmiş, başarılı bir talebe olmak için yapılması gerekenler anlatılmıştır (Nesrin Kerestecioğlu, C.1970, S.67, s.9).

“Yaz Tatili” adlı yazıda ise Nesrin Kerestecioğlu: “Sevgili küçük kardeşlerim, 1970-1971 ders yılı bitti ve yaz tatili başladı. ” diye giriş yaparak çalışan her insanın dinlenmeye ihtiyacı olduğunu fakat tatilin belli bir plan ve programda geçirilmezse verimli olmayacağını, belirtmiş, öğrencilere günlük çalışmanın, oyun oynamanın, dinlenmenin ölçülü bir şekilde yer aldığı program yapmaları gerektiğini anlatmıştır (C.1971, S.76, s.3).

“Kitap ve Arkadaş” başlığı altında Türk çocuğunun kendi milli ve ahlaki kıymetlerini, tarihini, din ve maneviyatını alakadar eden, kitapları tercih etmesi gerektiği belirtilerek, çocukların zararlı yayınlardan uzak durmaları gerektiği anlatılmıştır (C. 1971, S. 74, s. 4).

“Öğretmen Bir Yüce Kişidir” başlıklı yazıda, ilim ve terbiyeyle kişileri topluma yararlı hale getiren fedakâr öğretmenlere saygı gösterilmesi gerektiği anlatılır (C. 1972, S. 90, s. 17).

“Tutum ve Yerli Mallar Haftası” başlıklı yazıda okullarda 12 Aralık tarihinden itibaren bir hafta kutlanan Tutum ve Yerli Malı Haftası’nın, yerli malı kullanmanın; parada, eşyada ve vakitte tutumlu olmanın önemi anlatılmıştır (C. 1976, S. 141, s. 8).

Dergide Türk dili, Türk tarihi, vatan sevgisi, ulusal bilinç konularına değinen düşünce yazılarına da yer verilmiştir.

Tarık Buğra’nın **“Günaydın”** başlığı altında yayımlanan yazısında Ankara’da yaşanan sel felaketinden yola çıkarak zor günlerde milli birlik beraberlikten ödün vermemek gerektiği belirtilmiştir (Tarık Buğra, C. 1969, S. 8, s. 1).

“Şehitlere Layık Olmak” başlıklı yazıda şehitlerimizden miras kalan ülkemize her alanda çalışarak sahip çıkmak gerektiği anlatılır (Hasan Korkmazcan, C. 1969, S. 9, s. 3).

“Dil, Din, Tarih” adlı metinde “Türk milletinin birer ferdi olarak dilimize, dinimize, tarihimize sahip çıkmalıyız.” iletisi verilir (Haki Demir, C. 1969, S. 36, s. 2).

Semahaddin Cem tarafından yazılan **“Güzel Türkçemizi Sevelim”** başlıklı yazıda Türkçenin önemi ve diğer dillerle olan etkileşimi şu şekilde anlatılmıştır:

Sevgili Çocuklar,

Güzel İstanbul Türkçesi, dilimizin edebiyatını, felsefesini, şiirini meydana getirdiği için, Türk’ün ana lisanına kök ve temel olmuştur. Dilimiz tarihimize, dinimize, ananelerimizle, örf ve adetlerimizle, kahramanlık ruhumuz ve milli felsefemizle yoğurulmuştur. Dünyadaki her dil, başka dillerden faydalanarak gelişmiş, büyümüş ve güzelleşmiştir. Türkçenin kuruluş yapısında da yabancı asıllı birçok kelime mevcuttur. Bu hal, bütün medeni dillerde olduğu gibi, bizim dilimiz için de kötü değil aksine iyi ve aynı zamanda zaruridir (Semahaddin Cem, C. 1970, S. 64, s. 7).

Türkçenin tarih boyunca çeşitli nedenlerle diğer dillerden etkilendiği, bu durumun dil zenginliği olduğu belirtilmiş fakat sonradan uydurulan kelimelerin dilin zayıflamasına ve ifade bozukluğuna neden olduğu, uydurma kelimelerin kullanılmaması gerektiği vurgulanmıştır.

“23 Nisan Hâkimiyet Milletindir” başlıklı yazıda 23 Nisan’da TBMM’nin açılmasıyla İstiklal mücadelesinin millet hâkimiyetinde devam ettiğine değinilmiş, aynı zamanda bu günün yurdun temeli ve istikbalı olan Türk çocuğunun milli bayramı olduğu vurgulanmıştır (Haydar Sabri, C. 1971, S. 73, s. 16).

Ekim 1972 tarihli dergide bulunan **“Cumhuriyet”** adlı yazıda 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı’nı karşılamının sevinci dile getirilirken Cumhuriyetin, Gazi Mustafa Kemal ve arkadaşlarının önderliğinde kahraman dedelerimizin canları pahasına kazanıp Türk gençliğine emanet ettiği en kıymetli varlığı olduğu belirtilmiştir (C. 1972, S. 91, s. 3).

“Türk Neler Yapar” başlıklı yazıda Türk milletinin tarih boyunca gösterdiği kahramanlık, misafirperverlik, fedakârlık ve dostlukla dünya milletleri arasında hatırı sayılır bir seviyeye yükseldiği, bu bakımlardan örnek olarak gösterildiği belirtilmiştir. Türklerin bu meziyetlerinin yanında bilimsel yeniliklerde, buluşlarda da adını duyurması gerektiği, bunun için daha fazla çalışmaya ihtiyaç olduğu vurgulanmış, çocukların bu konuda bilinçlenmeleri sağlanmıştır (C. 1971, S. 75, s. 26).

Mavi Kırangıç dergisi din eğitimi konusuna da önem vermiştir. Bu konuda yer verilen bazı yazılar şu şekildedir:

“Ramazan Geldi Hoş Geldi” başlıklı yazıda Ramazan ayındaki toplumsal ilişkileri gören çocukların dinî ve ahlâkî değerlerinin geliştiğine değinilmiştir (C. 1969, S. 44, s. 2).

“İnanç Esasları” adlı yazıda İslam dininin inanç esasları ve Allah’a inanmanın İslam inancının özü olduğu anlatılır (C. 1970, S. 63, s. 19).

“Oruç Morali Yükseltir” başlıklı yazıda İslamiyet’in insanlara manevi bir sorumluluk yüklediğine, ibadetlerle bu sorumluluk yükünden sıyrılan insanlara bu durumun manevi bir güç ve moral verdiğine değinilmiştir (C. 1972, S. 92, s. 5).

Mavi Kırangıç dergisindeki eğitici yazılar sadece çocuklara yönelik değildir. Çocukların eğitiminde çok büyük payı olan ailelere ve büyüklere yönelik yazılar da vardır:

“Anneler Dikkat” başlığıyla yer verilen yazıda annelerin çocuğunu kendi sütüyle beslemesinin çocuk sağlığı açısından önemi anlatılır. (C. 1971, S.71, s.6)

“Çocuk” başlıklı yazıda anne ve babaların yarının büyükleri olan ve davranışları taklit yoluyla öğrenen çocuklara her yönde doğru örnek olacak davranışlarda bulunması gerektiği anlatılmıştır (C. 1971, S. 73, s. 23)

“Dikkat Televizyon Çocuklarımız İçin Endişe Verici” adlı yazıda Çocuk Psikiyatristi Kayhan Aydoğmuş tarafından televizyonun aile- çocuk ilişkilerini olumsuz etkilediği, çocuk programlarının faydalı olmadığı belirtilmiştir (C. 1974, S. 112, s. 21).

“Çocuğunuz İçin Aşı Planı” adlı yazıda anne ve babalara kolaylık olması maksadıyla doğumdan on dört yaşa kadar çocuklara yaptırılması gereken aşı çeşitleri belirtilmiştir. (C. 1976, S. 137, s. 23).

“Çocuk Yetiştirmede 10 Önemli Şart Var” adlı yazıda İngiliz Çocuk Bürosu direktörlerinden Dr. Mia Kelimer Pringle’nin yeni kitabında yer verdiği “Çocukların İhtiyaçları” adı altındaki on şart maddeler halinde verilmiştir (C. 1979, S. 177, s. 6).

Bahsedilen konuların dışında da çeşitli deneme, sohbet ve bilgilendirici yazılara yer verilmiştir, örnek verilecek olursa:

Tarık Buğra tarafından yazılan **“Biriktirmek”** adlı metin tutumlu olma konusundadır. Sabırlı bir şekilde birikim yapılırsa, istenilenlerin elde edilebileceği anlatılmıştır (C. 1969, S. 7, s. 1).

Nebahat Ölçer tarafından kaleme alınan **“İki Lisan Bilen İki Kişidir”** adlı yazıda lisan öğrenmek için kelime ezberinin ve iyi telaffuz etmenin önemi üzerinde durulmuş, okurlara İngilizce cümle yapılarından örnekler verilmiştir (C. 1976, S. 134, s. 9).

“Ağaç Sevgisi ve Ormanlarımız” başlıklı yazıda ağacın ve ormanların tabiat ve insanlar için önemi anlatılmış, orman yangınlarına ve tahribatına karşı duyarlı olmak gerektiği belirtilmiştir (C. 1976, S. 135, s. 6).

Bu metinler vasıtasıyla Yeşilay’ın amacı, bağımlılıklardan korunmak, sağlığını korumak, ulusal bilinç, dinî değerler, görgü kuralları gibi konularda çocuklar bilinçlendirilmiş, bilgilendirilmiştir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın bulguları doğrultusunda ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlara dayalı önerilere yer verilmiştir.

Çocuk dergileri çocuklar için yazılmış şiir, hikâye, roman, anı, tiyatro, bilmece, fıkra, makale, mektup gibi edebi türleri bir arada çocuğa sunma imkânı veren kapsamlı ve önemli eğitim materyalleridir. Bu çalışmada Yeşilay Cemiyeti tarafından çıkarılan ve çocuk edebiyatının gelişmesinde önemli bir yeri olan Mavi Kırlangıç dergisinin 1969-1980 yılları arasındaki sayıları incelenmiştir.

Mavi Kırlangıç çocuk edebiyatı ile ilgili edebi türlere geniş yer vermiştir. Dergide yer alan 16 metin türü sayısal olarak ifade edecek olunursa 1376 şiir, 908 atasözü ve özdeyiş, 827 fıkra, 299 deneme, 297 mektup, 276 hikâye, 198 bilmece, 189 çizgi roman ve resimli hikâye, 109 biyografi, 50 fabl, 32 masal, 20 anı, 15 gezi yazısı, 4 şarkı, türkü, marş, 3 roman, 2 efsane tespit edilmiştir. Tür dağılımına bakıldığında ilk üç sırada şiir, atasözü ve özdeyiş ve fıkralar yer almaktadır. Derginin hitap ettiği 7-14 yaş aralığı dikkate alındığında tür dağılımı açısından isabetli bir tutum sergilenmiştir.

Mavi Kırlangıç'ta en fazla yer verilen metin türünün şiir olduğu görülür. Şiirler on dört başlık altında incelenmiştir. Şiirlerde en fazla vatan, millet sevgisi, bayrak sevgisi temasına değinilerek çocuklarda vatanını, milletini sevmeye, yüceltme değerleri kavratılmaya çalışılmıştır. Bu değerler tarihi olaylar ve kişiler üzerinden anlatılarak çocukların ulusal bilinç kazanmaları sağlanmıştır. Bunun yanında çalışkanlık, tutumlu olma, temizlik, hayvan sevgisi, doğayı koruma, okul sevgisi, büyüklere saygılı olma gibi evrensel değerlere de yer verilmiştir. Mavi Kırlangıç dergisinde okul müfredatına ve derginin çıkış tarihine göre 25 Ağustos 1969 tarihli sayısında 30 Ağustos, 10 Kasım 1969 tarihli sayısında

Atatürk ve Cumhuriyet, 1975 Nisan sayısında *Geldi 23 Nisan* şiirleri gibi belirli gün ve haftalarla ilgili şiirlere de yer verilmiştir. Dergide Yeşilay Cemiyeti başlığı altında sınıflandırılan şiirlerde ise Yeşilay Cemiyeti'nin amaçlarına uygun olarak, sağlığa zararlı alışkanlıklardan uzak durmak gerektiği ve Yeşilay'ın ülküsü kavratılmaya çalışılmıştır.

Çocuklar kendilerinden bir şeyler bulacakları hikâyeler aracılığıyla sınırlı hayat tecrübelerini zenginleştirir ve okuma becerilerini geliştirir. Mavi Kırangıç'ta konularına ve çocuklara verdikleri iletilere göre sınıflandırıldığında en fazla çeşitliliğin hikâye türünde olduğu tespit edilmiştir. Mavi Kırangıç'ta yer verilen hikâye konuları yirmi başlık altında tasnif edilmiştir. Bu hikâyeler aracılığıyla adaletli, dürüst, çalışkan, merhametli, güler yüzlü olmanın beğenilen, takdir edilen özellikler olduğu; kibirli olmanın, kıskançlığın, cimrilüğün, müsrifliğin, bencilliğin kötü özellikler olduğu öğretilmeye, benimsetilmeye çalışılmıştır. Bunun yanında ön yargılı davranmamak, arkadaş seçimine dikkat etmek gibi düşünce ve davranışların kazandırılması amaçlanmıştır. *Tarih ve Kahramanlık, Türk Tarihinde Çocuk Kahramanlar* başlıkları altında sınıflandırılan hikâyelerde vatan uğruna mücadele etme, kahramanlık gibi duygular ele alınarak çocuklarda ulusal bilinç oluşturulmaya çalışılmıştır. Tarihteki çocuk kahramanların hikâyeleriyle, çocukların bu kahramanlarla özdeşim kurması kolaylaşmıştır. Dinî konularda yazılan hikâyeler yardımıyla çocuklara dinî kimliği fark ettirilmeye, ahlaki değerler kazandırılmaya çalışılmıştır. Sevgi konulu hikâyeler vasıtasıyla anne sevgisi, baba sevgisi, kardeş sevgisi, vatan sevgisi duyguları aşılacak istenmiştir.

Mavi Kırangıç'ta yer verilen bir diğer metin türü masaldır. Eğitici olmanın yanında eğlendirici olan masallar yardımıyla çocuklar çeşitli karakterleri tanırlar, iyi kötü ayrımının farkına varırlar. Dergide yer verilen otuz masal on başlık altında tasnif edilmiştir. Masallar vasıtasıyla iyi kötü çatışması, iyilerin daima kazandıkları, kötülerin kaybettikleri öğretilmeye çalışılmıştır. Bunun yanı sıra kibirliliğin açgözlülüğün, elindekiyle yetinmeyi bilmemenin, tembellik etmenin kötü sonuçları gösterilerek çocukların tecrübe edinmeleri sağlanmıştır. Aklın ve bilginin, büyüklerin sözünü dinlemenin, merhametli ve iyimser olmanın, hayvanları korumanın önemi de masallar yoluyla çocuklara aktarılmaya çalışılmıştır.

Dergide yayımlanan ve on iki başlık altında tasnif edilen fabllar yardımıyla çocuklara ahlaki değerler, dersler, öğütler verilmeye çalışılmıştır. Fabllarda gelişen olaylarda açgözlülüğün, başkalarıyla alay etmenin, yalancılığın, kibirliliğin, inatçılığın ve

kurnazlığın kötü sonuçlar doğurduğu gösterilmiş, çocukların bu olaylardan ders çıkarması sağlanmıştır. Bunun yanında dergide yer verilen fabllar aracılığıyla akıllı olmak, arkadaş seçimine dikkat etmek, dürüst olmak, iyilik etmek, yardımlaşmak, çalışkanlık, kişisel farklılıklar gibi hususlar kavratılmaya çalışılmıştır.

Dergide iki roman tefrika edilmiştir. Bunlardan *Kaçık* adlı roman Kemalettin Tuğcu' nun bir eseri iken, *Siyah Lale* ise Alexandre Dumas'a ait bir dünya klasiğidir. Kaçık adlı roman aralıksız yirmi yedi sayı yayımlanmıştır fakat çocukların duygusal, düşüncel ve toplumsal açıdan gelişimlerini sağlayan çok az örnek içerir. Roman sigara, dayak, iftira atmak gibi çocuklar için olumsuz örnekler bulundurması bakımından eleştirilebilir.

Çizgi roman ve resimli hikâye ise dergide en fazla yer verilen türlerdendir. Mavi Kırılancık'ın haftalık sayılarında yer verilen, tefrika hâlinde yayımlanan *Kara Pala*, *İrlandalı Kılıç*, *Okyanusa Düşen Ok* adlı çizgi romanlar vasıtasıyla cesur, mücadeleci, kararlı olmanın başarıyı getirdiği; vatan sevgisinin, vatani korumanın önemi çocuklara aktarılmaya çalışılmıştır. Dergide bulunan çizgi romanlar dışında *Alparslan ve Malazgirt Zaferi*, *İstanbul'un Fethi*, *Çanakkale Geçilmez* gibi Türk tarihinde önemli olayları ve kahramanlıkları anlatan resimli hikâyeler de vardır. Bu çizgi hikâyeler sayesinde Türk tarihindeki önemli olayların, kahramanlıkların çocuklar tarafından görsellerle daha kolay anlaşılması sağlanarak çocuklarda tarih bilinci, tarihi şahsiyetleri ve olayları tanıma, vatan sevgisi kavratılmaya çalışılmıştır. Dergide öğretici amaç gütmeyen, eğlendirici resimli hikâyelere de yer verilmiştir.

Mavi Kırılancık'ta az yer verilen türlerden biri efsanedir. Dergide iki efsane tespit edilmiştir. *Erzurum Adına Dair* ve *Çifte Minarelerin Hikâyesi* adlı efsaneler vasıtasıyla çocukların millî geçmişlerini, tarihlerini tanımaları amaçlanmıştır.

Yayımlanan biyografiler Atatürk, bilim adamları, edebi şahsiyetler, sanatçılar, sporcular, tarihi şahsiyetler ve devlet adamları olarak altı başlık altında tasnif edilmiştir. Biyografiler vasıtasıyla çocukların toplum tarafından başarılı kabul edilen kişilerle ilgili bilgi edinmeleri sağlanmış, kendi hayatlarına yön vermeleri konusunda bu kişiler örnek gösterilmiştir. *Türk Büyükleri* başlığı altında geniş yer verilen tarihi şahsiyetler ve devlet adamlarının hayatını konu alan yazılar vasıtasıyla çocukların ulusal kimliklerini kuvvetlendirmeleri amaçlanmıştır.

Anılarda M. Kemal Atatürk'ün çocuk sevgisi, tarihte yaşanan kahramanlıklar, okul öğrenci anıları gibi konular işlenmiştir.

Mavi Kırangıç'ta on beş adet gezi yazısı tespit edilmiştir. İmroz, Ankara, Diyarbakır, Edirne, Zonguldak, Şanlıurfa gibi ülkemizde bulunan yerlerin yanı sıra, Avustralya ve İskandinav Ülkeleri de tanıtılmıştır. Gezi yazılarının çocukların genel kültürlerini ve bilgi dağarcıklarını arttırdığından hareket edersek dergide gezi yazılarına yeterince yer verilmediğini söyleyebiliriz.

Mavi Kırangıç dergisinin “Söz Sırası”, “Sizden Gelenler” sayfalarında okuyucu mektuplarına yer verilmiştir. Bu mektuplarda Mavi Kırangıç dergisine hitaben teşekkür, öneri, istekler ve okurların yayımlanmasını istedikleri yazıları yer almaktadır. Dergide Arif Nihat Asya, İbrahim Alaettin Gövsa, Mehmet Emin Yurdakul, Tarık Buğra, Ömer Seyfettin, Yahya Kemal Beyatlı gibi edebiyat tarihi açısından önemli şair ve yazarların eserlerinin yanı sıra, çocuk okurların yazılarına da yer verilmesi çocuklara kendilerini ifade edebilme olanağı sağlamıştır. Bu durum çocukları yazmaya teşvik etmiş, çocukların yeteneklerini açığa çıkarmalarına, üretken olmalarına katkıda bulunmuştur.

Dergide çok sayıda atasözü ve özdeyiş de yer almaktadır. Atasözü ve özdeyişler bazı sayılarda ayrı sayfalarda, tek başına yer alırken bazı sayılarda toplu olarak yer almıştır. Atasözleri ve özlü sözler yardımıyla çocuklara bireysel ve toplumsal değerler kazandırılmaya çalışılmıştır. Dergide atasözleri ve özdeyişlere yer verilmesine rağmen Türkçenin bir diğer dil zenginliği olan deyimlere yer verilmemesi eleştirilebilir.

Çocukları eğlendirmek, hoş vakit geçirmelerini sağlamak amacıyla yayımlanan fıkralar derginin 1. Sayısından itibaren 180. Sayıya kadar devam eden *Gülme Durağı* sayfasında yer almıştır. Bunun yanında bilmece, zekâ sorusu, resimli bulmaca, kare bulmacalara da yer verilmiştir.

Dergide az da olsa şarkı, türkü ve marş türünde eserler de tespit edilmiştir.

Mavi Kırangıç'ta okurlara doğrudan bilgi veren metinler de vardır. Bu metinler *Deneme, Sohbet ve Bilgilendirici Yazılar* başlığı altında tasnif edilmiştir. Bu yazılar aracılığıyla sağlık bilgileri, hastalıklar, temizlik konuları ve Yeşilay Cemiyeti'nin amaçlarına uygun olarak zararlı alışkanlıklardan korunma, bağımlılıkla mücadele etme gibi hususlar kavratılmaya çalışılmıştır. Bunun yanında görgü kuralları, ahlak kuralları, toplum içinde uyumlu ve saygılı olmakla ilgili değerler kazandırılmaya çalışılmıştır. Mavi Kırangıç'ta Türk dili, Türk tarihi, vatan sevgisi, ulusal bilinç konusunda çocukların bilgi ve kültürleri arttırılmak istenmiştir.

Mavi Kırkangıç aynı zamanda öğrenci dergisi olduğundan okul sürecine katkı sağlayan konulara değinmiştir. Derginin çıktığı ay veya haftanın güncel olaylarıyla, ulusal ve dinî bayramlarla, belirli gün ve haftalarla ilgili şiirlere, düşünce yazılarına, biyografilere yer verilmiştir.

Dergideki eğitici yazılar sadece çocuklara yönelik değildir. Çocukların yetişmesinde çok büyük payı olan ailelere ve büyüklere yönelik çocuk sağlığı, çocuk yetiştirme konularında eğitici yazılar da vardır.

Araştırma sonucu elde edilen bulgulara dayanarak 1969-1980 yıllarında aralıksız ve uzun soluklu yayımlanan Mavi Kırkangıç öğrenci ve çocuk dergisinin çocuk eğitimi açısından önemli bir yere sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırma sonucu elde edilen bulgulara dayanarak, çalışmamızın sonucunda şu önerilerde bulunmamız mümkündür:

- İlgili literatür tarandığında Mavi Kırkangıç dergisinin 1969-1980 yıllarında yayımlanan sayılarıyla ilgili bugüne kadar herhangi bir çalışmanın yapılmadığı görülmektedir. Derginin sadece Mart 2015 tarihinde tekrar yayımlanmaya başlayan yeni sayılarıyla ilgili çalışmalar bulunduğundan, eski sayıları da bilimsel çalışmalara konu edilebilir.
- Çocuk dergileriyle ilgili çalışmalarda, deneysel çalışmalara da ağırlık verilmesi bu konuya yeni bir bakış açısı getirebilir.
- Dergide bazı metinlere birden fazla sayıda yer verilmiş, bu durum tekrara yol açmıştır. Özellikle biyografi metinlerinde tekrarlara düşüldüğünü görmekteyiz. Her sayıda farklı metinlere yer verilmesi eğitsel açıdan daha yararlı olacaktır.
- İlkokul ve ortaokul Türkçe dersi kitaplarında, Mavi Kırkangıç gibi çocuk dergilerinde yer alan metinlerden faydalanılabilir.

KAYNAKLAR

Araştırmanın Temelini Oluşturan Kaynak

Mavi Kırlangıç Öğrenci ve Çocuk Dergisi (1969-1980) , S.1-50, S.51-60, S.63-69, S.70-81, S.82-93, S.94-105, S.106-117, S.118-128, S.131-141, S.142-153, S.154-165, S.166-177, S.178-180.

Yararlanılan Kaynaklar

Alpay, M. (1980). Türk çocuk edebiyatı. *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*,(8-9), 167-191.

https://www.academia.edu/39711858/Meral_ALPAY_T%C3%9CRK_%C3%87OCUK_EDEB%C4%B0YATI sayfasından erişilmiştir.

Balcı, A. (2002). *Çocuklara rehber dergisinin çocuk eğitime katkısı açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.

Başaran Taş, E. (2008). *Türkiye’ de çocuk dergilerinin çocuk eğitime katkısı ve milliyet kardeş dergisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bozkırlı, K.Ç. (2010). *İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki edebi metinlerin çocuk eğitimi açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.

Ciravoğlu, Ö. (1997). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Esin.

Çavuşoğlu, A. (2006). *Ana Dili Çocuk Edebiyatı*. Kayseri: 2006.

Çıkla, S. (2005, Ağustos- Eylül). Tanzimat’tan günümüze çocuk edebiyatı ve bazı Öneriler. *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, (104-105), 89-107.

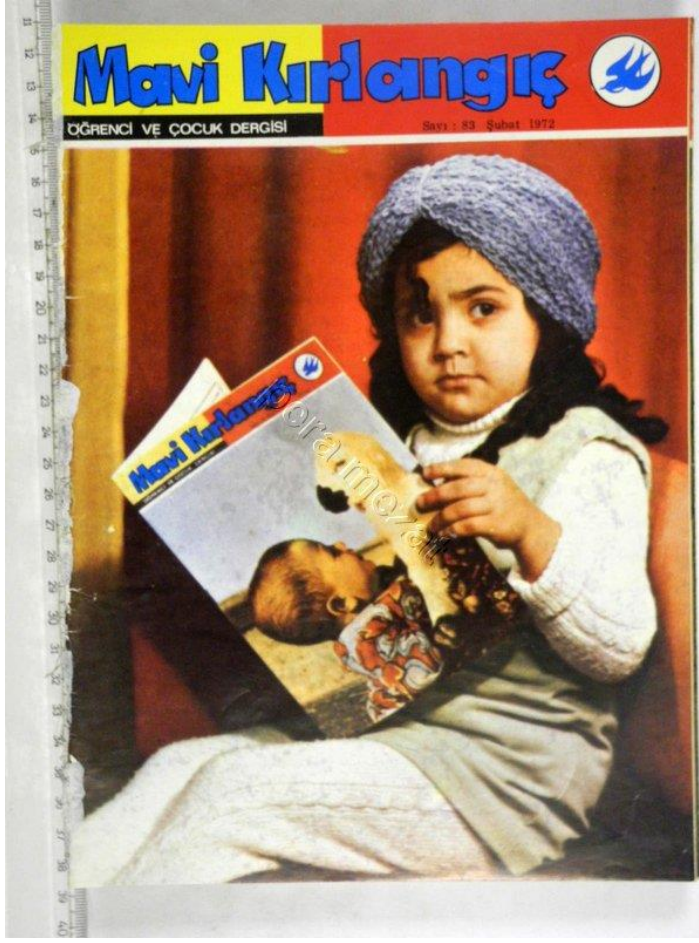
Demiray, K. (1970). *Türkçe çocuk edebiyatı*.(12. Baskı b.). İstanbul: Milli Eğitim.

- Eker, N. (2006). *Doğan kardeş dergisinde yer alan metinlerin tür, içerik ve anlatım özelliklerinin çocuk eğitimine katkısı açısından incelenmesi (1-75. Sayı)*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Erdoğan, A. (2009). *Çocuklara arkadaş dergisi(metin-inceleme)*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Gezmen, B. (2019, Ocak). Bir Eğitim Aracı Olarak Çocuk Dergileri: “Mavi Kırılma” Çocuk Dergisi, *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), 59-80.
- Gökşen, E. N. (1980). *Örnekleriyle çocuk edebiyatımız*. İstanbul: Esin.
- Güler, G. (2006). *Ebe soke dergisinin eğitim açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Gürel, Z., Temizyürek F., & Şahbaz N. K. (2007). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Öncü.
- Karaca, G. (2010). *Edebi çocuk dergisi Kırmızıfare'deki metinlerin değer aktarımına katkıları*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Karakoç, M. (2014). *Çocuk ve yuva dergisinin çocuk edebiyatı ve çocuk eğitimindeki rolü*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kaymaz, R. (1998, Mayıs-Haziran). Çocuk dergiciliği üzerine. *Kervan Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, (4), 26-27.
- Kıbrıs, İ. (2000). *Uygulamalı çocuk edebiyatı*. Ankara: Eylül.
- Kür, İ. (1991). *Türkiye’de süreli çocuk yayınları*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- Oğuzkan, A. F. (1997). *Yerli ve yabancı yazarlardan örneklerle çocuk edebiyatı*. Ankara: Emel.
- Okay, C. (1999). *Eski harfli çocuk dergileri*. İstanbul: Kitabevi.
- Öğüt, N. (2006). *Eski harfli çocuk dergilerinden yeni yol dergisinin çocuk eğitimindeki işlevi*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü , İzmir.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Kök.
- Şahin, A., Arıcı, A.F., Celepoğlu, A., Dursunoğlu H., Toz, H., Erdal, K., ... Kılıç, Y. (2007). *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.

- Şimşek, T. (Ed.). (2011). *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı*, Ankara: Grafiker.
- Şirin, M. R. (1988). *99 soruda çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Şirin, M. R. (2000). *Çocuk edebiyatı kültürü “okuma alışkanlığı ve medya sarmalı”*. Ankara: Kök.
- Şirin, M. R. (2012). *Çocuk ve ilk gençlik edebiyatı ders notları*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Saray.
- Yalçın, A. & Aytaş, G. (2016). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, H. (2006). *Doğan kardeş dergisinde yer alan metinlerin tür, içerik ve anlatım özelliklerinin çocuk eğitime katkısı açısından incelenmesi (76-150. Sayı)*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Zengin, N. (2003). *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı*. İstanbul: Efa.

EKLER

Ek 1. Mavi Kırkangıç Öğrenci Çocuk Dergisi Kapak Sayfası

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..